

SZAKDOLGOZAT

Czuczor Flóra Mária
óvodapedagógia

Kaposvár

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Óvodapedagógus Szak

Mesék Baranyában – Császár Levente pécsi író meséi a Mecsek-környékről

Belső konzulens: dr. Nagyné dr. Mandl Erika
egyetemi docens

Készítette: **Czuczor Flóra Mária**
LRCWEJ
nappali tagozat

Intézet/Tanszék: Neveléstudományi Intézet

Kaposvár

2023

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	2
1. Pécsi és Baranya megyei gyermekirodalom.....	4
2. Császár Levente írói stílusa.....	7
2.1. Könyvei	11
2.2. Kisebbeknek szóló művek.....	13
2.2.1. Mézes-tanya	13
2.2.2. Aprónépek országa	15
2.2.3. Az erdő íze	17
2.3. Nagyobbaknak szóló művek	20
2.3.1. Kő Zsongor.....	20
2.3.2. Koboldok kincse.....	22
2.3.3. Korró	23
2.4. A mesék összehasonlítása	25
3. A kortárs helyi gyermekirodalom kapcsolódása az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjához	29
4. A pedagógusokkal és gyermekkönyvtárosokkal készült interjúk ismertetése	32
5. Mézes-tanya mesetervezet.....	37
5.1. Reflexió	41
Összefoglalás.....	43
Felhasznált irodalom	45
A képek jegyzéke	48
Melléklet.....	53
1. melléklet: Interjú Császár Levente íróval.....	53
2. melléklet: Császár Levente: Mézes-tanya	71
3. melléklet: Interjú a pécsi Csorba Győző Könyvtár munkatársával, Győriné Kövesdi Zsuzsannával	74

4. melléklet: Interjú a pécsi Csorba Győző Könyvtár Apáczai Csere János Fiókkönyvtár munkatársával, Váló Judittal	76
5. melléklet: Interjú a Nyugati Városrészi Óvoda Zipernowsky Károly Utcai Tagóvodájának óvodapedagógusával, Horváth Liliannal	78
6. melléklet: Interjú a Pécsi Apáczai Csere János Általános Iskola, Gimnázium, Kollégium, Alapfokú Művészeti Iskola tanítójával, Szakács Judittal	80

Bevezetés

A hároméves óvodapedagógus képzés során gyakran hallhattuk az oktatóktól és a Gyakorló Óvodában dolgozó pedagógusoktól, hogy a gyermekek életében és fejlődésében a mozgáson, játékos tanuláson kívül a mese is rendkívül fontos szerepet játszik. Többek között fejleszti szókincsüket, figyelmüket, képzelőerejüket, képzeletüket. Nem mindegy, milyen meséket hallanak az óvodások, ugyanis vannak mesék, amelyek még értelmezhetetlenek, szókincsükben ismeretlenek, azaz több olyan szót és kifejezést is tartalmaznak, amelyeket a gyermekek többsége még nem ismerhet. Vannak olyan tartalmak is, amelyek nem valók a gyermekek képzeletének, esetleg jelentősen meghaladják azt, ezekre szintén figyelnie kell mind a szülőnek, mind az óvodapedagógusnak.

Fontosak azok a meseírók, akik meséikben kiemelt figyelmet fordítanak arra, hogy a gyermekek szókincsének megfelelően, azt minimálisan, egy-két szóval bővítve írnak. Mindazonáltal, mivel nem minden gyermekeknek szánt mese éri el azt a színvonalat, melyet a gyermekeknek kívánunk nyújtani, erre szintén kiemelten kell figyelnünk. Fontos, hogy a mese személyiségfejlesztő tartalmával kapcsolatban a gyermek maga hozza meg a tanulásra vonatkoztatott következtetéseit. Ugyanakkor felmerülhet a kérdés, egész pontosan mit is jelent az, hogy egy mese fejleszti a gyermeket. Illetve, mégis hogyan fejleszti? Kik azok az írók, akik gyerekeknek megfelelő meséket írtak? És vajon az, akit én választottam, megfelel az úgynevezett kritériumoknak?

Mindig is szerettem olvasni, ifjúsági regényeket, népmeséket, modern műmeséket, ismeretterjesztő gyerekkönyveket egyaránt. Ennek okán tudtam, hogy ilyen témát szeretnék fel dolgozni a szakdolgozatomban. Mivel pécsi vagyok, logikusnak tűnt, hogy keressek egy pécsi író vagy írónőt, aki gyerekeknek írt könyveket. Leendő foglalkozásom okán remek lehetőségnek gondolom a számomra új írókkal való ismerkedést. Kutakodásom során leltem rá Császár Leventére, akit végül pályamunkám témájául választottam. Az író különlegessége, hogy főként Baranya megyei településeken játszódnak meséi, melyeket hol kérésre, hol saját ötletből, ihletből ír.

A dolgozattal a célom a fent megnevezett író megismerése és megismertetése, könyveinek, meséinek elemzése, bemutatása útján. A dolgozat első egységében először öt fogom bemutatni az általános információktól kezdve a személyesebbekig. Tekintettel arra, hogy Császár Levente kortárs író, aki nem szerepel rendszeresen a médiában, szakmai életrajzának, stílusának bemutatásához a kevés számú róla szóló cikk mellett a vele készített interjút fogom elsősorban

felhasználni. Az interjú emellett fontos információkkal szolgál a mesék bemutatásakor is, amelyek az író pályájának ismertetését követik majd. Könyveit, meséit személyességre és hitelességre törekedve elemzem majd, miközben összehasonlítom az író kisebb, illetve nagyobb gyermekeknek szánt műveit, hogy megérthessem, melyek a különbségek az egyazon író tollából, különböző korosztályok számára íródott könyvek között. Ugyanakkor annak érdekében, hogy pontos rálátásom lehessen a pécsi írók meséinek közoktatási intézményekben való felhasználhatóságáról, illetve felhasználtságáról, több interjút is készítettem gyermekkönyvtárosokkal és pedagógusokkal. A pécsi Csorba Győző Könyvtár, valamint a Csorba Győző Könyvtár Apáczai Csere János Fiókkönyvtár munkatársával készített interjú arra irányult, hogy megtudjam, a könyvtár milyen lehetőségeket kínál az óvodásoknak, illetve a pedagógusoknak a helyi írókkal való megismerkedésre. A mentorpedagógusommal készített interjú során az volt a célom, hogy felmérjem, az óvodákban mennyire és milyen módokon tudják feldolgozni, hasznosítani a helyi írók műveit.

Minden mese más, ahogy minden ember is, így nem különös, hogy mindenki más és más mesét szeret, élvez. Ez alól természetesen a gyermekek sem kivételek, hiszen nekik is van ízlésük, tudják, mi érdekli őket, mi az, ami megmozgatja őket. Különösen érdekes lehet egy gyermek számára például, ha saját lakóhelyére ismer rá egy könyvben, egy mesében, s ebben az esetben, ha kilép az utcára, tekintetével majd azokat a helyszíneket keresi, amiről előző este olvastak otthon a szülővel, élénk érdeklődést mutatva a környezete, az őt körülvevő világ felé. De vajon tényleg így van? Valóban segít a gyerekeknek megismerni és újra rácsodálkozni lakóhelyükre a mese, amit az otthonuk tájához, látványosságaihoz igazítottan írtak? Ez a továbbiakban – reményeim szerint – ki fog derülni számomra.

1. Pécsi és Baranya megyei gyermekirodalom

A mai, modern világban rengeteg inger és információ éri a gyermekeket, amelyek közül ki kell válogatniuk a számukra hasznos információkat. A modern technológiák nagy sebességgel terjednek el az egyre kisebb gyermekek körében, a televíziós csatornák, az internet és a mozik rengeteg mese nézési lehetőséget kínálnak. Így ahhoz, hogy a gyermekek kreativitását segíthesük, a gyermekeknek, életkoruknak megfelelően tisztában kell lenniük a kulturális értékekkel, és rendelkezniük kell megfelelő világnézettel is (Kulikovskaya-Andrienko 2016). A helyi kulturális értékek megismertetéséhez pedig kiváló eszköz a helyi gyermekirodalom.

Minden tájegységnek más és más mesék lapulnak tárházában, hiszen ezek a szájhagyomány útján terjedő népmesékből nőtték ki magukat. Amikor megkezdtem kutatásomat a Pécsi Tudásközpontban, mely a városi, illetve megyei könyvtárként van számontartva, nem gondoltam volna, hogy ilyen kevés információ kerül csak birtokomba a Baranya megyei, és a pécsi gyermekirodalommal kapcsolatban.

A nem túl nagy számú - témára vonatkozó - szakirodalom ellenére (vagy éppen ennek okán) úgy vélem, először is szólnom kellene néhány szót a baranyai népmesékről, és ezek egyik nagy gyűjtőjéről: Berze Nagy Jánosról. Berze Nagy nem Pécsen, de még csak nem is Baranya megyében született (hanem a Heves megyei Besenytóteleken), mindazonáltal 1924. augusztusától Pécs és Baranya vármegye (vm.) vezető tanfelügyelője volt, majd később, 1939. november 1-től 1946. április 5-ig Pécsen élt nyugdíjasként. Ezen évek alatt, 1940-től írta meg *Baranyai magyar néphagyományok* című kötetét, mely egy 1840 lapból álló népköltési gyűjtemény. A gyűjtemény a baranyai magyar nép élő, szellemi, néprajzi emlékeinek teljes, tudományos feltárása. Szerepelnek benne népmesék, népmondák, népdalok, népballadák, népszokások, hiedelmek, és mitikus lények elbeszélései is. A gyűjtemény tartalmát a Berze Nagy által szervezett társadalmi néprajzi gyűjtés anyagai képzik, amelyeket Baranya vármegye 64 községe területén 6 évig tartott összegyűjtenie (Berze 1973: 8). Berze Nagy Jánost azért tartom fontosnak megemlíteni, mert Császár Levente előszeretettel alkalmazza meséinek alapjául a *Baranyai magyar néphagyományok* című kötetre épülő művet, *Az ördögszántotta hegy (Baranyai mondák, hiedelmek és történetek)* című, Pesti János által szerkesztett gyűjtést.

A teljesség igénye nélkül szeretnék kiemelni néhány fontos pécsi kötődésű író, akiknek meghatározó szerepük volt a pécsi irodalmi élet és gyermekirodalom alakításában is. Lázár Ervin 1957 tavaszán került Pécsre, és egészen 1965 márciusáig élt Baranya megye székhelyén. Itt

írta meg első gyermekkönyvét, a *Kisfiú meg az oroszlánok* című meseregényét. Pécssett való tartózkodása idején az író előbb a *Dunántúli Napló*, majd az *Esti Pécsi Napló* munkatársaként is tevékenykedett – ez utóbbiban álnéven, Plajbász Karcsiként alkotott –, emellett a *Jelenkor* szerzői egyikének is mondhatta magát. A *Jelenkor* elsősorban elbeszéléseket várt volna tőle, azonban a 70-es években meseregényei irodalmi szenzációnak számítottak, ebből kifolyólag több meséjét is megjelentették, így *A hétfejű tündért*, a *Dömdö dömdö dömdödömöt*, a *Báránnyelű bodorítót*, a *Rácegresi és Pácegresit*, a *Ha három lábon gyábokolszt*, valamint a *Berzsián és Dideki* című meseregényből két részletet is a *Jelenkorban* olvashatták először az érdeklődők, még a kötetek megjelenése előtt. Az író távozása után évekig jó szívvel, vágyakozva gondolt vissza pécsi tartózkodására, visszavágyva a zajos fővárosból. >>Én nagyon szerettem Pécsen élni. Budapesten ma sem találom úgy a helyemet.<< nyilatkozta Bertha Bulcsúnak egy interjútban, a *Jelenkor* című lapban, 1969-ben (Komáromi 2009).

Természetesen Pécs Lázár Ervin után sem maradt új mesék nélkül, ugyanis 1991-ben írta első verses kötetét Méhes Károly. Később, 2000-ben kiadott egy gyermekverses kötetet, majd nyolc évvel később megírta *Spenót és Papucs* című, első meséjét. Legutolsó önálló kötete a 2013-as *Mindig ez a Kitkat!* Méhes Pécssett járt általános iskolába, majd a Janus Pannonius Tudományegyetem magyar-esztétika szakára. 1991-től kezdve, 21 éven keresztül dolgozott szerkesztőként a *Dunántúli Naplónál*, de 2012-től már a Zsolnay Kulturális Negyedben dolgozik. A Pécsi Íróprogram egyik alapítója, vezetője és szervezője, elbeszéléseit, verseit 1983 óta közlik az irodalmi lapok (12).

A pécsi születésű író, költő, Szakács Eszter első mesekönyvét, a *Villámhajigáló Diabázt* 2010-ben adta ki. Ezt követően három éven belül két másik mesekönyvet is megjelentetett. 2011-ben a *Tulipánháborút*, majd 2013-ban a *Kallantyú meséit*. Szakács Eszter Pécsen született, a Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Karán, földrajz-rajz szakon szerzett diplomát, ettől kezdve a pécsi Egyetemi Könyvtárban dolgozik (13).

Czirják Erika a pécsi Árpád Fejedelem Gimnázium és Általános Iskola tanára, fejlesztőpedagógus, mozgás- és meseterapeuta, 2018-ban kezdett el foglalkozni a meseírás gondolatával, és végül 2020-ban megjelent első mesekönyve, az *Útravaló sütik*, amit a *Mobil-mesék*, és az *Útravaló sütik karácsonya*, illetve az *Adventi mesék* követett (Czirják).

Amikor a könyvtárban pécsi, illetve baranyai kötődésű meseírók után érdeklődtem, a fenti három név volt az első, amit ajánlottak, majd később megemléstettek két, még kezdő meseírót, Szentendrei Juditot, akinek első mesekönyve, a *Mézes cukrászda* 2020 februárjában jelent meg, és azóta nincs információ arról, hogy újabb munkája is lenne. A másik felmerülő név Csete

Dóráé volt, aki 2020-ban adta ki *Lillen, a tünde* című meséjét, melynek társszerkesztője volt Kőszegi-Arbeiter Anita mellett, illetve most készül *Zöldlomb-erdő lakói* című könyve.

Kutatásom során rátaláltam még egy ígéretes pécsi lakosú íróra: Czernák Eszterre. A *Pagony Kiadó* 2019 óta adja ki a meséit, kezdve *A világ legjobb játszóterével* és a *Sári és Berci otthonnal*. Ezeket követték a *Sárányovi* és a *Panka-sorozat*, majd a *Sárányosuli* (3).

Mindent összevetve, a pécsi gyermekirodalom nem szenved hiányt a helyi írókból, irodalomból, sőt, a város és a mecseki táj a gyermekirodalom szempontjából az írók számára az egyik leginspirálóbb alkotói közeg. Érdekes egy részletesebb, teljességre törekvő áttekintést adni a pécsi kötődésű írók gyermekirodalmi törekvéseiről, alkotótevékenységéről.

2. Császár Levente írói stílusa

Császár Levente 1961-ben született Komlón. Gyermekkorát Kárászon töltötte, a Kühner-malomban, majd 2010-ben Pécsre költözött. Szülővárosában érettségizett azt követően egy évig dolgozott csillésként Béta bányán, majd a katonaság után az erdészetnél helyezkedett el favágóként. A rendszerváltás után turisztikai marketinget tanult, később közel 20 évig vezette a Keleti-Mecsek Tourinform irodáját, emellett turisztikai szaktanácsadást is tartott. Osztályozta a Baranyában kiadó házakat, ennek köszönhetően jól megismerte a környéket, és ekkor kezdett el érdeklődni a helytörténet iránt. (Császár 2017; Császár 2018; Méhes 2011; Nógrádi 2018.).

Saját bevallása szerint gyerekkorában szinte alig olvasott, egészen hatodik osztályos koráig, amikor elkezdte olvasni a Winnetou-t, és a regény hatására végül megszerette az olvasást és az irodalmat. Olyannyira, hogy egy időben szinte válogatás nélkül elolvasott bármit. A vele készített interjú alapján gyerekkorában nem meséltek túl gyakran és túl sokat Császár Leventének. Az édesapja felolvasta neki a Robinson Crusoe-t, minden este, minden nap szigorúan öt oldalt. Nagyanyja, aki magyaregregyi volt, fejből mesélt neki a Mára-vár történetéről, emellett az akkor még gyermek író élvezetet lelt a könyvek képeinek nézegetésében, ez lehet egyik oka annak, hogy minden könyvében fontosnak tartja az illusztráció megjelenítését. Amikor később, felnőttként gyermekeinek mesélt, fejből tette, mivel azokat a meséket ott és akkor találta ki. Ilyen volt példának okáért az *Erdő íze* is, melyet csak később vetett papírra. Az utóbbi években legkisebb lányán, Sárin tesztelte könyveit, hogy vajon melyik meséből mit, mennyit ért meg, s ezt már magából a könyvből tette meg. Ezen tapasztalataira alapozza feltevését, miszerint az ő legtöbb könyve, meséje nem való a kisebb korosztályok számára. Azonban egy gyermek még nem jelent átlagot, ezért úgy vélem, több gyermeknek is meg lehetne próbálni felolvasni, hiszen nem vagyunk egyformák. A gyermekek sem azok. Mindettől függetlenül az író kísérletezett a korosztályokat megcélzó írással, leginkább a saját maga által kitűzött célként, de esetenként külső felkérésre is (1. sz. melléklet 53-54.o.).

Első meséjét még gyerekkorában alkotta meg, azonban négy évtizedig hordozta magában, mielőtt második könyveként megismertette volna a nyilvánossággal, első könyve, a Madárház után, mely 2007-ben jelent meg. Könyvei illusztrálásához több, különböző grafikussal dolgozik, ugyanis igyekszik mindig az adott könyvhöz illő stílusú alkotót felkérni. Munka közben is gyakran egyeztetnek, ha arra van szükség, a szöveget és a rajzokat is közösen csiszolják. A keze alól kikerülő munkák többnyire Baranya megyei ihletésű mesék, azonban megírta a Balaton-felvidék és Szarvaskő, tehát a Bükk meséjét, valamint egy Bács-Kiskun megyei mesét

is. A könyvet mindig az adott településsel közösen adják ki, melyben az önkormányzat, vagy egy civil szervezet, esetleg egy helyi vállalkozás segíti. Ebből kifolyólag gyakran ír megrendelésre, ami számára nagy löketet, ihletet tud adni az íráshoz (1. sz. melléklet 65.o.).

Az ihletet eleinte, legtöbbször a helyszín adta számára, a helyszínhez tartozó mondával egyetemben, azonban nem mindegyik magyarországi, Baranya megyei terület, település rendelkezik mondával, így előfordult, például az *Óbányai-völgy meséjének* megírásakor is, hogy az író úgy döntött, maga írja meg a helység történetét. A helyszín és a monda mellett – elmondása alapján – Császár Leventének gyakran nyújt ihletet egy jól csengő név, mint például a Kalán Miska, kinek története a váraljai Farkas-árokban játszódik. Előfordult, hogy egy-egy mesét a helység alaptörténete sugallta, példaként ilyen volt az *Ördög könnycseppje* című műve, mely az Ördögszántotta hegy legendájából alakult ki, illetve a remeték története Pécsváradon, valamint Püspökszentlászlón. Az író egyik személyes kedvence a *Kószavár meséje*, melynek megírásához egy kisfilm adta az inspirációt. Mindemellett azonban a legtöbb ihletet mégiscsak maga a felkérés szokta adni az író számára. (1. sz. melléklet 55-56.o.)

Császár Leventének általában a szórakoztatás az elsődleges célja, megfűszerezve népmesei elemekkel, valamint tanító, nevelő célzattal is. Kiemelten fontos számára a népmesei tanítás, mely szerint a jó győz a rossz felett, aminek az is következménye, hogy a történeteiben nem halhatnak meg a hősök. Ezen elhatározásából több bonyodalom is fakadt, amikor az írói szabadságot kihasználva átírta egy-egy település mondáját, mint például a mecseki *Zsongor-kő legendáját*, melynek eredetileg halálraítélt hőseit meséjében megmenti egy griffmadár. De erre is talált megoldást. A könyv végére beilleszti az eredeti legendát, hogy az olvasó tudja, mi az eredeti, illetve láthassa, hogy ő maga is ismeri azt. Császár Levente azt vallja, a nevelésnek együtt kell járnia a szórakoztatással, fele-fele arányban. Véleménye szerint szükség van a konfliktusokra, melyből a gyermek tanulhat. Egyetért Albert Einstein kijelentésével, miszerint: *ha azt akarod, hogy a gyereked intelligens legyen, olvass neki sok tündérmesét. Ha azt akarod, hogy még intelligensebb legyen, akkor olvas neki még több tündérmesét, és ha azt akarod, hogy még ennél is intelligensebb legyen, akkor még több tündérmesét...* (1. sz. melléklet 60.o.).

A mesék tanító, nevelő célzatában Császár Levente számára jelen van az identitástudat erősítése, mely azzal kezdődött, hogy egy fiatal újságíró megírta, hogy az író a helyi hősökkel erősíti a gyermekek identitástudatát, lakóhelyükhöz való kötődését, így ő azóta „szélmalomharcot” vív az eltűnő magyar hősökért. Abban bízott, hogy ha egy kis faluból kiemel egy jelentéktelennek tűnő figurát, például Kalán Miskát, egy cigány fiút Váraljáról, vagy a kővágószőlősi

Kő Zsongort, és hőssé teszi őket, az az ott élő gyermekek számára egy igazi hőssé válhat. Azonban rá kellett jönnie, a legnagyobb probléma abból fakad, hogy ez nem mindig érdekli a fiatalokat, sőt, sok esetben maga az olvasás sem foglalkoztatja őket ebben a felgyorsult, digitális világban. Ezért is dolgozik azon, hogy a kecskeméti animációs stúdió az egyik meséjét elkészítse egy egészestés rajzfilm formájában. Mert fontos számára, hogy a gyermekek hősöket kapjanak, méghozzá hazai, magyar hősöket, akikkel könnyebben is tudnak azonosulni, illetve növelhetik bennük a hazaszeretetet is. Fontos számára a lokálpatriotizmus, a kulturális identitás erősítése is, tehát az, hogy a gyermekek megismerjék gyökereiket (1. sz. melléklet 60. o.).

A fentiekkel szemben azonban, az ő kedvenc, gyermekkori hősei közül kettő nem magyar származású: Winnetou és Zorro. A harmadik személy, akit megnevezett, Buga Jakab volt, a *Tenkes kapitánya* című sorozatból. Felnőtt fejjel már saját karakterei közül kerülnek ki kedvenc hősei: Csutka (Bodai Boda), egy nyomorék kisfiú, Kalán Miska, a már emlegetett cigány legény, illetve a *Koboldok kincsében* szereplő hét kobold együtt. De nem csak kedvenc karakterekkel rendelkezik, hanem kedvenc történetekkel is. Nagyon büszke a – még kiadatlan – *Mátra meséjére*, *Alsómocsolád meséjére*, a *Mocsoládiára*, a *Bodai Bodára* (legfőképpen Csutkára), de Magnum opusának a *Koboldok kincsét*, Vékény mesenovelláját tartja. Természetesen minden könyve rendkívül fontos számára, ahogyan ő fogalmazott: „minden egyes könyv a gyerekem, minden egyes könyv.” Ebből kiindulva, nem hajlandó kiadni a művet mindaddig, míg úgy nem érzi, tökéletes, addig, amíg a maximumot ki nem hozta belőle (1. sz. melléklet, 61.o., 70-71. o.).

A meséi megismertetésére, a *Kilenchatár* című könyvét bemutatva megalkotta a mese-fonót, melynek során egy meglévő történetet olvasott a vasasi iskolában. Elkezdte felolvasni a történetet, és amikor fordulóponthoz ért, abbahagyta és meghallgatta a gyermekeket, ők hogyan folytatnák a történetet. Ennek meglepő végeredményei születtek, ugyanis a gyermekek ötletei között előfordultak olyanok is, melyek felülmúlták az eredeti történetet. Azonban ez a módszer csak a tanteremben, az óra keretében működik jól, továbbá rengeteg energiabefektetést igényel, ennek okán az író nem szívesen próbálkozna vele újra (1. sz. melléklet, 62-63. o.).

Császár Leventének van egy honlapja, a Mesemíves, melyen megtalálhatóak elkészült meséinek a leírásai, valamint a még ki nem adott kéziratai is, abban a reményben, hogy az adott településen lakó rálel saját lakhelyének meséjére és örömmel venné, ha mások is megismerkedhetnének vele (ilyen például a *Mátra meséje* is). A honlapot az író eredetileg ezzel a céllal hozta létre, hogy az emberek megismerkedhessenek a meséivel. A honlapon található leírások egyfajta pótcelekvések az író számára akkor, ha már nem tud mit kezdeni az adott történettel,

mivel az már elkészült. A mesék akkor kerülnek fel erre a felületre, ha lektora, Radnai Éva is elolvasta, lektorálta már és csak a kiadás van hátra, de az íróban még ott van a mese és nem tudja elengedni. Ekkor leírja, hogyan készült, kiírja magából azt, ami még benne van a mesével kapcsolatban (1. sz. melléklet 69. o.).

Egyetlen meséje van csupán Császár Leventének, amit mindennél jobban szeretnék elolvasni, azonban erre még nincsen lehetőségem, még hozzá szülővárosomnak és lakhelyemnek, Pécsnek a meséje, amely már elkészült kiadatlan kézirat formájában, és csak arra vár, hogy a nyomdába kerüljön végre. A könyv a *Dömör király* címet viseli a Dömörkapu után, és a főhősök is közeli, nevezetes helyekről kapják nevüket. A fiú, András juhász, az első pécsi bányáról, András-aknáról, a lány, Flóra, a Flóra-pihenőről. A könyvben hét-nyolc helyi monda is megjelenik majd, a Dömörkapu környékéről: Lámpás-völgy, Gyükés, Kantavár és Szamárkút mondái. Az író elmondása alapján szerepelnek majd benne törpék és óriások, illetve minden, ami egy jó meséhez szükséges (1. sz. melléklet 69-70. o.).

2.1. Könyvei

Cím	Kiadás (év)	Helyszín
Madárház	2007	Kárász
Az erdő íze	2011	Mecsek
Apró népek országa	2012	Alsómocsolád
Az Időmester	2012	Kelet-Mecsek, Dobogó
Máré-vár	2012	Magyaregregy
Korró	2012	Mánfa; Melegmányi-völgy
Erdék és Tündők	2013	Óbányai-völgy
Varázspatkó	2014	Szászvár
Kárászi hunczutságok	2014	Kárász
Mézes-tanya	2014	Mecsek
A bölcs remete	2014	Zengő-hegy; Püspökszentlászló, Hosszúhetény
Kő Zsongor	2015	Jakab-hegy
Gombák fejedelme (mesefüzet)	2015	Kárász
Garabonciások könyve	2017	Bikal

Mocsoládia	2017	Mocsolád
Tündérút (meseregény)	2018	Vasas
Szank vezér	2019	Szank
Az erdék és a tündők regéje	2019	Óbányai-völgy; Mecseknádasd
Kilenchatár	2020	Abaliget, Bodolyabér, Husztót, Kovácsszénája, Liget, Magyarhertelend, Magyarszék, Mecsekpölöske, Oroszló
Sárkányok Óriások Törpék (foglalkoztató füzet)	2020	Komló
Naphegy Lovag	2020	Balaton-felvidék: Szent György-hegy
Koboldok kincse (mesenovella)	2021	Vékény (baranyai kisközség)
A sárkány hét foga	2021	Ormánság
Meseföld	2021	Bács-Kiskun megye
Bodai Boda	2021	Boda
Mayossa	2021	Kiskunmajsa
Legendás út	2022	Bács-Kiskun megye

2.2. *Kisebbeknek szóló művek*

Császár Levente írt meséket nagyobb, tíz-tizenkét éveseknek, és a kisebb, óvodás korosztály számára is. A következőkben ezen mesekötetei közül szeretnék hármát-hármát bemutatni, kezdve az óvodások számára írt könyveivel.

2.2.1. *Mézes-tanya*

A méz, mint minden étel, megosztó tud lenni, ugyanis van, aki szereti, van, aki nem, vagy csak bizonyos formában. De a gyerekek vajon szeretik-e, és ha netalántán nem szeretnék, vajon meg lehet-e szeretetni velük? Hasonló kérdések járhattak Császár Levente fejében is, amikor 2014 táján úgy határozott, ír egy mesét, melynek segítségével megkedveltetheti a gyermekekkel a mézet, illetve a méheket. A mű címe is arra utal, hogy a mese során a méhek életéről, a méz készítésről tájékozódhat mesébe burkoltan az olvasó. A mesében megjelennek az állatmesékre jellemző vonások, például a győzedelmeskedés az ellenfél fölött, így annak megbüntetése, illetve a tanító jelleg is, akkor is, ha az nincsen kijelentve (Flaman 2011: 138; Propp 2004: 100-101).

A mű téltől télig meséli el a szorgos méhek munkáját, mindennapjait, miközben megérteti az olvasóval a méhek tettein keresztül az „egységben az erő” szólás igaz voltát. A mesében a méhek a négyből három évszakot szorgos munkával töltenek, a negyediket, a telet pedig alvással. Tavasszal előkészítik a kast a mézkészítésre, nagytakarítást tartanak. Itt a méhek emberképet kaptak, azáltal, hogy „*Tisztára pucolták a kast a pincétől a padlásig,*” illetve azáltal, hogy az „*összegyűlt szemetet kisöpörték*”. Ezek leginkább emberi tevékenységek, ugyanakkor, mivel a mese kifejezetten a gyermekeknek íródott, az antropomorfizmus megjelenése már-már kötelező elem, tekintve, hogy a gyermekek – sőt talán a felnőttek – sem tudnak azonosulni a karakterekkel, ha azokban nem ismernek valamilyen formában magukra, vagy szüleikre, családjukra. Mi több, ha nem jelenne meg az antropomorfizmus, a mese csupán egy könnyű irodalmi szövegű ismeretterjesztő könyv lenne a méhekről, ami szöges ellentétben áll az író abbéli szándékával, hogy a legkisebbekkel is megismertesse, alkalomadtán megszerettesse a mézet és a méheket (Császár 2014a; Császár 2014b).

A nagytakarítás után kezdődik a mesében is a méhek fő munkája: a nektár és virágpor gyűjtés, ezzel egyidejűleg pedig a mézkészítés, ami az egész mese alapja. Itt az író nem tudott

eltekinteni a szaknyelv valamilyen mértékű használatától, mely saját elmondása szerint is elkerülhetetlen volt, ha hiteles művet szeretett volna kiadni kezei közül. Ebből kifolyólag jelennek meg olyan fogalmak a műben, mint: propolisz, herék, méhpempő, sejtek. Ezeket az író néhány, gyermekek által is ismert, egyszerű szóval, egy mondatban, tömören megmagyarázza, hogy ne maradjanak ki a szakszavak se, és a gyermekek is megértsék, mi történik éppen a mesében. A csodás mesei elemek a Mézes-tanya esetében a beszélő fákból, illetve a velük beszélő méhekben jelennek meg. Amíg a szorgos dolgozók hordják a virágport, az olvasó megismerkedhet egy méhkas hierarchiájával, az azon belüli rétegekkel, valamint a különböző rétegek feladataival. A konfliktus megfelel a méhek képességeinek, minek köszönhetően közös erővel, nagy erőfeszítések árán győzedelmeskednek a probléma felett, így nem marad feloldatlanul a konfliktushelyzet sem. A történet nagyon fontos mondanivalója a könyv zárómondatában formát is ölt, a népszerű mondásban, mely szerint >> Sok kicsi, sokra megy! << (Császár 2014b)

A méhek a való életben is egyformák, vagy csak a szakavatott szem vehet észre különbséget két méh között, ennek okán, minként a való életben, úgy a mesében is egyforma az összes méh, és csak a méhkirálynő az, aki kilóg a méhek sorából. A történetben meg sem szólalnak külön a méhek, mindig csak együtt köszöntik, szólítják meg a fákat, ugyanis az összes párbeszéd a fákkal zajlik, az is mindössze néhány mondat erejéig tart csak. Ennek oka a már fent említett egységes ábrázolásmód, mellyel az író célja az volt, hogy egy méh se legyen kiemelve a történetből, hanem tovább erősödjön a méhek közti összetartás azáltal, hogy nem tesznek különbséget egymás közt. A harcban is egyformán vesz részt mindegyik, egyik sincs kiemelve, mind beleadnak mindent és így a győzelemnek is közösen örülnek. Ez a gyermekek összetartását erősítheti, megmutathatja nekik, hogy bár mind külön egyének és egyéniségek, közös erővel mégis több mindent tudnak véghez vinni, mint egyedül.

A könyv nyelvezete könnyű és egyszerű, hogy a gyermekek is megértsék, ugyanakkor nem lebutított, hanem igényes, helyenként – a már említett, kötelező szaknyelvet – megjelenítve és megmagyarázva, bemutatva. Úgy vélem, a mesenyelvezet még a szaknyelvvvel együtt is megfelelő a gyermekek számára, harmóniában van a könyv képeivel, melyek a mese főszereplőit, a méheket aranyos kis lényekként ábrázolják, törekedve arra, hogy a mese főhősei szerethetőek legyenek a gyermekek számára. Mindazonáltal a mese nyelvezetileg nehezíti a korcsoport megválasztását, ugyanis a hosszát és történetét tekintve leginkább a kiscsoportos korosztály számára lenne megfelelő, de mivel a szakterminusokat a mozgásfoglalkozás során is csak a nagycsoportosokkal igyekszünk használni, úgy a könyv szakszavai (például: propolisz) is a nagycsoportosoknak valóvá teszi a művet.

A Mézes-tanya hiteles állatmese, ahol a méhek csupán néhány emberi tulajdonsággal lettek felruházva, ezáltal majdnem teljesen megmaradtak állati mivoltukban, megmaradtak a való életben is meglévő szokásaik, feladataik. A mű az író pályájának közepe táján, annak is az elején íródott, a Mecseki Mézes Körút keretében. A cselekmény így tehát nagy valószínűséggel valahol a Mecsek erdejében játszódik (Császár 2014b).

A *Mézes-tanya* illusztrációit Ungvári Veronika készítette, aki pasztellszíneket használt a méhek életének illusztrálására, a csepp-motívumokat egyfajta keretként alkalmazva. Az illusztrációk újrafogalmazták, árnyalják a mese jelentésvilágát, magukba olvasztva a szöveget. (Lásd 1. és 2. kép)

A mese szépen illusztrálja a méhek életét, az antropomorfizmus megjelenítésével, ami a mesét mesévé teszi. A mese nem túl hosszú – az író szándékainak megfelelően –, illusztrációból több van a könyvben, mint szövegből. Mivel az óvodában a gyermek nem látja a képeket, ennek nincsen különösebb jelentősége. A gyermek úgy képzei el a méheket, ahogyan csak szeretné. Az író számára – saját elmondása szerint – létfontosságú volt, hogy sok, szép, egyszerű illusztráció kísérje a mesét. A mű tartalmas, rejt izgalmakat, konfliktusokat is, de ezek csak segítik a gyermeket, hogy önállóbb legyen majd az életben, valamint a mese hallgatásán keresztül saját, belső konfliktusait is kezelni tudja, tehát ez a mese megfelelő az óvodás korosztály számára.

2.2.2. Aprónépek országa

Ahogy minden gyermeket, úgy Császár Leventét is foglalkoztatta kiskorában az „emberi szemmel nem látható világ”, a tündérek világa. Ez a kíváncsiság később sem lohadt le az íróban, így született meg 2012 környékén az *Aprónépek országa* című mesekönyv. A könyv címe már sejteti, miről olvashatunk a mesében: manókról, tündékről és egyéb apró lényekről. De vajon lehet-e ilyen karakterekkel nevelni is a mese folyamán? Ugyanis az író számára fontos, hogy a mesében legyenek olyan elemek, melyek nem direkt módon, de nevelő célzattal is szolgálnak, nemcsak szórakoztatnak. A válasz az egyértelmű igen, mert – amint az a továbbiakban ki fog derülni – a csodálatos lények kiválóan alkalmasak arra, hogy történeteikkel tanulsággal szolgáljanak kicsik és talán nagyok számára is (Császár 2012a).

A könyv eleje több, apró, különálló fejezetből áll, melyekben az olvasó megismerheti a szereplőket, akik majd a könyv második felében, a cselekményben vesznek részt. Az első fejezetek röviden bemutatják a kis lények mindennapjait, szokásait, azt, hogyan birkóznak meg a

rájuk leselkedő veszéllyel, kikre számíthatnak, ha bajbajutottak. A könyv második felében érnek össze a szálak. A tündérek esküvőt tartanak, amire az ország apraját-nagyját elhívják, ezt követően meg kell birkózniuk az őket fenyegető favágókkal, a gonosz angyallal, és a kirándulókkal.

A mesékben mindegyik kis lénynek megvan a maga szerepe, feladata, azonban ezek csoportos feladatok, így ebben a könyvben sincs kiemelve egy-egy karakter, sőt párbeszéd sem jelenik meg a műben. Megismerkedhetünk sok, kedves teremtménnyel, komolyabbakkal, illetve komiszabbakkal is, akik ugyanakkor szintén engedelmeskednek azoknak, akiknek engedelmeskedniük kell, tehát bár rosszcsontok, összességében pozitív karakterek.

Könyvének megírását követően Császár Levente azzal szembesült, hogy kislánya, amikor a könyvből olvasott fel neki, nem mert arra az oldalra nézni, amin a negatív karakter, Zúzmara szerepelt. Az *Aprónépek országa* is azt erősíti a gyermekekben, hogy tartsanak össze. Mindemellett az is hangsúlyos, hogyan lehetünk nagyon hasonlóak, mégis sok mindenben különbözőek, ezzel pedig erősíteni lehet a gyermekekben azt a gondolatot, miszerint minden ember egyedi. Továbbá, mint minden tündérmesében, itt is megjelenik a „jó győzedelmeskedik a rossz felett” motívum is. (1. sz. melléklet, 58. o.)

A már említett konfliktushelyzetek, a Zúzmara elleni küzdelmet kivéve, rövidek, gyors lefolyásúak. Tulajdonképpen szinte meg is oldódnak, mire kibontakoznának. Ez egyrészt erősítheti a tündérek azon személyiségvonását, hogy fürgék, gyorsan cselekvők és jól reagálnak a különböző helyzetekre, ugyanakkor az is előfordulhat, hogy az író azt szerette volna sugallni az olvasó számára, hogy Aprónépek országa lakói számára nem sok olyan ellenség akad, akivel ne tudnának szinte félelem nélkül szembeszállni. Ez bátorságot nyújthat a gyermekeknek ahhoz, hogy szembeszálljanak a félelmeikkel.

Az *Aprónépek országa* műfaját tekintve tündérmese, hiszen a történetek főszereplői a különböző fajtájú tündérek, mint virágtündérek, tűztündérek, és így tovább. A helyszín egy Baranya megyei község, Alsómocsolád és annak környéke. Az író ide képzelte el az aprónépek birodalmát, mivel a „falucska mesébe illő, mégis nagyon valóságos”, írta a szerző Mesemíves című honlapján (Császár 2012a). Az *Aprónépek országa* meséiben fellelhetők a tündérmesékre jellemző elemek, mint a kiinduló nyugalmi helyzet, amit bonyodalom, konfliktus követ, melyet a gonosz feletti győzelem zár le. A tipikus mesei szófordulatok, mint az „Egyszer volt, hol nem volt” nem jelennek meg benne, ugyanakkor, mivel kortárs műről beszélünk, ez nem elvárta. Viszont jelen van a kívülről érkező segítség az angyalok által, akik a földi eseményeknek csupán megfigyelői (Bárdos 2015).

Az *Aprónépek országa* illusztrációit Pál Rita készítette, a szöveg mondanivalóját kísérvé, erőteljesebb színeket is felhasználva. A szöveg a kép részeként jelenik meg, a képek részletező módon teremtik újra a szöveget. Érdekesség, hogy a bal szélső, nagyobb képen látható, vigyorgó jégtündér végleges megformálásához figyelembe vették az író kislányának első reakcióit, mert az első változattól annyira félt, hogy nem bírt arra az oldalra nézni, amin szerepel. (Lásd 3. kép)

Mindent összevetve, az *Aprónépek országa* beváltja a hozzáfűzött írói reményeket: a gyermekek számára befogadható meséket tartalmaz, melyek nyelvezete megfelelő a gyermekek csoportos és egyéni fejlesztéséhez. A cselekmény nincsen lebutítva vagy eltúlozva, a mesék élvezhetőek és a gyermekekben egy pontos kép alakulhat ki az író által megálmodott teremtményekről.

2.2.3. Az erdő íze

Az erdő íze című mesekönyv Császár Levente második könyve a kiadás dátuma alapján, azonban az ebben a könyvben szereplő meséi voltak az első mesék, amiket megfogalmazott, kitalált, csak idő kellett ahhoz, hogy le is írja őket, méghozzá 40 év. Az ihletet egy himzett zsebkendő adta az író számára az első meséihez, amelyeket később gyermekeinek is elmesélt, amíg le nem írta őket, folyton változó formában. A könyv magánkiadásban jelent meg és máig az író egyik, ha nem a legkeresettebb könyve, ami 2017-ben bővített másodkiadásban is megjelent, „az eredeti verziót kibővítették, minden fejezet végén az aktuális mesetémát (medvehagyma, szarvasgomba, gyógynövények stb.) a valóságban is bemutatják fotóval, ismeretterjesztő leírással” (Császár 2011a).

A könyv minden fejezetében más mesét olvashatunk, ezek azonban valamilyen módon mindig kapcsolódnak is egymáshoz. Minden mesében más és más erdei finomsággal, gyümölcssel, ehető növényvel, illetve gombával ismerkedhet meg az olvasó/hallgató, mindezt az évszakok, illetve hónapok váltakozásait követve, a medvehagyma éréstől, számócaérésen át a hó lehullásáig, a karácsony eljöveteleig.

Az első fejezetben megismerkedhetünk a mesék főszereplőivel, a manógyár tulajdonosaival, a három manóval, akik a gyárban az erdő különböző terményeiből készítenek finomságokat, például lekvárt. Erre a fejezetre épül a többi, illetve néha a mesélő utal az első fejezet információira. A második fejezet a Mecsek legelső ehető növényéről, a medvehagymáról szól, ezt követően mindegyik fejezet más és más ételt mutat be. Ezekhez kapcsolódik az adott rész

konfliktusa: a vásott farkaskölykök ellopják a málnát, amit mások nagy munkával szedtek, vagy épp becsempésznek az ehető gombák közé egy légyölő galócát.

A mesék egyrészt bemutatják az erdő ehető és mérgező növényeit az olvasónak és hallgatónak, másrészt megmutatják, egyes helyzetekben milyen a megfelelő viselkedés, hogyan lehet megoldani konfliktusokat, megbeszélni vitás helyzeteket. Az utolsó előtti fejezet kiemeli a csapatmunka fontosságát, arra építve, ahogyan az erdő lakói közösen készülődnek a télre, segítenek a manóknak elemózsiát készíteni, amit majd a legdermesztőbb téli hónapok során elfogyaszthatnak. Ebben a fejezetben az elfogadás is szerepet kap, az erdőnek ugyanis új lakója lesz egy kis borz személyében, akit az erdő többi lakója kedvesen befogad. Az utolsó fejezet a karácsonyi szeretetről, odaadásról szól. A manók vendégül látják az erdő valamennyi lakóját, vidáman esznek-isznak együtt és boldogok, hogy együtt lehetnek. Ez példaként szolgálhat a gyermekek számára ahhoz, hogy örüljenek, ha másokkal tölthetik az idejüket, megmutatja, milyen jó, ha megoszthatjuk az ételünket, dolgainkat másokkal.

A mese karakterei összességében egy nagy családra hasonlítanak. Az „édesapa” Borostyán apó, a legöregebb manó és teremtmény az erdőben, az állatok és a kisebb manók pedig a gyermekei, akiket ő terelget a helyes úton, megdorgál és megdicsér, ha arra van szükség. A többi szereplő pedig hallgat az öreg szavára, szót fogad és teszi a dolgát, jóllehet nem mindig örömmel és általában nem kitörő szorgalommal, ezzel a karakterek valóságűekké válnak, könnyebbé téve az azonosulást velük. A szereplők mind külön egyéniségek, nem tökéletesek, de így is szeretik egymást, sőt, éppen így szeretik egymást. Ez pedig megerősítheti a gyermekeket abban, hogy elfogadóbbak legyenek, mind a társaik, mind önmagukkal szemben. A mesék szeretetteljes hangneme, az öreg apó kedves dorgálása és a mesék rövid, ám izgalmas és tanulságos tartalma megfelelő az óvodás korosztály számára. A mesékben szereplő állatok az állatmesék jellegzetességeit építik bele a történetbe, kezdve a kimondott tanítással. De a róka ravaszdisága, huncutsága is érvényesülni tud (Flaman 2011).

A konfliktus leggyakrabban egy növény vagy étel köré fonódik, mivel azonban a növény cselekvőképtelen, természetesen mindig van egy-egy kis állat a háttérben, mint például két vásott farkaskölyök, akik hátráltatják a manógyár beszerzőit munkájukban vagy egy nagyszájú szarka, aki előszeretettel csipkelődik a békés erdő lakókkal. De ezek mellett megjelenik a barátok közötti viszály és annak megoldása, a megbeszélés és kibékülés is, mutatva, hogy ha a gyermek össze is veszik valakivel, csupán meg kell vitatniuk a dolgot és már ki is békülhetnek. Az óvodapedagógus feladata is ez a csoportszobában. Kibékíteni a két félt úgy, hogy egyikük igazságérzetén se essen csorba, hogy egyik gyermek érzelmi világában se keletkezzen törés. Így van ez *Az erdő ízei* meséiben is. A fejezet végére a konfliktus megoldódik és azok, akik

rossz fát tettek a tűzre, büntetést kapnak, bizonyítva, hogy a rossz cselekedet nem marad megtorlatlanul, még akkor sem, ha az egy kosárnyi málna leszedése.

Az erdő íze illusztrációi szintén Pál Rita keze munkáját dicsérik, szintén élénk színekkel, az eseményeket és szereplőket szöveghűen újrateremtve. Az illusztrációknak köszönhetően, a szöveg az oldalon többféle logika alapján helyezkedik el. (Lásd 4. kép)

A fentiek értelmében a könyv élénk nevelő cézzattal rendelkezik, viszont mindezt igyekszik mókás és barátságos köntösbe burkolni, hogy a hallgatók figyelmét elvonja a direkt céltól és inkább szórakoztató legyen számukra, mint nevelő, de legalábbis nem tűnjön fel a gyermekeknek, hogy a mesékből is tanulnak. Mindössze épüljön a jellemükbe, fejlessze érzelmi intelligenciájukat a mesék tanulsága, mondanivalója.

2.3. Nagyobbaknak szóló művek

Az óvodás korosztály számára íródott mesekönyveket követően most az író nagyobb gyermekeket megcélzó írásait szeretném elemezve bemutatni. Ehhez ugyanúgy három könyvet választottam ki, az alapján, hogy melyikeket éreztem Pécshez legközelebb állónak.

2.3.1. Kő Zsongor

A Mecseket járva csodálatos tájak, varázslatos helyszínek tárulhatnak a szemfüles kirándulók szeme elé. Ezeket a helyszíneket járja be *Kő Zsongor* című könyvében Császár Levente, öt-vözve a mecseki legendákat egy mesében, ezzel is erősítve a környező településeken (Kővágószőlős, Cserkút), és az arra talán legtöbbet kiránduló, Pécsen élő gyermekekben a lakóhelyhez való kötődést, hiszen a mesében megnevezésre kerülnek a valóságban is létező települések, mivel az író a Jakab-hegy legendáit gyúrta össze egy mesében. Mindemellett a gyermekeket megismerteti a Mecsek legendáival is, ugyanis a könyvbe beleillesztette az eredeti történeteket is, hogy az olvasók, de leginkább a gyermekek azokat is megismerhessék – illetve, hogy senki se higgye róla, hogy pont ő nem ismeri a Jakab-hegy és a Mecsek legendáit. A helyszínek, amelyeket a mese alatt bejárhat a hallgatóság: a Remetebárány, a Pálos kolostor romjai, a Babás-szerkövek, a Zsongor-kő, és a két település, ahonnan a történet főhősei származnak, Kővágószőlős és Cserkút (Császár 2015).

A történet a Jakab-hegyi pálos kolostor romjainál kezdődik, amikor is a kolostor még csaknem ép volt, csak fel kellett újítani kissé, melyhez a szerzetesek a mese főszereplőjének, Kő Zsongornak a segítségét kérték, aki Kővágószőlősön lakott. Ezután ismerkedhetünk meg a Zsongor-kő legendájának másik fontos alakjával, a főhős szerelmével, Csillával, akit becézve a későbbiekben Csillagnak szólítanak. A történet a két fiatal találkozását, szerelmének alakulását meséli el, bebarangolva a Mecseket. Zsongor és Csillag eszményi karakterek. Csillag a legszebb lány a faluban, karcsú, gyönyörűen nevet és kedves is. Zsongor erős, a legügyesebb kőfaragó, bátor, lelkileg is szilárd, kedveséhez hasonlóan jó szívű, sőt, még énekelni is nagyon szépen tud. Úgy is találkoznak Csillaggal, hogy a lány a legény éneklését hallgatja. A fő karakterek tehát a jók mintaképei, ellentétükül a rablók szolgálnak, akik a rossz tökéletes megjelenítői: kegyetlenek, retteg tőlük az egész környék, ha kell gyilkolni sem restek. Ezzel az ellentéttel az író a jó és a rossz közötti különbségeket hangsúlyozza, bizonyítva az olvasónak, hogy a jó elnyeri jutalmát, a gonosz pedig méltó büntetését. Az ilyesfajta nevelő jelleg természetesen nem

hiányozhat Császár Levente művéből, tekintve, hogy az író fontosnak tartja a mesébe bújtatott nevelést, tanítást. (1. sz. melléklet 56. o.)

Ha már megemlítettem a nevelést, illetve még korábban a hovatartozás tudatot, úgy vélem, illene néhány szó erejéig a helyszínekre és a hozzájuk kötődő, eredeti legendákra is kitérnem, ugyanis ezek adtak irányt a történet folyásának. Ezek a legendák az írónak több ízben is okoztak fejfájást, mivel arra kérték, ne írja át őket. Császár Levente azonban úgy érezte, ha azt akarja, hogy kezei alól egy mese kerüljön ki, nem szabad Zsongornak és Csillagnak meghalnia a zuhanásban. Ahogy az író fogalmazott honlapján, a Mesemívesen: „úgy gondolom, egy népmesei alapú történet végén NEM hallhatnak meg a főhősök” (Császár 2015). Amikor Zsongor elindul otthonról, a történet is kezdetét veszi, ahogyan a főhős és ezáltal a hallgató fejlődése is. Mindaz, amivel meg kell küzdenie a történet végéig, valahol az emberek, gyermekek nehézségeit is ábrázolják, ezért a hallgatók közelebb kerülhetnek félelmeik legyőzéséhez. (Kádár 2014: 37-41)

A történet fordulatait a zsványok kapzsisága és gonoszsága alakítja, akik rejtett kincs utáni sóvárgásukban a nincsteleneken is átgázoltak volna, ha nincs a főhős, hogy megállítsa és megleckéztesse őket, illetve, ha nem kapnak az erdei bölcstől némi csodás segítséget. A meseírók kedvenc fegyvere, a csoda, nagyszerűen működik a *Kő Zsongorban* is, amikor a griffmadár megmenti Zsongort és Csillagot, valamint amikor a rablók elnyerik méltó büntetésüket és a Babás-szerkövek legendáját megelevenítve kővé változnak. Az ilyen szerkezetű kortárs műmésékben a csoda, mint megjelenő elem egyszerre hihetetlen és hihető, véletlen- illetve törvényszerű. Ugyanakkor a funkcionalitás, valamint a tipikusság gyakran háttérbe szorul. (Papp 2008) Tehát ők, a zsványok a konfliktusok legfőbb forrásai, ők szolgálnak az olvasó, illetve a hallgatóság számára bizonyossággul, hogy akármit tegyen is, aki rosszat vagy valamilyen gonosz dolgot tesz, végül megbűnhődik érte, illetve a két fiatal szerelme és szerencsés megmenekülése az ellenpélda, amely azt mutatja meg, hogy ha az ember jó, kedves és segítőkész, őt is megsegítik majd. A két főhős eszményi, míg a gonosztevők már-már ördögi jellemmel rendelkeznek, ami megjelenik külsejük leírásában is, ezzel erősítve a feltételezést, amely alapján a belső jószág gyakran megmutatkozik az ember külsőjén is. Ez az óvodás korosztály számára ilyen szempontból megfelelővé teszi a történetet, ugyanakkor, a hossza miatt nehéz lenne foglalkozáson bemutatni, vagy a délutáni alvás előtt felolvasni a gyermekeknek.

A mese a hosszától eltekintve megfelelő lenne az óvodások számára. Az általam bemutatott mesekötetek közül ez az, amiben a legjobban megjelennek a népmesékre, tündérmesékre jellemző tulajdonságok. A kiinduló helyzet nyugodt, ezt bolygatja meg a rablók megjelenése,

majd a főhős útra kel, hogy megmentse kedvesét. A gonoszokkal leszámolnak, megkapják büntetésüket, végül a főhős pár boldogan él, amíg meg nem hal (Bárdos 2015).

2.3.2. *Koboldok kincse*

Mi az igazán fontos? Vajon ezt mi, felnőttek tudjuk-e? S ha igen, miként adhatjuk át a gyermekeknek? Császár Levente *Koboldok kincse* című műve többek között arra világít rá, mi az, amit leginkább szem előtt kellene tartanunk, amellet, hogy erősíti a gyermekekben a jó és a rossz cselekedetek, tettek közötti különbségeket. A mű címe is azt sejteti, a történet középpontjában olyasvalami áll, ami nagy értékkel bír sokak szemében. A kötetben megjelennek a tündérmesék jellemző elemei is: küzdelem a gonosz ellen, egy jobb életért, az útra kelés valaki megmentéséért (Bárdos 2015; Propp 2005).

A történet mozgatórugója, a fentieknek megfelelően, a kincs, amiről egészen az utolsó fejezetekig nem tudhatjuk, micsoda is valójában. Annyit tudhatunk, hogy a történet főgonosza mindenáron meg akarja szerezni magának. Ezt követi végig a történet fejezetről fejezetre. Ahogy a gonosz, a sötétség szép lassan felemészti mindent, az emberek elmenekülnek, végül csak a koboldok maradnak, egyedül a sötétséggel szemben, a fejükön világító varázslatos gyertyákkal.

A meseregény főhősei, a koboldok azok a karakterek, akikről tulajdonképpen alig kapunk információt személyiségüket illetően. Az olvasó, illetve hallgató annyit tudhat meg velük kapcsolatban, hogy mindig csapatban mozognak, és hogy hetente egyszer, mindig ugyanazon a napon, meglátogatják a barátjukat, a Völgy lidércét. A koboldok az összefogás, összetartás fontosságára hívják fel a hallgató figyelmét. Az ilyen típusú meséknek fontos szerepe van a gyermekek szocializációját illetően, segítenek a gyermekeknek értelmezhetővé tenni az értéket az emberi kapcsolatokban. Ellenben a sötétségről és az ő szolgáliról több mindent is megtudunk a mohóságukon kívül, példának okáért, vannak köztük gyávábbak, erőszakosabbak, kegyetlenebbek, egy valami mégis közös bennük, méghozzá az, hogy – jó meséhez illően – kudarcra vannak ítélve és megbűnhődnek tetteikért. Ez utóbbi fontos és szinte kötelező eleme a meséknek, hiszen megmutatják a helyes viselkedés alapvető irányultságait, s emellet kijelölik a dolgok fontossági sorrendjét (Tancz 2009).

A koboldok számára fontos a barátság, hiszen elrabolt kis barátjukért képesek a végső-kig elmenni, mindenüket odaadni érte. A koboldok közötti egység a történet végén egy ponton megbomlik, amikor a helyzet olyan kilátástalanná válik, hogy a hét kobold közül hat felhagy minden reménnyel, és akkor jelenik meg a másokért is áldozatot vállaló hős, a legifjabb kobold

személyében, aki egymaga is képes nekivágni a sötét erdőnek barátja megmentése érdekében. Ezzel, alapot ad a gyermekek számára önazonosságuk megtalálásához, ami pedig a későbbi életükben elengedhetetlen lesz a társadalomba való beilleszkedéshez.

A *Koboldok kincse*, a jó és a rossz különbségeinek felismertetésén túl, rámutat a fontos egyéni tulajdonságokra, de a társas kapcsolatok meghatározó szerepére is, az ember életében. Ez a könyv még túl hosszú az óvodás korosztály számára, illetve maga a történet sem felel meg értelmi szintjük fejlettségének.

2.3.3. *Korró*

Rengeteg sztereotípiával és előítéllettel rendelkezünk a cigányokkal szemben. A gyermekekben azonban még nincsenek jelen a fent említettek, így az ő értékítéletüket szükséges a megfelelő irányba, pozitívan formálni. Ezt a lehetőséget ragadta meg Császár Levente is, amikor egy felkérésre megírta Mánfa meséjét, a *Korrót*. A cím a hollók károgó, korrogó hangjából ered, az ötletet pedig részint a cigány történetek, részint néhány, az erdő felett károgó holló adta (Császár 2012c).

A történet Magyarország török megszállása idején játszódik Mánfán, illetve az azt környező erdőben. A történet egy fiatal cigány lány és egy kismizett herceg találkozásával és szerelmével kezdődik, majd az ő fiuk életével folytatódik és végső elhatározásával zárul. A történet nem egyszerű. Többször is megjelenik benne az erőszak általi halál, a gyász és a fájdalom. A meseregény főszereplője a címszereplő, Korró, a cigány fiú, aki a Mánfa melletti erdő-ségben bujkál és („Amolyan mánfai Robin Hood”-ként) lop a gazdagoktól s mindazt a szegényeknek adja (Császár 2012c). Végül beleszeret egy holló-lányba és érte feladja emberi voltát. A történet az erdő legöregebb gyertyán fája elbeszélésével, énekével kezdődik, s azt követően minden fejezet elején található egy ének, amelyben a fa elénekli, mit látott azokról az eseményekből, amik a szereplőkkel történtek. A fejezetek rövidek, de egy történetet hordoznak.

A főhős, Korró jelleme egyszerre egyezik meg a cigánysággal kapcsolatos sztereotípiákkal, illetve tér el tőlük. Ugyanis igaz, hogy az ifjú lop a gazdagoktól, de ugyanakkor ezzel segíti azokat, akik segítséget szenvednek. Korró a legügyesebb, legerősebb, legeszesebb cigány legény a környéken. Ezzel egyrészt ideális képet kapunk a főszereplőről, másrészt megjelenik a cigányok némely ősi szokása is, melyekre őt is megtanították, ezért is szól úgy a történet, „*Nem okozott neki lelkiismeret furdalást, ha az uraktól kellett valamit elvenni. Így tanulta a cigányoktól. (...) munkált benne valami ősi ösztön*”. (Császár 2012b) Ezt a meseregényt – a

történet bonyolultsága miatt - óvodás korú gyermekeknek nem ajánlanám, még a tizenkét-tizenhárom évesek közül sem értené meg mindenki.

A történet során, végigjárva élete útját, születését, végzetét, Korró több, apróbb nehézséggel is szembesül, mint a szegénység, a háború vagy éppen az üldöztetés szülei közvetett gyilkosa, a báró által. Még az ő születése előtt az édesanyjának, Lucának végig kell néznie, ahogy két török katona elveszi nagyanyja életét, majd menekülnie kell a már említett báró katonái elől. Ezek a negatív karakterek formálják tehát a főhős jellemét, az őt befogadó cigányokkal egyetemben. Ezzel a jellemábrázolással is arra igyekszik rámutatni a mű, hogy a gyermek életútja kihatással van lelke fejlődésére, gondolkodásmódjára, látásmódjára, ebből kifolyólag egy gyermeket sem szabad megítélni anélkül, hogy ismernénk a múltját, háttérét, a családját. Ugyanakkor, a történet a természet szeretetére is nevel egy olyan főszereplő által, aki egész életét a vadonban töltötte, ennek okán képes értékelni, meglátni a szépségét és kihasználni a természet adta ajándékokat, lehetőségeket. Véleményem szerint hasonló gondolatokat hivatottak kiváltani az erdei kirándulások is, mivel a mai kor gyermekei egyre kevesebbet találkoznak a tiszta, érintetlen természettel, a betondzsungelek közepén, mindenféle elektronikus eszközök között élve.

A *Korró*, ahogyan az író is megfogalmazta, nem óvodásoknak szól. A mese megértésére az óvodások fejlettségi szintje még nem alkalmas, következésképp, ez a mű áll leginkább kontrasztban a többivel, melyek között talán nincsen akkora szerkezetbeli különbség, mint a *Korró* és az előbbi öt mese, mesekönyv között.

2.4. A mesék összehasonlítása

A meséknek megvannak a maguk sajátosságai, amelyek minden mesetípusban jelen vannak. Ilyen például a jó és a rossz harca, amiből elrendeltetés-szerűen a jó kerül ki győztesen. Ez a világ minden táján így van, függetlenül attól, hogy milyen gonoszság fölött kell a hősnek győzedelmeskednie. Ezzel a mesék segítik a gyermekeket saját belső problémáik, konfliktusaik megoldásában, a felnőtté válás nehézségeinek leküzdésében, még évek távlatából is (VisikoKnox-Johnson 2016).

A mesék tematikai, szerkezeti hasonlóságai ellenére több eltérő elemmel is rendelkeznek. A továbbiakban ezeket a hasonlóságokat és különbségeket szeretném megtalálni és érzékelteni Császár Levente művei alapján. Leendő pedagógusként szeretném tudni, milyen mesét célszerű választanom az óvodai foglalkozáson, vagy a délutáni alvást megelőzően. Sok szempont van, mely alapján ez a döntés megszületik, s több dilemmát is szülhet a kérdés. Mivel minden író máshogyan ír, más korosztályokat céloz meg, a stílus és a gyermekek életkori sajátosságai alapján kell válogatni, ahogyan azt is körültekintően kell eldönteni, hogy az adott írónak – az én esetemben jelenleg Császár Leventének –, melyik művét viszem be az óvodába. Ahogy arról korábban már szó volt, Császár Levente is megpróbálkozott a korosztályokat megcélzó írással, tehát készültek olyan meséi, melyek tartalmilag, és szövegileg a legkisebbeket hivatottak célzottan elérni. Hogy mi a különbség ezek között a könyvek között, arról az alábbiakban szeretnék beszélni.

Az előző oldalakon az írónak hat könyvét mutattam be, így most is ezekről szeretnék beszélni, ezeket szeretném egymással szembeállítani, megmutatva a bennük megbúvó különbségeket, illetve az író személyéből adódó hasonlóságokat, sajátosságokat. Először is, azt hiszem, a mesék hosszát kellene figyelembe vennem. Mivel az óvodás gyermekek figyelme még nem tartós, hosszú távon könnyen ellankad, célszerű rövid meséket választani, még az elalvás előtti meséléshez is. Ez utóbbi célra, véleményem szerint tökéletesen megfelel *Az erdő íze* című kötet, aminek a meséi nem hosszúak, de mivel részben egymásra épülnek, nem gondolnám megfelelőnek egy mesefoglalkozásra. Ez a könyv, ellentétben például a *Korró*val, új és hasznos környezeti ismereteket nyújt, így a gyermekek információkhoz juthatnak az erdőben fellelhető ehető, illetve mérgező növényekkel, illetve gombákkal kapcsolatban. Olyanokat, mint: „*Ha a mérges gomba bekerül a többi jó, ehető gomba közé, abból nagy baj lehet. (...) Ha szedtek valahol, mindig meg kell mutatni egy gombaszakértőnek.*” (Császár 2011b) Ehhez hasonló az *Aprónépek országa* is, amiben azonban a hangsúly nem a környezeti, sokkal inkább az érzelmi,

értékbeli nevelés a hangsúlyos, tehát a jó és a rossz elkülönítése, valamint a mások és saját magunk elfogadása. Itt is megjelenik a természet szeretete, a környezetvédelem témaköre, ahogyan a *Mézes-tanya* esetében is. A *Mézes-tanyát* már egy mesefoglalkozáson is el tudom képzelni, mivel annak a hossza, illetve története is megfelel egy foglalkozásra szánt mese kívánalmainak. Rövid, de velős, és illik az évszakokat magába foglaló külső világ tevékeny megismerése témához, mivel a története a méhek életét mutatja be, a hónapok, évszakok változásainak követésével. „*Az első napsugár óvatosan kémlelt be a kert végében álló fa alá, tolakodásával nem akarta megzavarni a békés szunnyadást. Ezt a lágy simogatást érezhette meg az a kis méh, amely kikémlelt a kas oltalmat adó melegéből.*” (Császár 2014b) Így, az első tavaszi napsugárral ébred az első kis méh, akit majd a többi követ, akik között nem is lehet különbséget tenni, csupán a királynő az, akiből egy van, aki kiemelkedik a többi méh közül. Ezek mellett a gyermekek a méz elkészülésének folyamatával is megismerkedhetnek.

A nagyobbaknak szóló művek, a fentiekkel szemben, inkább meseregények, mesenovelák, tehát a fejezetek egy meséhez tartoznak, és közös bennük az identitástudatot erősítő szándék. Erre nagyon jó példa a *Kő Zsongor*, ami a Jakab-hegy legendáit foglalja magába, a Zsongor-kő legendájának mesés átíratához kapcsolva. Ez a könyv még viszonylag rövidnek számít a következő kettőhöz képest, és a történet is könnyebben megérthető, befogadható a gyermekek számára is. A *Koboldok kincse* ennél már összetettebb műnek mondható, mondanivalóját és felépítését tekintve is. Itt, a koboldok lelkülete, személyisége jeleníti meg a jó helytállását a gonosszal szemben, és a társas kapcsolatok fontosságát.: „*Szomorkásan tértek nyugovóra, s úgy feküdtek le, hogy körbefogták Cseppet. (...) Míg a kobold fény ég, addig nem történhet baj.*” (Császár 2020) Ebből is látszik a kimondatlan tanítás a barátság erejéről és fontosságáról, amely a hatodik könyvben, a *Korróban* is megjelenik. A *Korróban* a főhős cigány ifjú, a kincse egy részét az őt felnevelő cigányoknak, másik részét cimboráinak adja, mielőtt feladná emberi mivoltát. Ezek a könyvek nem tartalmaznak annyi környezeti nevelési elemet, mint a kisebbeknek szólók, itt a hangsúly az identitástudaton, annak megőrzésén, a család és a szülőföld szeretetén van.

A pozitív karakterek a kisebbeknek szóló mesékben és a *Kő Zsongorban* tökéletesek, jók, szépek, okosak, erősek és mindig győzedelmeskednek. Ezzel szemben a negatív karakterek nem mindig csúnyák és álnokok, például *Az erdő ízében*, ahol a negatív karakterek, a két farkaskölyök inkább komisz, mint álnok és gonosz, csak hogy a kedves, békés erdőlakók nem tűrik meg a gonoszkodásukat sokáig. Az viszont igaz az összes ilyen karakterre, hogy bármit is tesznek, bár hogy is igyekeznek, próbálkoznak, kudarcra vannak ítélve, mert egy mesében nem győzedelmeskedhet az rossz, csakis a jó. Ezek alól a *Korró* és a *Koboldok kincse* viszont kivétel,

mert *Korró* nem egy „tökéletes”, jóságos karakter, hanem sokkal életszerűbb, megjelenik benne a jó és a rossz is, elvégre lopásból él, azonban mivel csak ezt az életformát ismeri, ez csak részben róható fel neki. A koboldok pedig eleinte csak passzív megfigyelők, és az utolsó fejezetekben kapnak sorsdöntő szerepet, így az ő személyiségüket nem ismerhetjük meg olyan jól, mint a kisebbeknek szánt mesék karaktereit.

A nehézségek, amelyekkel a hősöknek szembe kell nézniük mindegyik könyvben olyan nehezek, hogy meg tudjanak birkózni velük, ezzel elkerülve a tragikus végkifejletet. *Az erdő* ízében olyan nehézségek, konfliktusok merülnek fel, amit az idős, bölcs manó útmutatásával egy-kettőre megoldanak, méghozzá úgy, hogy az összes szereplő elégedett. Ugyanígy az *Aprónépek országában*, és a *Mézes-tanyában* is, ahol a szereplők közös erővel legyőzik az ellenséget és mindannyian boldogan élnek tovább. A *Kő Zsongorban*, a *Koboldok kincsében* és a *Korróban* azonban már több és nehezebben megoldható konfliktus jelenik meg. A *Kő Zsongorban* ott vannak a rablók, akikről eleinte csak szó van, és később jelennek meg a történetben, de akkor egészen a legvégéig nem hagynak nyugtot a főhősöknek. Akárcsak a *Koboldok kincsében*, ahol az Éjszaka az első fejezetektől fogva jelen van és egyre erősebb lesz, és csak a történet legvégén sikerül legyőzni őt. Korró pedig több nehézséggel is szembe néz, mint a szegénységgel, az árvasággal, a mássággal, a törökkel, a báró embereivel, és így tovább. Ezekkel szembeállítva a kisebbeknek szóló meséket megláthatjuk, hogy minden konfliktusukkal együtt is, ezek a mesék jóval könnyedebbek, könnyebben befogadhatóak, ezért is valók az óvodás korosztály számára. A gyermekek megtanulhatják belőlük, hogyan birkózzanak meg saját problémáikkal, nehézségeikkel, illetve, hogy ehhez merjenek segítséget kérni.

Végül Császár Levente könyveinek illusztrációira is szeretném felhívni a figyelmet, mivel ez az író számára rendkívül fontos dolog, ezért is jelenik meg erőteljesen mindegyik könyvében. Minden könyvében hangsúlyos szerepet kapnak a rajzok. A kisebbeknek szólók többel, a nagyobbaknak szólók kevesebbrel. Mivel az író mindig a történethez választja az illusztrátort, ezért majdnem minden könyvét más rajzai ékesítik, azonban Pál Rita illusztrációi többször is előfordulnak, például az *Aprónépek országában* és *Az erdő* ízében is. Pál Rita négy könyvét is illusztrálta az írónak, aki kedveli az illusztrátor könnyed rajzoló stílusát. A kisebbeknek szóló mesekönyvekben a rajzok egész oldalakat töltenek ki. A nagyobbaknak szóló könyveknél két-három oldalanként van egy egészoldalas illusztráció, ezzel színesebbé téve a könyvet. Ezek mellett, a *Kő Zsongorban* a fejezetek végén fényképpel szemléltetve megjelennek az eredeti legendák leírásai, a helyszíneik képével.

Ahogy a mesék összehasonlítása során láthattuk, a különböző korosztályok számára – több szempontot is szem előtt tartva – más és más meséket érdemes választani. Az előbb megfogalmazottakra Császár Levente általam bemutatott, hat műve között különbségek is rávilágítanak. Emellett azt is megmutatják, hányféle hangon képes megszólalni egy író, különböző mesei világokat teremtve, még akkor is, ha a saját írói nyelvük sajátosságait megtartják, miközben igazodnak a gyermekek igényeihez is.

3. A kortárs helyi gyermekirodalom kapcsolódása az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjához

Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (továbbiakban Alapprogram) meghatározza az óvodai nevelés eszközeit, módszereit. Támpontot és kereteket nyújt az óvodapedagógusoknak. Az óvodai nevelésnek minden területére kiterjed. Az Alapprogram is hangsúlyozza, hogy a mese könnyen kezelhető eszköze az óvodás gyermek szemléletmódjának és világképe kialakításának, segíti a gyermek ráébredését a mélyebb értelemben vett pszichikus realitásra, valamint a külvilágra irányított megismerési törekvésekre. A gyermekek életkori sajátosságainak megfelelően a népmeséknek, népi hagyományokat felelevenítő mondókáknak, rigmusoknak, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemeinek, meséinek is helye van az óvodákban, ahogyan a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek is. Emellett a mese képes a külső világ tevékeny megismerése feladatainak, céljainak hatékony teljesítésére. Segíti a környezethez és az emberi alkotásokhoz való pozitív érzelmi viszony kialakulását, a gyermek megtanulja ezek védelmét, és az értékek megőrzését. Megismeri szülőföldje hagyományait, átéli a közösséghez való tartozás élményét, a szülőföldi, nemzeti, családi és tárgyi kultúra értékeit, ezek szeretetét és védelmét. Bővül tudása a mennyiségi, alaki, téri és nagyságbeli viszonyokkal kapcsolatosan, miközben fejlődik ítélőképessége és mennyiségsszemlélete. Az óvodapedagógus feladata a gyermek segítése ezekben a folyamatokban, elegendő idő, megfelelő eszközök és alkalmak biztosításával (1).

A pécsi óvodák az Alapprogram alapján építik fel helyi pedagógiai programjukat, a helyi szerzők művei pedig a tematikus tervekben jelennek meg. A pécsi pedagógusok nevelőmunkájuk során természetesen hangsúlyt fektetnek arra is, hogy a gyermekek megszeressék a természetet és ezért megóvják környezetüket. Az is kiemelkedő szerepet játszik, hogy a gyermek a közösséghez való tartozás élményét megtapasztalva megismerje a nemzeti, családi és tárgyi kultúra értékeit, az Alapprogramban megfogalmazottak szerint. Ezek mellett fontos a hazai táj és a helyi hagyományok, illetve néphagyományok, és szokások megismertetése, valamint az, hogy a gyermekek érdeklődését felkeltsék környezetük iránt. Ezen felül a környezeti nevelés részeként segítik a térbeli viszonyok megismerését, ezek alkalmazását, a térbeli tájékozódási képesség fejlődését (2).

Ezeknek a feladatoknak is megfelelnek Császár Levente meseíró könyvei, amelyek eleget tesznek az anyanyelvi nevelés kívánalmainak, de azokon túli fejlesztő és ismeretszerző lehetőségek is rejlenek bennük. Az író Pécssett él, így szívesen és lelkesen ír a Pécs környéki

tájakkal, településekkel kapcsolatosan. Meséi ezért ismeretekkel szolgálnak a gyermekek közvetlen környezetében lévő természettel kapcsolatosan. Egyes meséi révén a mecseki ehető növényekkel, illetve gombákkal ismerkedhetnek meg az óvodások, a másokban a méhek életével és munkájával kapcsolatos információkkal gazdagodhatnak. Császár Levente meséi által a gyermekek megismerkedhetnek bizonyos állatokkal is, de bővül ismeretkörük a természeti jelenségekkel, az évszakokkal és azok jellegzetességeivel kapcsolatban is.

Ha nem is csak Császár Levente munkáit, de a helyi meséket mindenképp célszerű beépíteni az óvodai mesei nevelésbe, ezzel is támogatva a gyermekek lakóhelyhez való kötődését, megerősítve bennük a szülőföld szeretetét. Az olyan mese, ami a gyermek közvetlen környezetéről szól, magában hordozza a ráismerés élményét. Ilyen például Bartos Erika, budapesti író Pécsről szóló meséje, a *Hoppla meséi*. A gyerekek ezt a mesét hallgatva, felismerhetik a helyszíneket, amelyek mellett esetleg nap mint nap elmennek, és a mesének köszönhetően legközelebb jobban szemügyre veszik azt a látnivalót, ami mellett korábban elmentek. Ezt a szülő vagy a pedagógus is segítheti azzal, ha felhívja a gyermek figyelmét a látnivalóra, amiről az előző napon olvastak. Talán a fent említett író könyve nem a legszerencsésebb példa, de a legszemléletesebb, hiszen Pécs belvárosának nevezetességeit mutatja be. Császár Levente munkái is hasonló célokat szolgálnak, azzal a különbséggel, hogy ő inkább a környező települések helyi legendáit, illetve tájat ábrázolja, és nem az épített környezet látványosságait. Fontos, hogy a gyermekek azokkal az írókkal és meséikkel is megismerkedjenek, akik ugyanabban a városban, településben élnek, ahol ők.

A helyi írókkal, mesékkal való megismerkedésre a pécsi könyvtárak kiváló lehetőségeket kínálnak, még azzal együtt is, hogy a magánkiadású könyveket nehezebben szerzik be, mint a neves kiadók által kiadottakat. A különböző írókhoz, mesékhez kapcsolódó tematikus foglalkozások is szerepelnek a repertoárjukban, melyeket előszeretettel látogatnak az óvodás csoportok többek között azért is, hogy a gyermekek megismerkedhessenek a könyvtárakkal. (9) Viszont nem mindegyik óvodás csoport tud eljutni a Csorba Győző Könyvtárba, helyette annak egy-egy fiókkönyvtárát szokták látogatni, így azok az intézmények több olyan lehetőséget, foglalkozást kínálnak, amelyek helyi írókkal, művekkel foglalkoznak. Ezért ezeknek a könyvtáraknak szorosabb a kapcsolata a pedagógusokkal, akik örömmel viszik el csoportjaikat újra és újra a különböző foglalkozásokra. (8) Mivel általában az óvodák rendelkeznek egy heti tematikával, amit nem szoktak évről-évre megváltoztatni, így újabb meséket, legyenek azok akár helyi írók művei, nehezen építhetnek bele egy mesefoglalkozásba. Sőt, előfordul, hogy nem is veszik figyelembe, hogy pécsi írók, vagy helyszínek meséit használják fel egy-egy foglalkozás során.

Ezekkel a mesékkel gyakran a bábszínháznak köszönhetően ismerkedhetnek meg a gyermekek. (10) Az iskolák sincsenek könnyebb helyzetben, a tanítók a szoros tanterv miatt kénytelenek tanórák feláldozásával, a könyvtár segítségét kérve megismertetni a gyermekekkel a pécsi írókat, így például Császár Leventét is. (7)

A fentiekből látszik, hogy a közoktatás intézményeinek nem mindig van elegendő tere arra, hogy megismertesse a gyermekeket a pécsi írókkal és munkásságukkal. Ugyanakkor a könyvtárak partnerei a pedagógusoknak ezekben a törekvésekben, ezáltal a gyermekeknek mégiscsak lehetőségük nyílik megismerkedni szülőföldjük irodalmával.

4. A pedagógusokkal és gyermekkönyvtárosokkal készült interjúk ismertetése

Az interjú primer forrás, ezért az egyik leghitelesebb és legértékesebb dokumentum. Szerencsés vagyok, hogy többet is módomban állt elkészíteni, melyek közül a legrészletesebb interjú magával az íróval, Császár Leventével készült. Ennek az interjúnak az egyik elkészítési indoka az volt, hogy az íróról kevés információt találtam a szakirodalomban, mind az interneten, mind a könyvtárban található hagyományos, papíralapú információforrások között. Így ezzel az interjúval az volt a célom, hogy jobban megismerhessem az általam választott író személyét és szakmai életútját. Az interjú során többek között kiderült az íróról, mennyire fontos számára a baranyai hagyományok megismertetése a fiatalokkal, a helyi kötődésű mesék írása. Az interjú bővebb ismertetése a 2. fejezetben, a Császár Levente írói stílusa című fejezetben olvasható.

A pedagógusok a munkájukhoz szükséges könyveket legkönnyebben a könyvtárból szerezhetik be, ezért a könyvtárak rengeteg információval rendelkezhetnek arról, hogy az egyes intézmények pedagógusai mely írók műveit alkalmazzák a gyermekek nevelése során. Ezért merült fel annak a gondolata, hogy a pécsi megyei könyvtár egyik munkatársával készítsek egy rövid interjút. Végül nemcsak a pécsi Csorba Győző Könyvtár (továbbiakban Tudásközpont) egyik gyermekkönyvtárosával, hanem a már említett intézmény egyik fiókkönyvtárának, az Apáczai Csere János fiókkönyvtárnak (továbbiakban Apáczai könyvtár) a munkatársával is sikerült egy interjút készítenem. Ezt azért tartom hasznosnak, mert így két olyan könyvtárt tudok bemutatni, amelyek között nagy különbség van az óvadás korosztály és szüleik megszólítási lehetőségeiben. A fiókkönyvtár közelében több óvoda is van, míg a Tudásközpontban elhelyezkedő főkönyvtárnak a közelében nincs. Az interjú során a könyvtárak helyi írókkal, illetve oktatási intézményekkel, pedagógusokkal és szülőkkel való kapcsolattartásának módjára, formájára voltam kíváncsi, emellett arra, hogy az említett körökben milyen szintű az érdeklődés a helyi írók, illetve kifejezetten Császár Levente meséi iránt.

A Tudásközpontban ritkán vannak könyvbemutatók, író-olvasó találkozók, általában évente egyszer, a PécsLIT fesztivál keretében szoktak ilyen rendezvényeket tartani. Emellett azonban a könyvtárosok tartanak foglalkozást a gyermekek számára, melyekről a pedagógusok a könyvtár honlapján informálódhatnak. Ezáltal az óvadás csoportok havonta egyszer tudnak elmenni egy foglalkozásra, amiből kétféle van, az egyik a tematikus foglalkozás, mely során a könyvtár munkatársai szemléltetéssel vagy drámajátékkal egybekötöttén mondanak mesét a gyermekeknek, ezt követően leggyakrabban könyvnezegetéssel és kézműveskedéssel zárul a foglalkozás,

ami az írás-olvasás előkészítéséhez is kapcsolódik. A foglalkozás másik fajtája a könyvtár bemutató foglalkozás, mely során a gyermekek megismerkedhetnek a könyvtár használatával, szabályaival, megtanulhatják, melyek a különbségek a könyvtár és a könyvesbolt között, de ami a legfontosabb, megismerkedhetnek magukkal a könyvekkel. A pedagógusoknak először is egy ilyen foglalkozásra kell elvinniük a gyermekeket ahhoz, hogy a másokra is elvihessék. (9)

A már említett PécsLIT fesztivál keretében a Tudásközpont szokott pécsi, vagy pécsi kötődésű írókat is meghívni, köztük olyan szerzőket is, akiknek a mesekönyvei az óvodás korosztálynak is szólnak. Emellett vannak írók – mint Császár Levente –, akik a könyveiket magánkiadásban adják ki, ezért könyveik megtalálása, beszerzése kicsit nehezebb a könyvtárnak, mint a nagy, országos terjesztőhálózattal rendelkező kiadók könyvei esetében. A Tudásközpontnak személyes kapcsolata főként Méhes Károllyal és Szakács Eszterrel van. (9)

A pécsi mesehagyományokat megjelenítő irodalom kapcsán a Tudásközpont könyvtárosa alpműként Berze Nagy János Baranya megyei gyűjtését ajánlotta, mint az óvodások számára is sikeresen közvetíthető népmesei anyagot. Császár Levente meséiről nem tudott részletes információkat adni, mivel még nem mutatták be őket az óvodás korosztálynak. (Az író – elsősorban felnőtteknek szóló - *Kilencchatár* című, baranyai településekről szóló mesekötete kapcsán korábban volt író-olvasótalálkozó a Csorba Győző Könyvtár felnőtt részlegében.) (5) Ugyanakkor megközelítőleg pontos adatokkal tudtak szolgálni azzal kapcsolatban, hogy a könyvtárba kerülésük óta hányszor vették ki Császár Levente könyveit. A számok azért csak megközelítőlegeseek, mert többször is előfordult a hosszabbítás, vagy az, hogy valaki többször is kivette, illetve az időintervallum magába foglalja a COVID19 pandémia időszakát is. Ezek alapján a Tudásközpontban fellelhető négy mesekönyv kölcsönzését a következő adatok mutatják: az Erdék és Tündők regéjét összesen nagyjából 14-en kölcsönözték ki, az Aprónépek országát 38-an, Az erdő ízét 30-an, a Mézes-tanyát pedig 20-an. A gyermekkönyvtáros szerint ezek kedvező kölcsönzési számok a többi mesekönyv kölcsönzési adataival összevetve. (9)

Az Apáczai könyvtárban a szintén évi egyszeri könyvbemutató során törekednek arra, hogy a helyi írók is lehetőséget kapjanak meséik bemutatására, sőt megkeresésre külön lehetőséget is biztosítanak számukra. Az Apáczai könyvtár iskolai könyvtár is, ebből kifolyólag szoros a kapcsolat a könyvtár munkatársai és a pedagógusok között, akik minden évben visszatérnek óvodás csoportjukkal vagy iskolai osztályukkal. A könyvtár több fajta foglalkozást is tart, az első ilyen az úgynevezett Bölcs Bagoly foglalkozás, ami egy teljes tanéven át zajlik és ebben az időszakban a gyermekek megismerkedhetnek a könyvtárral, annak használatával, mindezt

játékos versengés keretében. Ebben a tanévben is nyolc osztály vesz részt ezeken a foglalkozásokon. A Bölcs Bagoly mellett tartanak Népmese napja foglalkozást, illetve az abban az évben évfordulós íróhoz, költőhöz kapcsolódó foglalkozást is tartanak, például ebben a tanévben tartottak Bálint Ágnes óráát, illetve Nemes Nagy Ágnes 100-at is. Ezek mind rendkívül népszerű foglalkozások a pedagógusok és a gyermekek körében is. (8)

Ahhoz, hogy egy író után érdeklődjenek a szülők vagy a pedagógusok, elsősorban az kell, hogy a könyvtár megismertesse az adott íróval velük, egy az író meséjére épülő foglalkozás, vagy író-olvasó találkozó keretében. A Pécs környéki tájhoz kötődő meséket viszont a pedagógusok előszeretettel használják fel a gyermekeknek szánt kutatómunkára, szorgalmi feladatra. Császár Levente is tartott már foglalkozást az Apáczai könyvtárban, aminek nagy sikere volt, pozitív visszhangot váltott ki, a szülők és a könyvtár is megvásárolta több könyvét is. Ezek közül a könyvtár munkatársai nem egyre foglalkozást is építettek. Ilyen volt például a *Bölcs Remete*, az *Erdék és Tündők*, illetve a *Kő Zsongor*, ami a gyermekek által már ismert mecseki helyeket még közelebb hozta hozzájuk. Sajnálatos módon azonban az utóbbi időben nem nagyon keresték Császár Levente könyveit, ehhez ugyanis az kellene, hogy a könyvtár több alkalommal tartson foglalkozást az író könyveinek felhasználásával. Ugyanakkor 2017-ig visszamenőleg nagyjából – beleszámítva a hosszabbításokat, újra kivételeket, illetve a pandémia időszakát – a következőképpen vették ki az író könyveit: a *Kő Zsongort* 5-ször, *Az erdő ízét* 3-szor, a *Mézes-tanyát* összesen 8-szor, *Az időmestert* egyszer sem, az *Erdék és Tündöket* 12-szer, az *Erdék és Tündők regéjét* 1-szer, *A Bölcs Remetét* pedig 2-szer. (8)

A fentiekből látszik, hogy egy iskola, óvoda közeli könyvtárnak több lehetősége van gyermekeknek való foglalkozás tartására, a helyi írók meséinek foglalkozásba építésére, mint a Tudásközpontnak, amely kívül esik a legtöbb óvoda látogatási körén, illetve nehezen, csak tömegközlekedéssel megközelíthető. (8)

Ha már a könyvtárakat megvizsgáltam, fontosnak tartom az érme másik oldalát, a pedagógusok szemszögét is megmutatni, ehhez a Nyugati Városrészi Óvoda Zipernowsky Károly Utcai Tagóvodájának egyik pedagógusa, a nyolchetes külső gyakorlatom mentorpedagógusa segítségét kértem. A vele készített interjú során arra voltam kíváncsi, hogy a mesefoglalkozásokhoz milyen szempontok alapján választja ki a meséket, milyen célok vezérlik a folyamatban, milyen arányban jelennek meg a különböző mesetípusok a foglalkozásokon, mennyire figyelnek arra, hogy pécsi írók meséi is megjelenjenek az óvodában, illetve, hogy milyen gyakran és módon szokták a csoporttal a gyermekkönyvtárat meglátogatni.

Az óvodában figyelnek arra, hogy a mesék kapcsolódjanak a heti projekt témákhoz, amellett, hogy érdekesek, szórakoztatóak a gyermekek számára. A mesék kiválasztásakor a pedagógusok figyelnek arra, hogy a gyermekeknek tetsző meséket válasszanak, melyek művészi értékű irodalmi alkotások, gazdagítják a gyermekek személyiségét mind esztétikai, mind érzelmi hatásokkal. A mesefoglalkozások gyakori meséi a népmesék, de sokszor megjelennek a műmesék és a modern műmesék is. Természetesen figyelnek arra, hogy a mesék megfelelőek legyenek a gyermekek életkorának, és mivel a műmesék nyelvezete közelebb áll a gyermekekhez, így kerültek előtérbe például Fésűs Éva és Bálint Ágnes meséi, illetve kiscsoportban Szutyjev és Bartos Erika meséi. A heti projektekhez igazítva a meséket, az óvodapedagógusok nem tudnak még arra is figyelmet fordítani, hogy kifejezetten pécsi írók meséi is egy foglalkozás részévé válhassanak. (10)

A pedagógusok szeretik a gyermekeket könyvtárba vinni, azonban mivel a Tudásközpontba szoktak menni, általában nagycsoportosokat szoktak csak vinni, évente kétszer. Könyvbemutatón vagy író-olvasó találkozón ezért sem vettek még részt, csak különböző tematikus programokon. Emellett szívesen látogatják a pécsi Bábszínházat is, ahol láthattak olyan előadást is, mely során a helyszín Pécs volt, vagy egy helyi író meséjét elevenítették meg a bábszínészek. A mentorpedagógus véleménye szerint a meséken keresztül nagyszerűen lehet a gyermekek természetszeretétét fejleszteni, mert sok mese tartalmaz ilyen elemeket. Azonban a szülőföldhöz való kötődés erősítését meséken keresztül sokkal nehezebb megvalósítani, ebből kifolyólag inkább népi játékokkal, szokásokkal, hagyományokkal ismertetik meg őket, leggyakrabban egy nemzeti ünnephez kötötten. Sajnálattal mondta, hogy Császár Levente munkássága ismeretlen volt számára, így róla nem tudott véleményt alkotni. (10)

Az óvodapedagógussal készített interjúval beigazolódni látszik az a gyanúm, miszerint, sajnálatos módon, a pécsi óvodák gyakran nem tudnak figyelmet fordítani arra, hogy helyi írók meséit használják fel a mesefoglalkozásokon. Ugyanakkor örömmel töltött el a hír, hogy a könyvtárat a távolság ellenére is igyekeznek látogatni, illetve, hogy a Bábszínházban a gyermekeknek lehetőségük nyílik helyi írók meséi feldolgozásának, illetve Pécssett játszódó cselekményű előadások megtekintésére. (10)

A gyermekek az óvodát elhagyva, az általános iskolában is találkoznak meseírókkal, ezért készítettem interjút a Pécsi Apáczai Csere János Általános Iskola, Gimnázium, Kollégium, Alapfokú Művészeti Iskola tanítójával. Hozzá intézett kérdéseim arra irányultak, hogy az órákon milyen mennyiségben jelennek meg a különböző fajtájú mesék, illetve a pécsi írók meséi, valamint rákérdeztem az osztályok könyvtárlátogatásainak gyakoriságára, a helyi írók ottani

előfordulására, és a tanítók órai lehetőségeire a természetszeretet és a szülőföldre való kötődés erősítése kapcsán. (7)

Az iskolában a tanórák keretei meglehetősen szűkek, ezért a tanterven kívüli, kiegészítő anyagot már nem tudnak a gyermekekkel megismertetni, így pécsi írók műveit sem. Ugyanakkor, a könyvtári foglalkozásokon több alkalommal is találkozhattak a gyermekek helyi írók meséivel. A tanító negyedik osztályosokat tanít éppen, akikkel részt vesznek a fent említett Bölcs Bagoly vetélkedőn, havi egy foglalkozáson. Az osztályból minden gyermeket beiratkoztattott a könyvtárba, azonban sokan nem figyelnek arra, hogy osztálykereteken kívül is látogassák a könyvtárat, noha az olvasójegy intézményen belül ingyenes, sőt a szülők részéről sem érkezik támogatás ezen a téren. (7)

A könyvtári tematikus foglalkozások során egy-egy magyar vagy éppen külföldi költő, író művével, műveivel ismerkedhetnek meg a gyermekek, illetve előfordulnak az adott ünnephez kapcsolódó foglalkozások is. Ezeknek témái változatosak, színvonalasak, kidolgozottak. A pedagógusok kérésére is vállalnak foglalkozásokat, ugyanakkor önállóan is rendkívül kreatív ötletekkel képesek előállni. A pécsi írók, költők megismertetése, illetve általánosságban a helytörténeti témájú foglalkozástípusok mindig szerepelnek a könyvtár tematikus foglalkozáskínálatában, melyeket az iskola rendszeresen igényel. (7)

A fenti interjúk azt mutatták meg számomra, hogy bár a pedagógusok a tőlük telhető legtöbbet megteszik annak érdekében, hogy közelebb hozzák a gyermekekhez a könyveket és a könyvtárat, ha a szülők ebben nem partnerek, a gyermekekből nem fognak olvasók válni. Emellett viszont jó volt azt hallani, hogy a könyvtárnak köszönhetően, ha csak egy kicsit is, de a gyermekek megismerkedhetnek a helyi írókkal, költőkkel és műveikkel is.

5. Mézes-tanya mesetervezet

Császár Levente egy időben munkája során vidékfejlesztéssel is foglalkozott, ennek kapcsán a mézzel is. Az előző tevékenységhez kapcsolódóan létrejött egy projekt, amiben a mézet tudják népszerűsíteni a gyermekek számára. Az ötlet nyomán jött létre a Mecseki Mézes Körút. A Mecseki Mézes Körút a baranyai méhészek 2014-ben pécsi székhellyel megalapított önkéntes szakmai közössége. Fölkérésükre készítette el „Mézes-tanya” című kötetét a Baranya megyei, Pécssett élő Császár Levente meseíró. A Mecseki Mézes Körút projekt a 11/2013. (III.5.) VM rendelet alapján az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból a LEADER térségek közötti együttműködés végrehajtásához nyújtandó támogatások jogcímre benyújtott és támogatott pályázat (6). Ahogy már a meseelemzésben is utaltam rá, a meséből a pontosság és a méhészek kedvéért az író nem hagyhatta ki a szakszavakat, így azokat úgy kellett beleszőnie a mesébe, hogy a gyermekek észre se vegyék, új szót tanultak. Bár magából a történetből helységnév nem derül ki, az író alkotás közben a Mecsek egy erdejét képzelte el a méhek lakhelyéül. Mivel az író Pécssett, a Mecsek közelében él, elmondhatja, hogy a mű egy helyi író meséje, a helyi mézről, amihez az illusztrációt egy helyi grafikus készítette. Tehát ez a mesekönyv egy igazi helyi terméknek mondható (Császár 2014), ezért is tartom fontosnak a gyermekekkel való megismertetését. Ez a mese lehetőséget biztosít a gyermekeknek nemcsak a méhek megismerésére, de arra is, hogy egy, számukra már ismerős tájat képzeljenek maguk elé a mese hallgatása közben. Emellett az óvodai kirándulásokkor is rámutathatunk a mecseki tájra, ahol a történet játszódik, ezzel gyarapítva környezetismeretüket.

Az óvodai foglalkozás során többféle eszközt kell alkalmazni, ebből kifolyólag azok a mesék a legalkalmasabbak a foglalkozásra, amelyeknél jól használhatóak a metakommunikációs eszközök. A mesedramatizálás nagyszerű lehetőség az önkifejezésre, a kreativitás fejlesztésére, a mese által bemutatott tevékenységek (mézkészítés) érzékletes bemutatására, de a mese első bemutatásakor elég az is, ha a gyermek átadja magát a mesének, mélyen beleéli magát, szinte transzba esik, és csillogó szemekkel figyel. Ilyenkor, kilépve a meséből, vissza a külvilágba, az élettel is jobban, sikeresebben tud szembenézni, illetve megtanulhatja felismerni a külvilág és a belső élmények közötti különbségeket. A mesék csodás elemei segítenek érzékelteni a gyermekkel, hogy vigyáznak rá, és megerősítik a szerepét a világban. A mese átéléséhez elengedhetetlenül szükséges, hogy a gyermek biztonságban érezze magát, mert így tud csak

igazán odafigyelni, elmélyülni a mesében. Fontos a nyugodt környezet is, illetve a pedagógusnak figyelnie kell arra, hogy a történetet nonverbálisan is közvetítse (Büdi 2015; Boldizsár 2010: 318; Bettelheim 2020: 54).

Mesefoglalkozás a tavasz és az évszakok váltakozása, a méhek élete, a külső világ tevékeny megismerése témához kapcsolódóan, Császár Levente Mézes-tanya című meséjének felhasználásával

A foglalkozás célja:

Alakuljon ki a nyugodt légkör mesehallgatás alatt, kedveljék meg a mesélést, fejlődjön képzeletük, szókincsük. Ismerjék meg jobban a méheket, a mézkészítés folyamatát, valamint az évszakok változásait. Kerüljenek közelebb a természethez, tanulják meg értékelni a mások által készített dolgokat.

Didaktikai feladatok:

A kitűzött didaktikai feladatok közé tartozik az irodalmi élmény nyújtása a mese szemléletes előadásával. Valamint a mese cselekményének nyomon követése, és az összefüggések megvártatása. A gyermekek, a történetet figyelemmel követve, megismerkednek szakterminusokkal a mézzel és a méhekkal kapcsolatosan.

Képességfejlesztés:

Képességfejlesztés során fejleszteni szeretném egyrészt a verbális képességeket, a mese szavaival, szófordulataival, alakítani a szép, kifejező beszédet, és bővíteni a szókincset. Másrészt szeretném fejleszteni a kognitív képességeket, így megvalósulhat a képzelet, belső képalkotás fejlesztése, a mese élményszerű bemutatásával, az emlékezet fejlesztése, és (az ismert mese szereplőinek, cselekményének felidézése) a verbális memória fejlesztése is. Ezen felül megjelenik a külső világ tevékeny megismerésén belül a gyermeki ismeretszerzés a szűkebb természeti környezettel kapcsolatban, az óvodások megismerkednek a lakóhelyéhez közeli táj élővilágával. Továbbá fejlődik időbeli tájékozódási képességük is.

Nevelési feladatok:

A nevelési feladatok szerves részét képezik a mesehallgatáshoz kapcsolódó szokások betartása (az elhelyezkedés módja, a csendes, figyelmes mesehallgatás), az irodalmi érdeklődés felkeltése és az érzelmi motiváltság kialakítása a mese által. Emellett megjelenik az anyanyelvi

nevelés is, a tiszta érthető, jól artikulált beszédmóddal, illetve a mesére jellemző szófordulatokkal. Továbbá teret kap az esztétikai nevelés is a szép eszközökkel. Előzőek mellett megjelenik a környezeti nevelés is, az erdő, a táj bemutatásával, az évszakok váltakozását követve. A gyermekek megismerkednek a méhek életével, munkájával, bővülnek az állatokra vonatkozó ismereteik. A mesefoglalkozás során erősödik bennük a természet szeretete is.

Szervezés:

A különböző évszakok és ezek váltakozásinak megfigyelése szerves része az óvodai külső világ tevékeny megismerése foglalkozásoknak. Az általam tervezett mesefoglalkozás alapja Császár Levente Mézes-tanya című meséje, melyben megjelenik a környezeti nevelés, a méhekkel és a méz készítéssel kapcsolatos érzékenyítés. A foglalkozás előtt a gyermekek elhelyezkednek a szőnyegen, miközben előkészítem a meséléshez szükséges eszközöket. Biztosítom a foglalkozás helyszínét, megteremttem a szervezett kereteket, a csoport szokásszabály rendszerének megfelelően. A foglalkozáshoz készített bábokat dobozba helyezve a közelembbe teszem, egy székre vagy asztalra, hogy a bábokat onnan gyorsan elő tudjam venni, amikor szükségem van rá.

Motiváció:

A mesefoglalkozást megelőző napon beszélgetünk a gyerekekkel a méhekről és a mézről. A motivációt egyrészt a meseláng meggyújtása, másrészt a foglalkozást megelőző játékok szolgálják. A foglalkozást megelőzően a gyermekek egy méhes memória játékkal játszottak, és egy olyan asztali játékkal, ahol a méhekkel minél több pollent kellett összegyűjteniük, és az nyert, aki a legtöbbet tudta megszerezni a pollent ábrázoló lapok közül. A meseláng meggyújtását követően előveszem a meséhez szükséges eszközöket, amelyekkel felkeltem a gyermekek érdeklődését a mese iránt. Az érdeklődés felkeltése mellett fontos, hogy nyugodt légkört biztosítsak, illetve, hogy a gyermekek rá tudjanak hangolódni a mesére.

Célkitűzés:

Először elmondom a gyermekeknek, hogy miről fog szólni a mese: Ma egy különleges mesét hoztam nektek a méhecskékről. Ezt követően mondom meg nekik a címét is: Mézes-tanya. Ezzel emlékeztetem őket a korábbi játékokra, illetve beszélgetésekre, tehát felelevenítem bennük a külső világ tevékeny megismerésének heti témáját. Elmesélem a gyerekeknek, hogy az író, aki a mesét írta, szintén Pécsen él, és ő is szokott kirándulni a Mecseken, ezért gondosan igyekezett, hogy a meséjében jól be tudja mutatni a közeli erdőben élő méhek tevékenységét.

Miközben szó esik a közeli tájról, a Mecsekről, ehhez kapcsolódó képeket mutatok a gyerekeknek, és beszélgetünk a Mecsek-béli kirándulások alkalmával szerzett személyes élményeikről is.

A mese előadása:

Élőszóval, élményszerűen, a kommunikációs és metakommunikációs eszközöket változatosan használva, a szöveghűséghez nem szigorúan alkalmazkodva mesélek (mimika, gesztusok, hangszín stb.) tiszta, szép, jól érthető beszéddel. A mesemondás helyes artikulációval, közepes hangerővel és közepes tempóban folyik, a megfelelő részeknél játszom a hangszínnel, hangerővel, éreztetve, hogy fontos vagy izgalmas rész következik. A mesét érdeklődést felkelten, halkabb hangon kezdem mesélni. Amikor változás áll be a történetben, fontos fordulat következik, a hangerő és hangszín változatos alkalmazásával éreztetem, hogy valami történni fog. Meghatározó eleme a mesének a méhek összetartása, egyformasága és a veszélyek, amelyek apró természetük miatt leselkednek rájuk. A mese szereplőinek (méhek, lódarazsak, halálfejes pillangók, egy öreg hárs és a tavaszi nap) bemutatása érzékletesen jelenik meg (játszva a hangszínnel és a mimikával). Az negatív karakterek megjelenésekor más (sejtelmes, némileg baljóslatú) hangszín használatával éreztetem a cselekmény fordulatait, drámai részeit megjelenítve: például a lódarazsak támadásakor és visszatérésükkor, kiegészülve a halálfejes pillangókkal (lásd 2. sz melléklet, 73.o.). A cselekmény kibontakoztatásának éreztetését élményszerű előadásmóddal, a metakommunikációs eszközöket alkalmazva teszem meg. A mese tetőpontjának éreztetésére erősebb hangerőt és a megfelelő metakommunikációs eszközöket alkalmazom, a megfelelő hangszín és tempó mellett. A mese vége, a tél eljötté visszavezeti a hallgatókat a valóságba. A méhek visszabújnak a kaptárjukba és téli álmra hajtják fejüket, a mesélő pedig levonja a végső következtetést: >>Sok kicsi, sokra megy!<< Ezt középérős hangerővel, nyugodt, derűs hanggal, lassú tempóban mondom. (2. sz. melléklet, 74.o.)

Visszavezetés:

A mese végén egy, általam (aznapi viselkedés, születésnap stb. alapján) kiválasztott óvoda, vagy óvodások elfűjhatják a meselángot: Látom ti nagyon ügyesen figyeltetek mesehallgatás közben, ezért ti elfűjhatjátok a meselángot! A játékba való visszavezetésként a babakonyhában közösen mézeskenyeret kenünk, újból előveszem a korábban játszott memória játékot, megvizsgáljuk a képeket, hogyan néznek ki azokon a méhek. A memóriajáték képeit összehasonlítjuk a Császár Levente meséjét tartalmazó könyv illusztrációival. Másik lehetőségként egy ismeretterjesztő képes könyvet veszek elő, amiben a méheket mutatják be részletesen, és ezt nézegetjük a gyermekekkel. Ha a játékra és könyv nézegetésre, beszélgetésre már nem

marad idő a napirend kialakítása miatt, a gyermekek megkóstolhatják a mézeskenyeret a tízórai keretében.

A mesedramatizáció eszközei:

A mese dramatizálásához, a méretükből fakadó hátrány ellenére, újjábábokat használok, mivel így tudom a leghatékonyabban megjeleníteni a méhek nagy létszámát, illetve ez segítséget nyújthat a méhek és lódarazsak közötti harcjelentnél is. A bábok filc anyagból vannak kivágva és összevarrva. Színeik élénkek, az éppen nem használt bábokat egy zöld színű papírral bevont dobozban tárolom és szükség esetén onnan veszem elő. A mesedramatizálás előadásához helyszínként kartondobozból készített dobozszínházat használok, a Mecsek hegységre utaló tájjelzésekkel.

11. kép: Dobozszínház bábokkal

5.1. Reflexió

A mesefoglalkozást a pécsi Nyugati Városrészi Óvoda Zipernowsky Károly Utcai Tagóvodája Sárga csoportjában valósítottam meg. A foglalkozás előtt elkészítettem a szükséges eszközöket, az újjábábokat és a dobozszínházat. A gyermekek érdeklődését a bábokkal, illetve a dobozszínházzal keltettem fel, illetve tartottam fent, valamint a mesemondás során a metakommunikációs eszközök használatával. A foglalkozás alatt a gyermekek a szőnyegen ültek, én velük szemben egy széken, előttem egy kisasztalon helyeztem el a dobozszínházat, aminek takarásába tettem a még nem használt bábokat. A foglalkozás megkezdésekor elmondtam a gye-

rekeknek, milyen állatokról fog szólni a mese, erre a gyermekek azonnal meséltek néhány méhekkal kapcsolatos személyes élményt, illetve az óvodapedagógus is segített nekik felidézni, mit tanultak már róluk. A szakterminusokat nem volt szükséges külön elmagyaráznom, mivel a csoport, ahol a foglalkozást tartottam, homogén nagycsoport, illetve azért sem, mert az író maga is megmagyarázza a kifejezéseket a mesébe illesztve. Mesélés közben igyekeztem folyamatosan tartani a szemkontaktust a gyerekekkel, törekedtem a minél artikuláltabb, érthetőbb, kifejezőbb mesemondásra. A gyermekek a foglalkozást jól láthatóan élvezték, jól lehet, figyelmük a vége felé néha már elkalandozott, a dramatizáláshoz készített eszközök viszont nagyon tetszettek nekik, a foglalkozás után percekig játszottak még velük. A mesélés végén szinte azonnal körém gyűltek és lelkes érdeklődéssel vették kezükbe az eszközöket. Összességében úgy érzem, sikerült átadnom a gyermekeknek a kívánt értékeket, a foglalkozás elérte a célját.

Összefoglalás

A mese szerepe több okból is kiemelten fontos a gyermekek életében, mivel a hallgatása több területet is fejleszt. Azért is előnyös, ha a települések rendelkeznek saját történettel, mesével, mert ezáltal a gyermekek hovatartozás-tudata is erősödhet. A pécsi írók közül Császár Levente szélmalomharcot vív a nem olvasó fiatalsággal és igyekszik a helyi történeteket népszerűsíteni, a legjobb tudása szerint. Közel húszéves írói pályafutása során több helység történetét is megjelentette, és ezekkel a mesékkal célja a szórakoztatás, nevelés és tanítás. Több meséje szól idősebb, tíz-tizenkét éves gyermekeknek, ugyanakkor írt meséket az óvodás korosztály számára is. Ezek között jól körülhatárolhatók a korosztályokat meghatározó különbségek, jóllehet véleményem szerint nem minden mese, legenda esetében olyan élesek az eltérések, mint ahogyan azt az író gondolja. Erre példa a *Kő Zsongor* című meseregény, ami a népmesékben is fellelhető motívumokat, szerkezeti jegyeket mutat.

A szakdolgozat megírása előtt feltettem magamban a kérdést, vajon megfelelő íróvá választottam-e. Utólag úgy gondolom, jobbat nem is választhattam volna, tekintve, hogy – amint azt már említettem – a pécsi, kortárs írók közül ő rendelkezik talán a legtöbb gyermekek számára kiadott könyvvel, amelyek minőségi munkák, elvégre számára is kiemelten fontos, hogy a lehető legjobb mesék kerüljenek ki a keze alól. Meséi elérik a kívánt célt, illetve célokat, erősítik a gyermekekben a szülőföldhöz való kötődést, a természet szeretetét, miközben a gyermek rácsodálkozhat az ismerős tájakra, ahol esetleg már kirándult a családjával, vagy éppen a mese meghallgatása után kap kedvet a család ahhoz, hogy túracipőt húzzon és nekivágjon például a Jakab-hegynak. Ezt egy óvodás csoport is megteheti, ha a gyermekek már nagycsoportosok. Az óvodások életében ugyanis rendkívül fontos a mozgás is, és ennek fényében egy kirándulás jó alkalom lehet feleleveníteni egy-egy mesét, amit a gyermekek szeretnek, szívesen hallgatnak. Mindemellett a külső világ tevékeny megismerésének célkitűzéseit is elérhetjük azáltal, hogy megismertetjük a gyermekeket az erdővel, és annak élőlényeivel (növényeivel, állataival, gombáival).

Az óvodai mesefoglalkozás könnyen összefonódhat a környezet foglalkozással, a kiválasztott mese által, tehát a kívánt célt a meséken keresztül is el lehet érni, nemcsak a játékon keresztül. Bár a gyermek legfőbb tevékenysége a játék, azt gyakran áthatja a mese, a mesedramatizálás, például amikor szerepjátékot játszik. Egy mese olyan területeket tud fejleszteni, olyan tudást tud nyújtani, például a gyermek közvetlen környezetéről, amelyet későbbi élete

során is hasznosítani tud. Ugyanakkor, mivel az óvodapedagógusok a hetek behatárolt tematikája miatt nem tudnak a helyi írók műveire kellő időt fordítani, a könyvtárak segítségét kérik ezen a téren. Ezáltal ott valósulhat meg a gyermekek pécsi írókkal és műveikkel való találkozás. Ennek ellenére úgy gondolom, érdemes lenne figyelmet fordítani arra, hogy például Császár Levente meséi is teret kaphassanak az óvodai, illetve általános iskolai mesefoglalkozásokon, tanórákon.

Mindent összevetve, bebizonyosodott számomra, hogy a mesékkal rendkívül jól lehet játszani, mi több, a gyermekeknek való élménynyújtás egyik legpraktikusabb eszköze a megfelelő módon előadott mese. Ez a mese pedig lehet régi, lehet kortárs, lehet külföldi, vagy csak más tájegységi, és lehet akár helyi is, de elengedhetetlenül fontos, hogy az, aki mesél, élményszerűen tegye azt meg, hogy használja a metakommunikációs eszközöket, illetve, hogy végig tartsa a szemkontaktust a gyermekekkel, éreztetve velük a figyelmét. Egy, a gyermekek figyelmét felkeltő, esztétikus eszköz segítségével dramatizált mese sok, fent említett területet képes fejleszteni, erre jól alkalmazhatóak lehetnének Császár Levente meséi is. A mese elmondhatatlanul jelentős szerepet tölthet be a gyermek életében, ha megfelelő gyakorisággal hallja, tehát nem egyszer, kétszer havonta, hanem legalább hetente, de inkább naponta. Továbbá a helyi meséket sem szabad elhanyagolni, mert azok által magukra találhatnak a gyermekek, és magabiztosan állhatnak majd az életben, tudván, hova tartoznak, hol van az otthonuk.

Felhasznált irodalom

- Bárdos József (2015). *A tündérmesék titkaiból*. Könyv és nevelés. XVII. 57-72. p.
- Bettelheim, Bruno (2020). *A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek*. Corvina Kiadó Kft. Budapest. 54. p.
- Berze Nagy János (1973). *dr. Berze Nagy János néprajztudós élete és munkássága*. Pécs. 8. p.
- Boldizsár Ildikó (2010). *Meseterápia*. Magvető. Budapest.
- Büdi Boglárka (2015). *Transzgenerációs hatás érvényesülése a meseolvasási szokások tekintetében*. Könyv és nevelés. XVII. évf. 1. sz. <https://folyoiratok.oh.gov.hu/konyv-es-nevel-es/transzgeneracios-hatas-ervenyesulese-a-meseolvasasi-szokasok-tekinteteben> (2022. november 02.)
- Császár Levente (2012). *Aprónépek országa*. Mesemíves. <https://www.mesemives.hu/csaszar-levente-aktualis/csaszar-levente-apronepek-orszaga> (2022. november 11.)
- Császár Levente (2011). *Az erdő íze*. Mesemíves. url: <https://www.mesemives.hu/csaszar-levente-aktualis/csaszar-levente-az-erdo-ize> (2022. november 04.)
- Császár Levente (2011). *Az erdő íze*. Müller Bt.
- Császár Levente (2014). *Mézes-tanya*. Mesemíves. url: <https://www.mesemives.hu/csaszar-levente-aktualis/csaszar-levente-mezes-tanya> (2022. november 09.)
- Császár Levente (2014). *Mézes-tanya*. Szászvár. Mecsek-Völgység-Hegyhát Egyesület.
- Császár Levente (2017). *Két mesekönyv: Mocsoládia*. Kárászi aLap. XX. 12. sz.
- Császár Levente (2020). *Koboldok kincse*. Kárász. Mecsek-Völgység-Hegyhát Egyesület.
- Császár Levente (2012). *Korró*. Mánfa. Mánfa Fejlődéséért Egyesület.
- Császár Levente (2012). *Korró*. Mesemíves. url: <https://www.mesemives.hu/csaszar-levente-aktualis/csaszar-levente-korro> (2022. november 08.)
- Császár Levente (2015). *Kő Zsongor*. Mesemíves. url: <https://www.mesemives.hu/csaszar-levente-aktualis/csaszar-levente-ko-zsongor> (2022. november 09.)
- Császár Levente (2018). *Tündérút*. Kárászi aLap. XXI. 3. sz.
- Flaman Szilvia (2011). *A mesehősök lehetséges tipológiái*. Iskolakultúra. 136-148. p.
- Kádár Annamária (2014). *Mesepszichológia 2. – Útavaló kényes nevelési helyzetekhez*. Kulcslyuk. Budapest. 31-62. p.
- Komáromi Gabriella (2009). *Lázár Ervin pécsi évei*. Jelenkor online. LII. 12. sz., 1347. p. <https://www.jelenkor.net/archivum/cikk/1858/lazar-ervin-pecsi-evei> (2022. október 16.)

Kulikovskaya, I. E. & Andrienko, A. A. (2016). *Fairy-tales for modern gifted preschoolers: developing creativity, moral values and coherent world outlook*. ScienceDirect, 233, 53-57. p.

Méhes Károly (2011). *Kiadta a jelszót: a mese mindenkié*. Dunántúli Napló. XXII. 224. sz. 6.p.

Nógrádi László (2018). *Megírja a falvak meséit*. Dunántúli Napló. XXIX. 17. sz. 5.p.

Papp Ágnes Klára (2008). *Mese, mítosz, modernség*. Káva Téka - Napút-füzetek. Budapest. 21. sz. <http://www.naputonline.hu/wp-content/uploads/2020/09/kt021.pdf> (2023. 01. 03.)

Propp, V. J. (2005). *A mese morfológiája*. Osiris Kiadó. Budapest

Tancz Tünde (2009). *Népmese és szocializáció*. Mint a mesében? PONT Kiadó. Budapest. 44-50. p.

VisikoKnox-Johnson, Leilani (2016). *The Positive Impacts of Fairy Tales for Children*. HO-HONU Vol. 14 77-81. p.

- (1) 363/2012. (XII. 17.) Kormányrendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról. In: Netjogtár. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor> (2022. november 02.)
- (2) Apáczai Óvoda Nevelőtestülete: *Pedagógiai program*. http://www.apaczaio-voda.hu/images/Apaczai_Ovoda_Pedagogiai_Program_2022.pdf (2022. 11. 09.)
- (3) Czernák Eszter. <https://www.pagony.hu/czernak-eszter> (2022. 11. 08.)
- (4) Czirják Erika története és életrajza. Czirják Erika honlapja. <https://czirjakerika.hu/> (2022. november 04.)
- (5) Császár Levente: *Kilenchatár. író-olvasótalálkozó Császár Leventével*. 2020.08.29. <https://www.csqyk.hu/cimkek/csaszar-levente> (2022.10.28.)
- (6) Császár Levente meseíró: MÉZES-TANYA. <https://www.youtube.com/watch?v=BIxZjU-CUVGO> (2022. november 09.)
- (7) *Interjú a Pécsi Apáczai Csere János Általános Iskola, Gimnázium, Kollégium, Alapfokú Művészeti Iskola tanítójával, Szakács Judittal*. Az interjút készítette: Czuczor Flóra. Pécs, 2023. január 02. (6. melléklet)
- (8) *Interjú a pécsi Csorba Győző Könyvtár Apáczai Csere János Fiókkönyvtár munkatársával, Válé Judittal*. Az interjút készítette: Czuczor Flóra. Pécs, 2022. december 16. (4. melléklet)
- (9) *Interjú a pécsi Csorba Győző Könyvtár munkatársával, Győriné Kövesdi Zsuzsannával*. Az interjút készítette: Czuczor Flóra. Pécs, 2022. december 09. (3. melléklet)

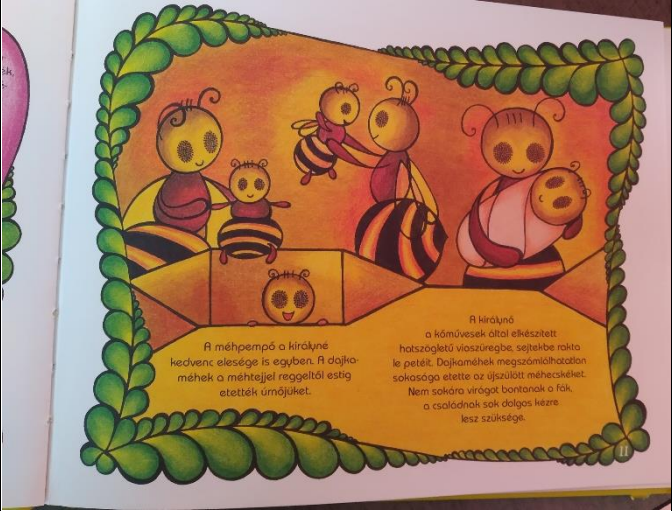
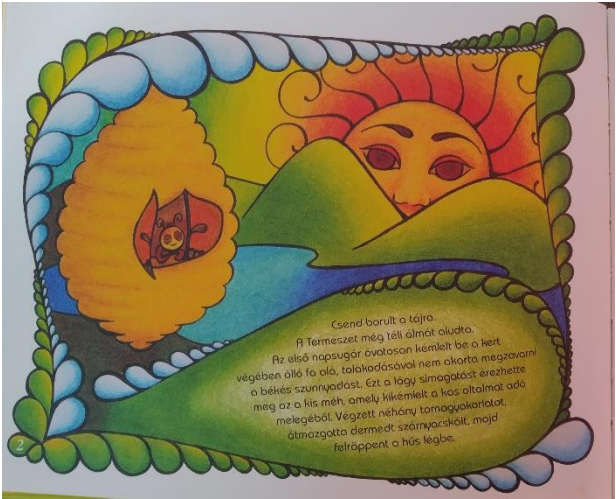
(10) *Interjú a Nyugati Városrészi Óvoda Zipernowsky Károly Utcai Tagóvodájának óvodapedagógusával, Horváth Liliannal.* Az interjút készítette: Czuczor Flóra. Pécs, 2022. december.19. (5. melléklet)

(11) *Interjú Császár Levente íróval.* Az interjút készítette: Czuczor Flóra. Pécs, 2022. július 11. (1. melléklet)

(12) *Méhes Károly szakmai önéletrajza.* Méhes Károly honlapja. <http://meheskaroly.hu/cv.php> (2022. november 04.)

(13) *Szakács Eszter életrajza.* Szakács Eszter Webotthona. <https://szakacseszter.lib.pte.hu/> (2022. november 04.)

A képek jegyzéke

Sorszám	Kép	Cím	Leírás
1.		Mézes-tanya méh illusztráció	A képen Császár Levente <i>Mézes-tanya</i> című meséjének egyik oldala látható. (Szászvár. Mecsek-Völgy-ség-Hegyhát Egyesület, 2014)
2.		Mézes-tanya illusztráció	A képen a <i>Mézes-tanya</i> című mesekönyv kezdőoldala látható. (Szászvár. Mecsek-Völgy-ség-Hegyhát Egyesület, 2014.)
3.		<i>Aprónépek országa</i> illusztráció	A képen Császár Levente <i>Aprónépek országa</i> című könyvének illusztrációja látható. (Alsó-mocsolád: Alapítvány Alsó-mocsoláért, 2012.)

4.		Az erdő íze il- lusztráció	A képen Császár Levente <i>Az erdő íze</i> című könyvének illusztrációja látható. (Müller Bt, 2011)
5.		Kő Zsongor illusztráció	A képen Császár Levente <i>Kő Zsongor</i> című meséjének illusztrációja látható. (Roll and Art, 2015.)
6.		Koboldok kin- cse illusztrá- ció	A képen Császár Levente <i>Koboldok kincse</i> című könyvének illusztrációja látható. (Kárász: Mecsek-Völgy-ség-Hegyhat Egyesület, 2020.)

7.		Korró illusztráció	A képen Császár Levente <i>Korró</i> című könyvének illusztrációja látható. (Mánfa. Mánfa Fejlődéséért Egyesület, 2012.)
8.		Méhecske ujjbábok	A képen a <i>Mézes-tanya</i> mesefoglalkozáshoz készített, méh ujjbábok láthatók. (Saját készítésű fotó)
9.		Darázs ujjbábok	A képen a <i>Mézes-tanya</i> mesefoglalkozáshoz készített darázs ujjbábok láthatók. (Saját készítésű fotó)

10.		Darázs és halálfejes lepke ujjbábok	A képen a <i>Mézes-tanya</i> mesefoglalkozáshoz készített darázs ujjbábok, illetve halálfejes lepke ujjbábja láthatók. (Saját készítésű fotó)
11.		Dobozszínház bábokkal	A képen a <i>Mézes-tanya</i> mesefoglalkozáshoz készített dobozszínház és ujjbábok, illetve madár báb láthatók. (Saját készítésű fotó)
12.		Foglalkozás az Apáczai könyvtárban	A képen a Csorba Győző Könyvtár Apáczai Csere János Fiókkönyvtár egyik foglalkozásának pillanata látható. (Forrás: A Csorba Győző Könyvtár képtárház https://www.fa

			ce- book.com/photo/?fbid=527101426108613&set=pcb.527101462775276 a.)
--	--	--	--

Melléklet

1. melléklet: Interjú Császár Levente íróval

A tegezés az író kifejezett kérése volt. Az interjú Császár Levente meseíróval 2022. nyarán a riportalany lakásán készült.

Czuczor Flóra: Meséltek-e neked, amikor gyermek voltál? Ki mesélt, milyen gyakran mesélt?
Könyvből vagy fejből mesélt?

Császár Levente: Nem emlékszem rá, képzeld el. Nem igazán emlékszem rá. Amire emlékszem, az már nem az, amire te gondolsz. Azt hiszem, tizenkét éves voltam, amikor apukám a Robinson-t elkezdte nekem olvasni esténként. De ő nem azért olvasta, hogy bulizzunk, hanem azért, hogy rászoktasson az olvasásra, mert, képzeld el, semmit nem olvastam. Én egy falusi általános iskolába jártam, és minden évben, év végén kiakasztották azoknak a nevét, akik nem jártak a könyvtárba. Egy pár cigány srác volt, meg én. Hatodikig, és akkor a Winnetou persze bepótolt mindent, de a Robinson még az az előtti időszakban volt. Tehát nem emlékszem, hogy meséltek volna. Arra emlékszem, hogy nagyanyám – Ő magyaregregyi volt – mesélt a Mára-vár legendájáról. Mesekönyvekre emlékszem, és szerettem is bennük bogarászni – majd lesz egy másik kérdés is, akkor ott, arra jobban kitérek –, de én nem emlékszem, hogy meséltek volna nekem, képzeld el. Tehát, nem volt ilyen. Nem. Tehát, arra a válasz, hogy könyvből vagy fejből: apukám fölolvasta a Robinson-t. Ő könyvelő volt, percíz. Meg volt minden nap öt oldal. S ha pont ott vágtuk el, ami a legjobb volt, az őt nem hatotta meg. Tehát, ha volt ilyen ott ért véget, és onnan folytattuk. Így. Igen. Tehát, hogy fejből vagy könyvből, akkor így nem releváns a kérdésed.

Cz. F.: Ha akkor nem, akkor most melyik az, ami jobb?

Cs. L.: Most belemegyünk egy olyanba, ami nagyon, nagyon sok vitát szül a meseírók között. Nagyon, nagyon nagy nézőpontok csapnak össze, és most inkább a meseterápiásokra gondolok, akik nagyon, nagyon, halálos komolyan veszik a népmesék fontosságát. Tehát, az ő szemükben a műmese az csak ilyen lötyögés. Az a kérdés, hogy mi célt szolgál, tehát az, hogy a mese tanítson és Bruno Bettelheim, ahogy megfogalmazta, hogy azért van eredendően szükség a népmesékre, hogy a gyerek abból tanulja meg, hogy a feladata elől nem térhet ki. Mert ha kitér, úgy jár, mint a legidősebb királyfi, óhatatlanul elbukik. Viszont, hogyha beleáll, akkor minden csodás segítséget megkap.

Tehát, a meseterápiások szerint, az nem probléma, nem konfliktus, ha a Bogyó és Babócaban leeszi magát kakaóval a kisfiú és később ér oda az óvodába. Ez nem konfliktus. A konfliktus a sárkány. Már gyerekkorban. De hát jönnek a tudatos anyukák, és óvják a gyerekeket attól, hogy durva dolgokat kapjanak kézhez. Árusítok mesekönyveket hébe-hóba. Az egyik ilyen, Erdő íze. Az konfliktus nélküli, az egyik első ilyen. Csakúgy visszaemlékeztem gyerekkori dolgokra, leírtam és abból, ha eladok tíz könyvet, akkor ötöt vagy hatot biztos, hogy abból vesznek. Én mondom az anyukának, a tudatos fiatal anyukának, hogy figyelj, van ám komolyabb is egy kicsit. Nem, nem, nem, szigorúan ez. Tehát, hogyha a tanítást veszed, a mese tanítási szerepét, akkor az nagyon fontos, hogy az valóban népmese legyen. Viszont erre jön a feleségem, aki ugye öt gyereket nevelt fel, és azt mondja, hogy dehogyis, ez oké, ott van. De hogyha az összebújás, a meghittség a fontos, akkor, amikor anya a gyermekével, anya - apa a gyermekével összebújik egy bogyó és Babóca-ra, akkor eljött a Bogyó és Babóca ideje, és mint látod, körülbelül negyven darab könyv van, tízezer billió példányban. Így meg is értheted a jogosultságát Bartos Erikának teljes mértékben. Ezért mondom, hogy nem mindegy, hogy honnan közelítéd meg a kérdést. Műmesét csak olvasva, népmesét csak fejből. Boldizsár Ildikó szerint. Ő a népmesék nagyasszonya. Dr. Boldizsár Ildikó a fő meseterapeuta, aki Magyarországon kifejlesztette ezt a rendszert. Kétezer mesét tud fejből, képzeled el, népmesét. Elképesztő. És nem is csak az, hogy tudja őket, hanem az, hogy tudja, milyen problémánál melyik mesét kell előszedni, mert ugye ezek az archaikus történetek megoldást próbálnak a problémákra, nemcsak gyerekeknek, hanem felnőtt szinten is. Oda be vannak rejtve azok a megoldási sémák abban a népmesében, amit ő megtalál, tulajdonképpen olyan, mint egy pszichológus. Tehát, hogy elkapja azt a fonalat, amilyen problémád van. Ő a mese kapcsán kapja el azt a fonalat, tehát mint egy pszichológus, rájön arra, hogy mi a te problémád, és keres egy olyan mesét a kétezer közül a fejébe, ami neked kell, és elkezd mondani. Nagyon érdekes volt, akartak csinálni Alsómocsoládon egy kis mesefalut, és akkor Boldizsár Ildikó lett volna annak a mentorféléje, és akkor ott volt egy kemény polgármester srác, aki körülbelül egy idős velem, meg jó cimbora is volt, és akkor mondta, na, amikor jön az Ildikó, és mesél, ott fogsz sírni. És azt mondtam, micsoda? És úgy potyogtak a könnyeim, mint az állat. Tehát az az egy-kettő, aki elhivatott erre, olyan húrokat tud megpendíteni, hogy minden további nélkül az a népmese teljesen behálóz és én is minden tovább nélkül sírok. Tehát, hogy könyvből vagy fejből, nem egy kategória. Könyvből én azt ajánlom

az anyukáknak, hogy igen, amikor nem jó mesélő valaki. Tehát az is nagyon fontos, hogy valaki jó mesélő-e, vagy nem jó mesélő. Látod, én elég jól tudok beszélni, de mesélni nem. Könyvből meg tök jól. Ez olyan, mintha egy színésznő felolvasná. Van ilyen adottságom, de az, ami azoknak a mesélőknek megvan, az egy más kategória.

Tehát az, hogy könyvből vagy fejből, az nem egy kategória.

Cz. F.: Meséltél a gyerekeidnek?

Cs. L.: Igen.

Cz. F.: És amikor meséltél, akkor inkább könyvből vagy inkább vagy inkább fejből, vagy megint ugyanaz a téma, ami már felmerült?

Cs. L.: Nem. Csakis fejből, mert az kitaláció volt. Tehát soha nem meséltem könyvből. Egy kivétel van, erre hamarosan visszatérek. Tehát csak kitaláltam dolgokat. Például az erdő ízét, ahogy magamnak kitaláltam, aztán Gergő fiamnak, aztán a lányoknak is, aztán a Sárinak. Viszont akkor, amikor teszteltem a könyvet a Sárin, hogy mit ért meg belőle, az már felolvasás volt, hogy lássam, hogy érti-e a dolgokat, és ott jöttem rá, hogy ez így nem működik. Tehát az a szöveg, amit én írok, az inkább a nagyobb gyerekeknek való. Ott, ha megvásárolja az a szülő, akinek kisebb a gyermeke, ott be kell vállalni az olvasó szerepét. Tehát nem bízhatja a gyerekekre, hogy odaadja a könyvet, mert nem fogja érteni. Megírtam neked, hogy az én meséim nem óvodás, és nem kisiskolás történetek, talán egy-kettő, de hát az olyan is.

Cz. F.: Akkor ennek a kérdésnek az a része, hogy melyiket javasolod a szülőknek, vagy pedagógusoknak, nehezen megválaszolható?

Cs. L.: Elmondtam, tehát hogyha valaki jól tud beszélni, akkor nyugodtan. De hogyha nem tud, tehát nincs meg benne, nem kapta a csomagjába, meg amikor megszületett a szülő, a képességet, tudod, amit én sem kaptam meg. Tehát nem tudok. Ha arra figyelek, hogy jól mondjam, akkor elfelejtem a tartalmat. Ha a tartalomra gondolok, akkor meg nem tudok mesélni, mert akkor túl merev vagyok és ráadásul most már nem is tudom megtanulni őket, tehát nem. Én azt tanácsolnám, hogyha jó beszélőkéje van valakinek, és vissza tud rá emlékezni, jó a memóriája, akkor persze, de akinek az nem megy, nyugodtan fogja meg a könyvet és olvassa föl.

Cz. F.: A következő kérdésembe már kicsit belementünk. Mennyire szoktál korosztályokat megcélózva mesét írni?

Cs. L.: Igen. Nagyon-nagyon ritkán célzok meg korosztályt, csak akkor, amikor az kérdés. Vagy magamnak van egy ilyen kérdés, vagy pedig a munka kapcsán. Az erdő íze az magamnak volt egy cél. Tehát, hogy írjak a kisebbeknek, és akkor már volt egy pár kézirat, és kíváncsi voltam, hogy tudok-e a kisebbeknek írni, és akkor jöttem rá azokra a kis szösszenetekre, amit mondtam, meséltem sok-sok generációnak, és az a kicsiknek szólt. Aztán az *Aprónépek országa*, amit talán olvastál, amit egy szinopszishoz hívtunk. Tehát ott szintén a kisebbeknek akartam írni, de aztán hogy megvolt a váz, fölvezettem és rájöttem, hogyha elkezdem kibontani őket, akkor már feljebb ugrik a korhatár. Tehát az *Aprónépek* egy vázlat. A mese, amit kicsit kicsiszoltam, kicsit hozzáírtam, de tulajdonképpen csak egy vázlat lett. És a Mézes-tanya majd a következő ugrás, ami ilyen, de azt majd ott a Mézes-tanyánál. Tehát nem, nem. Nagy gyermekeknek és felnőtteknek. Na, itt jön az anomália. Tehát, hogy azoknak, akiknek én írnék, azok már az igazi vaskos meseregényt olvasnák. Tehát azoknak már egy kicsit lejjebb van az én sokkal kisebb terjedelmű műfajom, talán kisregénynek hívhatjuk. Akit megcéloltam, az a 10-12 éves korosztály, akinek a Gyűrűk Ura vagy a Böszörményi-féle könyvek még nehezek, de azért kérték mesét, ott van egyszerűbben leírva vékonyabb tartalommal, nagyon-nagyon nagy kapaszkodónak a képi kiegészítés is. Tehát énnekem ez a világ, a nagyobb gyermekek és inkább a felnőttek, igen.

Cz. F.: Mennyire szoktál nevelő vagy tanító célzattal írni?

Cs. L.: A lényeg általában a szórakoztatás. Persze az fontos, hogy a népmesei elem benne legyen, de a szórakoztatás az elsődleges. A tanító célzat esetében is kétfajtról beszélünk. Van egy olyan tanító célzat, mint például a *Mézes tanyában*, ahogy ott tanítom a mézkészítést. A másik tanítás, ami viszont elsődleges, és az alap, hogy benne legyen a mesében az a népmesei tanítás, hogy a jó győz a rossz felett. Ez akkor is megvan, hogyha az ebből problémám van. A Kő Zsongor is ilyen volt, abban ugyanis a főszereplők meghalnak. No, hogyha én írok egy népmese alapú történetet, abban olyan nincs, hogy meghalnak a hősök. Viszont Kővágószőlősen az volt a kérdés, hogy ne sérüljön az archaikus történet. És akkor így ki kellett találnom egy olyan lényt, ami megmenti őket, merthogy leugrott a Csilla és a Zsongor. Kitaláltam egy sasmadarat, akik már nézte a Zsongor gyereket, nagyon szimpatikus volt neki, és amikor levetik magukat, a rablók elől elviszi őket. És a falu nem tudja meg, hogy túléltek, tehát az ő szemükben meghaltak, de ők nem haltak meg, és tovább éltek, és ezt ki kellett találni, azért, hogy a kecske is jól lakjon, és a káposzta is megmaradjon. Tehát nagyon fontos a

népmesei tanítás. A jó győzedelmeskedik a rossz felett. Ez, hogyha én kitalálok egy történetet, nagyjából megy is. A probléma a legendáknál van, mert a legendák ugye nem mindig végződnek happy enddel, és akkor ott nekem valami ügyességet kell csinálni. Amiért sérül az eredeti, sokszor sérült. Ezt újabban már úgy oldom meg, hogy a könyv végére beleveszem az eredeti legendát, vagy azt a részt, amit megsértettem, és akkor így tudja az olvasó, hogy ez nem így van. Mert volt már olyan, hogy elolvasták a mesét, és mondták, de h*lye ez a Császár Levente, de figyelj, ezt mindenki tudja, hogy ez nem így van. Hát én is tudom, csak én azt úgy írtam le, és akkor most odaírom, hogy igen, bocsánat, tudom. Csakhogy tudják, hogy én egy másik verziót írtam. Az egy mese. Éltem a művészi szabadsággal. Szerencsém van, mert van egy ilyen kifejezés, hogy művészi szabadság, és azt mindenre rá tudjuk húzni. Elválasztható a kettő egymástól, nem? A nevelésnek az a része érdekel, ami a népmesei nevelés. Én azt hívom nevelésnek, az a szórakoztatással együtt kell, hogy legyen 50-50 százalékban. Van-e különbség e tekintetben óvodások és iskolások között? Nem tudok rá válaszolni sajnos, merthogy csak gondolni tudom, hogy hát igen. Boldizsár Ildikó szerint az nem konfliktus, ha pesti Pistike leönti magát kakaóval. Tehát kell a konfliktus, amiből megtanulja a gyerek, tehát a nevelés fontosabb. De akkor jön a feleségem, és azt mondja, hogy ez a szint is fontos, és tök mindegy, hogy van-e nevelő célzata, vagy nincs nevelő célzata. Énnekem legyen nevelés, tanítás is benne, ne csak szórakoztasson az ember. Már ha a mesében utazom, ez fontos.

Cz. F.: Az *Aprónépek országát* nyelvileg ugyanúgy oldottad meg?

Cs. L.: Igen. Maradt a vázlat, amit kicsit csiszoltam, hogy érdekes legyen, de semmi. Maradt, a vázlat, amit főlvázoltam.

Cz. F.: Így végül is akkor a másik kis kérdésem is tulajdonképpen tárgytalan talán... Miszerint a könyvben a mesék különállók, ugye, az *Aprónépek országában*. És mégis összefüggenek.

Cs. L.: Én inkább általánosítottam, hogy igen. Egy vagy két olyan könyvem van most az utóbbi időben, amiben különálló mesék vannak egymástól teljesen függetlenül, egy csokorba szedve. Ilyen a *Kilencchatár* például, és a Bács-Kiskun megyei munkám, de az összes többi az egy összefüggő mesenovella, vagy hívjuk kicsit nagyképpen meseregénynek. Egyébként mesenovellák ezek szerintem. Egyes fejezeteknél próbáltam azért lezárni a fejezetet, de jött a következő, tehát nem lettek egymástól teljesen különálló fejezetek, hanem egyik bontakozik ki a másikkól. Olyan, mintha néznél egy tévésorozatot.

Mindegyiknek van egy kis vége. Én meg pont akkor hagyom abba, amikor a legizgalmasabb, és akkor a következő arra épül már rá, tehát egy folyamban van az egész. Az *Aprónépeknél* ez le van bontva. Ezért kaptam egy jó nagy kritikát. Egymásnak válaszolgattak egy online felületen, és akkor elcsíptem egy ilyen írást, hogy tök jó volt, de ők azt csinálták volna, hogy nem külön bemutatom a kis lényeket, tehát hogy milyenek a föld, a levegő, és a többiek, amiket ugyanígy szétbontottam az elemekre, hanem azokat is helyzetbe hozom, mint a könyvnek a második részében, mert ugye, a kettő élesen elválasztódik egymástól. Az első részben bemutatom ezeket a lényeket, utána pedig helyzetbe hozom őket, és történik valami cselekvés. Az elsőben inkább csak arról írok, milyen ruhájuk van, meg mit esznek. És akkor ez volt a nagy kritika, amit kaptam, hogy sokkal jobb lett volna a mese úgy, hogyha az első felénél is inkább helyzetbe hozom őket, és nem csak leírászerűen írok. De mindenképpen be akartam mutatni a tündérek világát. Akkor nagyon benne voltam egy ilyen tündéres dologban. Persze, hogyha hozzárakod a *Koboldok kincséhez*, úgy igen. Egyébként most már elég régen akart valaki vásárolni *Aprónépek országát*, de az is kelendő volt. Abba már raktam konfliktust, amikor a Zúzmara jön. Abban már van konfliktus bőven, igen, abban már kőkemény konfliktus van. Sőt, Pál Ritától, aki rajzolta, kértem, hogy azért a Zúzmarát valahogy finomabban rajzolja meg, de aztán mégsem tudta, mert a Sári, amikor még egész kicsi volt, és elővettük, a Zúzmarás oldalra soha nem nézett. Tehát mindig a másik oldalra nézett, ahol szöveg volt, szóval ő félt, pedig Rita nem az a durva rajzoló, és mégis, Sári félt tőle.

Cz. F.: A *Mézes-tanyáról* azt olvastam, hogy azért íródott, hogy népszerűsítse a mézet és talán a méheket is a gyerekeknek. Mennyire sikerült ezt elérni?

Cs. L.: Talán igen. Nagyon sokáig keresték. 2014-es, azt hiszem, most már 8 éve készült el, és nagyon sokáig keresték. Nem tudom, hogy azért keresték-e, mert egy jó kis történet volt a piciknek, abban is van konfliktus, vagy pedig azért keresték, mert hogy megtudták, hogy a mézet, hogy lehet készíteni. Ezt én nem tudtam így, hogy melyik volt az erősebb. A lényeg az, hogy nagyon sokan keresték. Nagyon sokáig keresték, és valóban azért íródott meg. Akkortájt benne voltam egy projektben, egy gépfejlesztési projektben, ami a mézről szólt. Baranyában összegyűjtöttük a méhészeket, mindenféle egyéb dolgokat kitaláltunk, és akkor énnekem jött az ötlet, hogy figyelj, írnék én ebbe a projektbe egy mézes mesét a kicsiknek. És akkor fölkapták erre a nagy emberek a fejüket, akik osztogatták rá a pénzt, és azt mondták, hogy jó, legyen. Így született meg.

Na, képzelj el, egy adventi vásáron árultam – akkor még nagyon lelkes árusító voltam, és mentem árusítani a Zsolnay negyedbe. Valamiért rosszul hirdették meg, vagy rossz volt az idő, nem tudom, de senki nem jött el adventi vásárra. Én ott ücsörögtem, és akkor már benne volt, hogy meg kell írnom a mézes mesét. Víttem magammal egy pár mézszakkönyvet, mert ugye fogalmam se volt a méhekről, azt se tudtam, hány lábuk van, amiből a végén mekkora balhé is lett, hogy most akkor négy vagy hat lábuk van a méhecskéknek. Akkor, ott, azon az árusításon, amikor egyetlen egy vevő nem volt, én felvázoltam és megírtam két óra alatt ezt a mesét. Minden erőlködés nélkül. Fől szoktam kockázni egy A4-es lapot, és odaírom vázlagszerűen a tervezett részeket, amiket aztán majd rakosgatok össze-vissza, hogy ezek a szereplők, ezek a helyszínek. Valamilyen szinten az első mondat megvan, az utolsó mondat megvan, – majd erről is beszélek, hogy az az igazi, amikor pillanatok alatt megvan az első és az utolsó mondat, és csak ki kell tölteni a helyet. Na, szóval így. Két-két és fél óra alatt megvolt. Otthon nyilván kellett egy kicsit csiszolni, meg javíthatni a dolgokat, odaadni a méhészeknek, megnézték, akkor összevesztek rajta, fele azt mondta, hogy ez jó, másik fele mást. Azt gondoltam, megbutulok. Még ha csak egy valaki, egy okos tojás nézi, attól is teljesen kész vagyok. És akkor nyolcan nézték és mondták, ez nem így van, az úgy van, akkor még ez bele lesz. Az is érdekes, hogy írtam abba a szinopszisba, hogy igen, azt akartam, hogy a kicsiké legyen teljes mértékben, de aztán nem lehetett kihagyni a szakmázást, tehát a propoliszt és hasonló kulcsszavakat bele kellett, hogy vegyük, és a hozzáértők segítettek megmagyarázni a mézkészítés részleteit. Szerencsére volt egy méhész óvónéni, akit én régről ismertem, és ő nagyon sokat segített. De két és fél óra volt, úgyhogy még két szendvicset is megettem közben. Tehát, ebédszünetem is volt, míg megírtam. Tehát, így, ott unalmamban.

Cz. F.: Ehhez kapcsolódna a következő kérdésem, hogy neked jól jött volna-e valami hasonló témájú tanmese a gyerekkorodban?

Cs. L.: Nem érdekelt volna. Nem hiszem, hogy érdekelt volna. Ugye ez a tudatosság, ez akkor még nem volt meg. És a mesék sem annyira érdekeltek, az illusztrációk érdekeltek. Tehát, ha visszaemlékszem azokra a könyvekre, akkor persze jó volt a tartalom, de igazából a rajzok érdekeltek engem. Egyszer valaki megfektette, hogy ezért fontos nekem az illusztráció, mert gyerekkoromban is fontosabb volt az illusztráció, mint a szöveg. Emlékszem a gyerekkori mesekönyvemre, hogy ott van az a sejtelmes erdő, fenyő, erdő alatt a kis farakás, meg egy bagoly ott ül, meg ilyen finom dolgok. Sokkal

fontosabb volt az illusztráció. Nem tudom elképzelni, hogy engem érdekelt volna egy ilyen tanmese. Ha jó illusztráció van hozzá, akkor igen, de egyébként nem. A szöveg nem annyira vonzott a mesében.

Cz. F.: Mit gondolsz, egy gyereknek mennyi mesére van szüksége? Lehet-e úgymond túlmesélni egy gyereket?

Cs. L.: Albert Einstein jön most helyettem, jó? Albert bácsi azt mondta: azt akarod, hogy a gyereked intelligens legyen, akkor olvass neki tündérmesét. A tündérmesék, a varázsmesék a népmeséknek a legerősebb fajtája. Nem tudom, tanultátok-e a mese fokozatokat, mert én tündérmesékben utazom. Fairy tale, ez az angol megnevezése. Tehát: Olvass neki sok tündérmesét! Ha azt akarod, hogy még intelligensebb legyen, akkor olvas neki még több tündérmesét, és ha azt akarod, hogy még ennél is intelligensebb legyen, akkor még több tündérmesét. Tehát megválasztam, hogy nem, nem lehet túltolni. És én is így gondolom, nem azért, mert Albert bácsi ezt mondta, hanem mert ezt én is így gondolom.

Cz. F.: Miért fontosak neked a helyi tájról szóló mesék?

Cs. L.: Hát, ez egy ilyen szélmalomharc inkább. Úgy kezdődött, hogy benne voltam egyszer a Dunántúli Naplóban, illetve mióta egy újságíró srác azt írta, hogy helyi hősökkel erősítem az identitástudatot. Ebben sok igazság is van, hogy teljesen elképedek azon, hogy eltűnnek a magyar hősök. Ez tíz évvel ezelőtt már teljesen észrevehető volt, és nem is csak a magyar hősökre gondolok. Tehát a Gergő fiam, Kata lányom, 32-33 évesek, ők még szerették a magyar zenét, és megbolondultak a Kis Pálért, meg az ilyesmikért. És lányomnál most amerikaiak vannak, mint Billie Eilish, tehát nincs, eltűnt. Még a nagyon gagyi Halottpénz sem. Bocsánat, én tartom annak. Tehát nincs, nincs, teljesen eltűnt. Filmben is eltűnt, mindenben eltűnt. És ezzel próbálok én szélmalomharcot vívni, mert azt gondoltam, hogyha talán egy kis faluból kihámozok egy, mondjuk egy Kalán Miskát, egy cigány srácot Váraljáról, és hőst csinállok belőle, akkor az ottani gyerekeknek, a kis cigányoknak talán egy hős lehet. De nem muszáj cigány dologba belemenni. Lehet a Kő Zsongor, ott a Kővágószőlőseiknél, vagy bárhol. De ez sajnos szerintem csak egy ilyen illúzió, nem érdekli ez a fiatalokat. Akkor érdekelné, és most ezen dolgozok, ez a fő, ha olvasnának. Mert ugye nem olvasnak, tehát hogyha még olvasna az ifjúság, akkor lenne esélyem, de hát nem olvasnak! Hát, hogy legyen a hős nekik!? Viszont, amin én most nagyon-nagyon dolgozok és a nagy vágyam, hogy a kecskeméti animációs stúdió az egyik mesémet lehet, hogy

megcsinálná. Netflixbe, egész estés Netflixbe. Na igen, tehát hogyha azt jól megcsípjük, jó a történet, jó a rajz. Úgy igen. Tehát azt megnézik. Most a Sári 12 éves, az unokánk 8 éves, és nézik valamelyiket, 25-ötödször. Tehát, hogyha az jól meg van csinálva, nem gagyistára gondolok, mint amit (egy párat) elrontott a kecskeméti animáció, ami jól meg van csinálva. Persze ez is nehéz, fölvenni a versenyt a Walt Disney stúdióval, de állítólag föl lehet. Tehát, hogy akkor igen, akkor el lehet hozzájuk jutni. Erre most nagyon kíváncsi vagyok. Egyrészt arra, hogy lesz-e belőle valami, mert azért mégiscsak egy nagy durranás lenne, hogy egy Császár Levente mese, egyszer csak ott menne a Netflixen, az nagyon durva lenne és nagyon jó lenne. Másrészt meg persze, leköti az embereket. Azt már láttam, hogy a Máré-várban, amikor ezek a hősök ott vannak a falon, meg itt meg ott ki vannak állítva, akkor azért odafigyelnek. De amint el kell olvasni a szöveget, az már nem. Tehát igen, kell egy helyi hős, hogy egy kicsit fölvegyük a versenyt az amerikai hősökkel, vagy az egyéb, más hősökkel. Adjunk hősöket a gyerekeinknek. Ugye ez most azért gáz, ez az identitástudat, mert hogy ez most egy nagy-nagy kormányzati propaganda, és én annyira ezt nem szeretem. De közben meg igaza van, és akkor, amikor identitástudatról beszélünk, akkor rögtön mennek a melegségre. De hát én amikor identitástudatról beszélek, akkor én nem a nemi identitástudatról beszélek, hanem a gyökerekről beszélek.

Cz. F.: Felmerült bennem egy ilyen kérdés, hogy van-e kedvenc magyar hősöd, ilyen mondai hősöd?

Cs. L.: Látod, milyen érdekes? Hogyha most a két legfontosabb hőst ki kéne emelnem, ami nekem gyerekkoromban volt, ilyen tíz-tizenkét éves koromban, az a Winnetou és a Zorro. Azok sem magyarok. De, harmadiknak ott a Tenkes kapitánya. Ugye az nem mese volt, de mégiscsak egy magyar hős. Tehát ott a Tenkes kapitánya, Buga Jakabbal. Akik most vannak hősök, azok már felnőtt szemmel nézve hősök, és azok már inkább a saját hőseim, amiket én faragtam ki. Olyanokból van sok, persze.

Cz. F.: Azok közül ki a három nagy kedvenc?

Cs. L.: Csutka az mindenképpen ott van, az egy néprajzi buli. Tudod-e, mi a váltott gyermek? A néphitnek szüksége volt a torz csecsemőknél megmagyarázni, hogy miért van az. És akkor azt találta ki, hogy a boszorkány kicserélte a saját torzszülött csecsemőjét. Akkor én a Csutkát ez alapján alkottam meg, a könyvben, ami a Bodai-Boda címen jelent meg, tavalyelőtt. Ez egy Bodáról szóló mesekönyv, amit először nem fogadtak el, mert a polgármester úr felesége infarktust kapott, hogy a falu ősének egy nyomorék gyereket

teszek ki, és akkor át kellett írnom a mesét, ha a pénzemhez akartam jutni, és akkor el kellett dönteni a kérdést, hogy akkor figyelj, öreg, most akkor kiállítják a számlát, vagy nem írod át a mesét, és akkor én átírtam egy egyszerű verzióra, tehát a gyereket csak ellopja a boszorkány, a sajátjaként neveli fel, de nincs saját torzszülött gyereke. Viszont az eredetit is meghagytam, és ez az, amiből reményeim szerint majd az animációs film készül. Ez a Csutka, egy nyomorék kisfiú, akit, ha megrajzolnak, akkor nagyon kedvesen kell csinálni. Kicsit csúnya, de tudod, meg lehet csinálni. Ezt egy jó rajzos meg tudja csinálni kedvesben, és ő aztán átmegy egy nagy változáson, mert őbelőle egy szuperhős lesz a végére. Belőle szuperhőst faragtam, merthogy boszorkány az anyafia, olyan tulajdonságai vannak, csak azt mind jóra tudja majd használni. Tehát ő az egyik mindenképpen. Aztán Kalán Miska, akiről már beszéltem, ő egy cigány favágó fiú volt. Őt nagyon szeretem, ott egy kicsit a reinkarnációt becsempésztam a mesébe, de csak annyira, hogy a tudatos anyukák ne dobjanak egy hátast. Észre se vesszük szinte, hogy ott van talán. És persze a *Koboldok kincséből* a hét koboldom így együtt. De ezek már a mostani kedvencek. Gyerekkoromban Zorrot és Winnetout nem tudta legyőzni senki, ne h*lyéskedj! Öreganyámnak a mosogatóköpenyét a hátamra terítettem, és már vágtaztam is ki, és Tenkes kapitány csak a harmadik. A Winnetou, hatodikban került a kezembe, és attól kezdve kezdtem olvasni, előtte nem olvastam, de utána kinyílt a szelence.

Cz. F.: És akkor utána mindent?

Cs. L.: Utána sokáig, sőt volt olyan időszakom is, amikor azt is elolvastam, ami nem tetszett, csak azért is. Csak azért is, most már nem. Tehát tíz percet kap, tíz oldalt egy könyv, ha nem bizonyít, akkor minden további nélkül leteszem, tehát most már nem. És ilyen sokszor olvasó vagyok. Tehát, hogy most is olvasom Steinbecktől az *Édentől keletre*t. Most pont az van nálam, nem tudom, tízen valahányszor olvastam, nem zavar. Imádom. Többször olvastam el a könyveimet.

Cz. F.: A következő kérdésem a *Kilencchatárra* vonatkozna. Ez az írásod is tizenkét éveseknek szól?

Cs. L.: Tíz-tizenkettő, igen. Itt ez azért fontos, mert ezt teszteltem. Ezt a Sáriék iskolájában, negyedikben teszteltem, ami azt jelentette, hogy akkor nagyon jó kapcsolatom volt a magyar tanító nénivel. Nyolc gyerek volt csak a vasasi iskolában, képzelj el, nyolc gyerek. Volt köztük egy pár írástudó, és voltak, akiről ez nem mondható el. Ugye elég szegregált terület és Vasas. És akkor ők teljes mértékben vették a lapot, és értették.

Tehát, hogy egy tíz éves gyereknek az teljesen jó volt. Három-négy történetből kilenc buli van benne. Igen, az a 10 éveseknek már elmegy.

Cz. F.: Ezek szerint akkor mind megértették és élvezték is?

Cs. L.: Igen, sőt, övelük játszottam egy játékot, mert van egy ilyen játék. Kitaláltam annak idején, kínomban, ezt a mesefonót, ami azt jelenti, hogy meglévő történetet olvasok nekik, ezt játszottuk velük. Fölolvastam nekik, és amikor jön egy hirtelen fordulat, ott megállok. És megvárom, ők hogyan folytatnák tovább. Jött három-négy megoldás, akiknek elindult az agyuk, akiknek nem, ott meg nem történt semmi. Hát ez mindig így van. Volt egy-kettő igen, akik vitték a prímet, és utána megnéztük az én megoldásomat, és volt egy-kettő, amelyik jobb megoldás volt, mint az enyém, képzeld el, de már le volt írva. Előbb kellett volna, még kézirat formájában idehozni. Tehát így játszottunk velük, sokszor mentem oda. Végig vettük az egész *Kilenchatárt* ilyen módon. Ebbe sok energiát fektettem, mert akkor nekem erre fel kellett készülnöm, szétbontanom, kérdéseket feltenni. De megvan ez a *Kilenchatár*ra íródott mesefonó program.

Cz. F.: És Te hogy érezted ebben magad? Mármint ebben a Kilenchatár mesélésben ott az iskolában?

Cs. L.: Az jó volt. Hívtak most is Pécsváradra egy gyerekes programra, de már évek óta nem megyek el így egy gyerekes programba, mert nagyon sok csalódás ért, nem tudta lekötni a gyerekeket. Valami hiányzik belőlem, egy ilyen pedagógiai adottság, ami miatt én a mesémmel nem tudom őket lekötni. Lehet, hogy nem túl érdekes, nem tudom. Egy ilyennel, óra keretében, amikor bent vagyunk egy tanteremben, tehát, hogy van tanár néni is, aki a rossz gyereket fegyelmezi, úgy kezelhető ez. Míg egy könyvbemutatót örömmel csinállok. Felnőttekkel beszélgetek róla, akár órák hosszat, addig ez energia, tehát ez szigorúan üzleti alapon kiborító, és hogyha nem hívnak, semmi gond nincs belőle. Nem tudok a gyerekekkel mit kezdeni. Nem megy nekem.

Cz. F.: A következő kérdésemet igazából már meg is válaszoltad, merthogy az lett volna, hogy mennyire értik a meséidet a legkisebbek? A nagyobbaknak szóló meséid anyai segítséggel érthetőek lehetnek?

Cs. L.: Igen, igen. Saját szavakkal elmondják, igen, de le kell egyszerűsíteni. Igen, persze. Úgy megérthetik, de nem ajánlanám, mert nagyon le van butítva akkor a dolog. Maradjunk a Bogyó és Babócnál a kicsiknél, az tök jó erre. Figyelj, annak, aki ebből a témából negyven könyvet ki tud hozni, annak zseninek kell lennie, és Bartos Erika valahol zseni.

Több százezer példányt adott el, ez magáért beszél, kész, pont. Lehet menőzni, meg jampiskodni. Mondom, jaj, Petike meg leönti magát kakaóval. Lássuk! A fiam zenesuliba járt, jazz tanszakra, és akkor, ott arcoskodtak a fiatal srácok, menőztek, és volt egy fiú, aki a legjobb volt közöttük, szép, csendes, szolid srác volt. Most a Tátraival van egy jazz bandájuk, Tátrai Tiborral, és akkor őneki volt az a mondása, amiből csinált is egy lemezt. Nem tudom, hogy angolul, hogy volt, de magyarul úgy van a szövege – mert angolul csinálták a zenét –, hogy fogd be és menj fel. Tehát ez azt jelenti, hogy arcoskodhatsz, nem kell dumálni, öreg, menj föl a színpadra, azt majd eldöntjük az arcoskodást. Bartos Erika fölment a színpadra, és eladott 100 ezer példányt, vagy többet. Ennyi. Fogd be és játssz! Bartos Erika játszott.

Cz. F.: Akkor hát eljutottunk ahhoz a kérdéshez, amiről már beszéltünk, hogy általában hogyan állsz neki az írásnak? Mi adja az ihletet?

Cs. L.: Igen, a legtöbbször kezdetben a helyszín adta. Például az Erdék és tündöknél, az Időmesternél, a koboldoknál, vagy a Kő Zsongornál egyértelműen a helyszín. Tehát annyira hatással volt rám a helyszín, illetve a helyszínhez tartozó monda, hogy ihajcsuhaj, de például nem is kellett a helyszínhez tartozó monda, mert az Erdék és tündöknél az óbányai völgynek nincs mondája. Minden helyünknek van mondája, és az óbányai völgynek nincs. És akkor én úgy döntöttem, hogy akkor én megírom annak a mondáját most. De ott a helyszín indított be mindenképpen. Aztán van például, amikor a név, a Kalán Miska – már sokszor szóba került –, ez a Farkas-árokban játszódik. Ha Kisújbányától megyünk lefelé Váraljáig, azt hívják Farkas-ároknak. Aranyat talált '97-ben egy amatőr geológus, tehát egyértelmű volt, Farkas-árok, Kalán Miska kútja, arany, tehát mesét kellett róla írnom, de ott a név, a Kalán Miska adott ihletet. Ilyet én nem tudok kitalálni. Ez a kanál-faragó cigányoknak a közös neve volt, azért Kalán, nem kanál, hanem ez a Kalán Miska kútja. Aztán van, ahol az alaptörténet például az Ördög könnyecseppje, az az ördög szántotta hegyből alakult, vagy a remeték, amiről beszéltem Pécsváradon, és Püspökszentlászlón az alap remete történet, tehát ott az indított el. Aztán ami tök jó volt, az a Kósza vár, erről is beszéltünk Pécsváradon. Ott pedig Szakonyi Balázs csinált egy rekonstrukciót arról a kósza várról, ami nem is biztos, hogy volt. És amikor megláttam egy három perces kisfilmet erről a kósza várról, akkor tudtam, hogy erről mesélt. Tudod, a név is jó, kósza, szél. Nekem ez a széllal asszociált, és akkor így. Tehát ezek adtak ihletet. Aztán a legnagyobb ihletadó az, amikor felkérnek egy megírásra. Tehát nekem az is nagyon löketet tud adni, amikor valakik felkérnek,

hogyan írjam meg egy hely történetét, például felkértek Szank esetében. Ez egy Bács-Kiskun megyei település. Nyílegyenes. Utcák így, meg így, még egy fa se volt. Semmi, amibe én bele tudnék kapaszkodni, sőt, mondaviláguk sem volt, csak a település neve, hogy Szank. Állítólag ez egy kun név, de még ez sincs bebizonyítva. Madárürüléket jelent egyébként. Képzeld el, ez sincs bebizonyítva, de az, amikor felkértek, az adott egy nagy löketet, és kerekítettem belőle, egy szuper jó kis kunmesét a török, illetve a tatárdúlással egybekötve.

Cz. F.: Amikor írsz, akkor tudod, hogyan szeretnéd befejezni, lezárni?

Cs. L.: Igen, erről már beszéltünk. Ez nagyon fontos. Tehát, hogy megvan az első, meg az utolsó mondat. Ez nagyon jó, amikor ott vagyok egy ilyen helyszínen, vagy valami beugrik, ez nagyon sokszor megvan, és akkor, amikor ez megvan, akkor tudom, hogy szerencsés helyzetben vagyunk. Megvan az első mondat és hogy mire megy ki a játék. Pillanatok alatt megvan az utolsó is, és akkor persze csak popsi kell, hogy megírd. De az nem árt, mert már megvan a lényeg. Van, amikor még nincs meg az utolsó mondat, és akkor ott már én találom ki, hogy mire menjen ki a játék. Tehát ott nem ihlet alapján, hanem én próbálom agyilag kitalálni. Nyilván az is ihlet, de nem pillanatnyi csapódás után jön, hanem akkor azért spekulálok, hogy mire menjen ki a játék. Tehát a legtöbbször megvan előre a csattanó, és az mindig csattanó, tehát az nagyon fontos, hogy legyen egy jó kis csattanó benne, de van, amikor menet közben alakul ki. Veszem a kockás lapot, megcsinálom a vázlatot, illetve, abból fölosztom, megvannak a szereplők, bedobálom, és akkor elkezdem. Kialakítom ezeket a kockákat, és akkor odateszem, hogy ez az első, ez a második fejezetem, és akkor így megvan az első váz, azt bővítgetem, naponta javítással. Heteken keresztül. Van, amikor két-három nap alatt vagy egy hét alatt megírom a történetet, és utána két hétig javítom, illetve bővítem. És akkor jön az érdekes momentum, amikor megkapja Radnai Évi, és ízekre szedi, tanácsol, ezt vegyük ki, azt rakjuk hozzá, és az ad egy új lendületet, és akkor újra neki tudok még egyszer lendületből állni, mert akkor, amikor naponta háromszor-négyszer elolvasom a javításban, akkor már a végére azért elég jól unom ám. És akkor így ad egy lendületet még bele.

Cz. F.: Van-e olyan, hogy valamelyik részét nehezebb megírni, ha igen, akkor melyiket a legnehezebb?

Cs. L.: Igen, például, ha az általam kitalált verzió nem passzol a legendával, mert akkor ott ki kell találni valamit. Mint például a Kő Zsongornál is ki kellett találnom, hogy ússza meg a halált Zsongor és Csilla. Tehát azt ki kellett találni. Akkor leültem és jött, lehet, hogy több verzió is. Az is egy nehéz pillanat, amikor már sok minden van, de még nem látom át egészen a történetet, de ez is tök jó játék. Egy kicsit nehezebb, mint amikor minden önmagától működik, mert minden mesénél van egy olyan pont, amikor ki is mondom, hogy na, ezt most megcsíptem. Tehát akkor, amikor megvan az eleje, megvan a vége, és már a cselekmény is úgy kialakult, hogy a végével össze tudtam passzintani. Akkor még írok hozzá, mert még sok fejezet vissza van, de azt már tudom, hogy azt megcsíptem. Tehát addig az egy kicsit nehezebb, nem nehéz, de nehezebb, amíg nincs meg az, hogy igen, ezt megcsíptem.

Cz. F.: Volt olyan, akármelyik mesénél is, hogy egyszerűen nem tudta folytatni, mert elakadtál?

Cs. L.: Igen, 1-2 volt, akkor az Évi segített, de ez nem jellemző. Inkább a Bács-Kiskun megyei ötven történetnél volt ilyen. Ötven történetet kellett megírni, az nagyon durva volt. Ott igen, ott kértem Évi segítségét, mert egy nap meg kellett írnom egyet. Azok ilyen 3-4 oldalasak voltak, és Ő gondolkodott az elakadáson, míg én a másik történetet nyomtam. Inkább olyan volt, amikor ketyegett az óra, pályázat volt, és el kellett volna kezdeni a történetet, és az Istennek nem tudtam, hogy mi lesz. A *Varázspatkó*, emlékszem, egy hatalmas nagy szenvedés volt. Kint jártam a szászvári bányánál, napokon keresztül feküdtem mindenhol, próbáltam, és nem, nem jött az ihlet. Aztán egyszer csak beakadt, és akkor kiderült, hogy kevés is a hely, amit meghatároztunk, hogy mennyi lesz a terjedelem. Aztán fölkertek Bikal meséjére, és ott sem találtam semmi jó kis dolgot, amibe belekapaszkodhattam volna. Eltelt két, két és fél év, polgármester úr folyamatosan nyüstölt, hogy most már csináljak valamit, ne tőköljek, és egyszer csak beugrott valami, és akkor már ment a dolog, de hát a kezdésnél, hogyha nincs meg az a pillanat... Mert ott felkérés volt, és mégsem ment, igen. Mert nem volt Bikalnak egy története. Pesti János bácsinak az *Ördögszántotta hegy* mondáskötetéből dolgozom, ez egy baranyai népmonda gyűjtemény. Berze már gyűjtött itt a századelőn, és akkor János bácsi erre rádolgozott. Ezt használom én. Na, Bikal ebben nincs benne. Szinte alig van település, ami ne lenne benne, de Bikal nem volt benne. Tehát nem tudtam kiindulni

semmiből a Garabonciások könyvével kapcsolatban. A Puchner család ott van, de mivel élnek, még nem akartam kihegyezni a Puchner családra. Aztán belekerültek, és egész jól vették, sőt, ott az öreg Puchner adott házi sztorikat is, saját dolgokat bele tudtam venni, de ott is kellett egy kiindulópont, hogy neki tudjak kezdeni. De a bikali történetnél nem voltunk határidőhöz kötve. A *Varázspatkónál* határidőhöz voltunk kötve, az sürgető volt, az nagyon kényelmetlen. Másra nem nagyon emlékszem, a *Varázspatkóra* igen, hogy ketyegett az óra, és mondtam, nem fogom befejezni. Aztán a Szank is egy olyan lett, hogy februárban voltam lent Kiskunmajsán, illetve Szankon, és azt mondta polgármester úr, hogy akkor júniusra könyv kell, hogy legyen belőle. Tudod, akkor én megírom, megrajzolják, még a nyomda, tehát az is egy ilyen. Az a jó – bizonyos szempontból jó, bizonyos szempontból nem jó –, hogyha évekig bent van a fiókban, mert sokszor előveszem, és akkor még mindig egy kicsit tudom csiszolni. A Szank, az nem volt csiszolva. Csú, ami kiszakadt belőlem! Évi besegített a csiszolásba, de néha olvasom, és akkor azt mondom, hogy hú, még egy kicsit lehetett volna vele variálni.

Cz. F.: És utólag már nem lehet, hogy egy újabb verzió, frissített verzió kikerüljön?

Cs. L.: De, most csinálunk a *Varázspatkónál*, persze. Mondtam, hogy meg volt pályázatban adva, hogy ennyi oldalnak kell neki lenni. Az is sokszor megvan pályázatnál, hogy hány oldalnak kell lennie, és még nincs kész a mese, tehát nem úgy adjuk be a pályázatot, hogy megvan a kézirat, és akkor készítjük el a könyvtervet, és már látom, hogy hány oldal lesz a könyv. A könyvterv az, amikor látod, hogy ekkora lesz a könyv, ennyi rajz kell bele, ide jön a rajz, oda jön a rajz, és így akkor látod, hány oldalas lesz, de a varázspatkónál még semmi nem volt, de be kellett írni, hogy hány oldal lesz. És akkor így a végén meg annyira jöttek a gondolatok, hogy egy csomó minden kimaradt belőle. Most pótoljuk, most jön a *Varázspatkónak* a bővített verziója.

Cz. F.: Mi adta az ötletet ahhoz, hogy a meséknek az elkészülési menetét megoszd az interneten?

Cs. L.: Tudod, ha elküldöd a kéziratodat egy kiadónak, akkor egy rövid szinopszist kell róla írni. Fél oldal, egy oldal, két oldal, ahogy megadják, vagy ahogy te gondolod. És akkor gondoltam, hogy én is írok szinopszisokat, de ezek közül nem mind szinopszis. Van, amelyik szinopszis, mert sokszor majdnem nincs is a cselekményről szó benne. Az ötletet inkább az adja, hogy akkor, amikor már kész vagyok, Évi is kijavította, és már azt is tudom olvasni, amit az Évi kijavított, tehát nem tudok tőle megszabadulni. Olvasnám, de már nem megy, nem veszi be a gyomrom, de még mindig akarnék vele

valamit csinálni, akkor két dolgot szoktam csinálni: vagy egy cikket írok róla valamelyik újságban, és ez a cikk általában összevág ezzel a szinopszishoz nevezett valamivel. Tehát még muszáj volt kiírnom magamból. Bár a könyvhöz még nem tudok hozzányúlni, mert már nem érdekel, akarnám, de nem is tudok, meg már nem is lenne jó hozzányúlni, akkor még ez ilyen pótcselekvés talán. Ez a legjobb kép, ez most jutott eszembe. Igen, ilyen pótcselekvés, hogy még nem tudok megszabadulni tőle, de még akarnám egy kicsit simogatni, dédelgetni, és akkor így megpróbáltam poénosan leírni, hogyan születtek meg ezek a történetek. Nem tudom, hogy olvassa-e egyáltalán valaki. Talán az egy-két Császár Levente fan, mert hogy vannak, de őket leszámítva, nem tudom.

Cz. F.: És akkor a *Mesemívest* is ilyen céllal hoztad létre?

Cs. L.: Le kellett írni, hogy néz ki a mese, vagy milyen könyvem van, és akkor úgy gondoltam, hogy legyen egy hagyományos, nem új, modern, hanem egy hagyományos weboldal, ahol fent van minden, és akkor, ha valaki érdeklődik bármiről, akkor csak leírom, hogy fölmegy a mesemives.hu oldalra, és ott mindent megtalál, hogyha kérdése van utána, akkor azt írhat és válaszolok neki nagyon szívesen, de az alapot ott megtalálja. Milyen könyvek vannak, milyen kézirataim vannak, amiket még nem adtam ki. Az is fontos volt, hogy odarakjam a főmenübe azokat a kéziratokat, amik nincsenek kiadva, hátha egyszer valaki olyan is rábukkan az oldalra, aki ott lakik, aminek megírtam a meséjét, és nem is tudja, hogy van kézirat. Például ott a *Mátra meséje*, és hátha egyszer valamikor valaki olvasná, eljutna oda, és látja ott a Mátra meséje, hát adjuk már ki, persze. Tehát ott vannak azok a kéziratok, amik még nincsenek kiadva.

Cz. F.: Ha már szóba került a kiadatlan kézirat, említetted Pécsnek a meséjét. Miről is szólna ez pontosan?

Cs. L.: Ez a Dömör, a *Dömörkapu meséje*. Ott álltam a Flóra kilátónál, és érdekes volt, hogy ott van a Dömörkapu, ahol Pesti János bácsi gyűjtése alapján élt a Dömör nemzetség, a törpék. Van egy jó kis legenda, hogy ott furulyázott a pásztor, és akkor meggyógyították a törpék a kedvesét. Tehát így tartottam magam ehhez a vonalhoz, de aztán ahogy elnézel a Kelet-Mecsekre. látod, onnan föntről a Flóra pihenőtől a Kelet-mecceket, az óriások hazáját. És akkor jó ötletnek tűnt összeengedni az óriásokat a törpékkel. De persze aztán nem lett belőle semmi, mert a mese egyszer csak önálló életre kelt, és benne vannak az óriások, de nem a törpék győzik le a három gonosz óriást, hanem majd a főszereplő fiú, a juhász fiú, az András juhász. Tehát ez egy nagyon erős, jó kis népmesés,

nem mindenbe tudom azért belesűríteni a népmesei mondanivalót, de ebben tők jól sikerült. Tehát *Dömör király* címen jelenik majd meg. És ugye ebben hét vagy nyolc, talán hét helyi mondát belevettem, ami ott van abban a körben: *Lámpás-völgy*, *Gyűlés*, *Kantavár*, *Szamárkút*, *Mecsek óriásai*, *Dömörkapu törpéi*, meg az első bányászhely az András-akna, ahol az első bánya volt Pécsen. Innen kapta András a nevét. A Flóra pihenőről pedig Flóra, a lány. Ezeket is leközelítjük, tehát ezeket egy az egyben betettem a könyv végére, benne lesznek, hogy aki olvassa, az megismerje ezeket a mondákat, főleg a pécsiek. Az a szál, azt szeretném, hogyha bekerülne az általános iskolák negyedik vagy ötödik osztályába, amikor a mondavilágról tanulnak a gyerekek, és ott kapásból tudnak vele tanárnők, tanítónők foglalkozni, hogy ez a monda Pécs mondája. Itt van, elolvashatod, öcsém, nem tizenöt oldal, húsz sor. Kiollózva a legjobb része, és meglátjuk, hogy hogy lehetett ezt átalakítani mesévé. És mivel Radnai Évi – mondtam, hogy elég jól belenyúl a szövegekbe –, itt nagyon-nagyon belenyúlt, és nagyon érdekes volt, mert más véget javasolt, mint ami az enyém volt, és az övé jobb volt. Úgyhogy följánlottam neki, hogy mit szólnál hozzá, és Évivel társszerkesztők lettünk. Egyharmad részét kihúztam, hozzáírt más dolgokat. Előnyére vált, és akkor így közös munkánk lesz Pécsnek. Évi pécsi, így jobb vége is lett, mint az enyém.

Cz. F.: Ezt már valamilyen formában kérdeztem, de most az a kérdés, hogy az eddigi történeteid közül van-e kedvenc?

Cs. L.: Igen, persze. A *Koboldok kincse*, egyértelmű. Az az én Magnum opusom, meg a *Csutka* is ott van, amiről beszéltem az előbb, a Mátra, a Mátra meséiről, az öreganyóról. Sajnos, kézirat csak, de iszonyatosan erős lesz. Aztán a *Mocsoládia*, amiről még nem esett szó, és az egy nagyon népmesés, és nagyon-nagyon szeretem. Annak megírtam a folytatását, és a szándékom, hogy amikor újra kiadjuk a *Mocsoládiát*, a folytatással együtt legyen, ami legalább olyan erős lesz. A *Varázspatkóig* föl tudunk indulni, ami nagyon erős lesz, de a *Koboldok kincse* az, amelyik viszi a prímet. Ez Vékényhez kötődik, ez egy kis mecseki település Kárász mellett, 150 fős az egész, de ez volt az, aminél iszonyatosan erős volt az ihlet sugallata, ott mindent megkaptam, amikor kimentem a bányagödörbe és a fény és a sötét játszott velem. Pillanatok alatt lejött a történet, csak kitölteni kellett. Én nem tudom, hogy így fogok-e még tudni megfogalmazni népmesei tanítást. Tudod, amikor a legkisebb elviszi a balhét.

Cz. F.: Végül olyan kérdésem lenne, hogy azt mondtad, „én akkor vagyok a legboldogabb, ha mesét írok”. Tehát akkor ez azt jelenti, hogy nemcsak az olvasóknak írsz, hanem saját magadnak is örömforrás a meseírás?

Cs. L.: Csak magamnak írok. Olvasónak csak pénzért írom. Az igazi öröm, az magamnak szól, tehát magamnak írok. Arcoskodhatok itt, tudod, hogy a méhészek így meg úgy... nem, nem, magamnak. Persze, első. Ezért nagyon érdekes, amikor némely településnél összeül a képviselő-testület, kistelepülésről beszélünk, nagyon komoly képviselőtestülettel, és akkor megnézik a kéziratot, hogy ez így jó lesz-e nekik, és akkor én ezt el szoktam mondani polgármester úrnak, meg képviselőknek is, hogy minden egyes könyv a gyerekem, minden egyes könyv. Tehát én addig nem adom ki, amíg abból a maximumot ki nem hozom. Tehát ők azt gondolják, hogy elnagyolok valamit, vagy próbálok leellenőrizni, nincs olyan, hogy én vagyok a legjobb ellenőr magamnak, mert addig, amíg az nem a legtökéletesebb, addig azt nem adom ki a kezem közül. Egy-kettő van olyan, amelyik nem került ki teljesen tökéletesen, de csak azért, mert nem tudtam tökéletesebbre csinálni. Éreztem, tudom, ilyen a *Korró* például. Nem tudom, beszéltünk a korról, az egy nagyon fontos mánfai cigány mese, a Korró, mivel a hollók korrognak. Ők nem kárognak, hanem korrognak, és van egy cigány fiú, aki hollóvá tud változni, mert a cigányok régen madarakból lettek – ez az alap cigány legenda. És akkor én csináltam a Melegmányi-völgyben egy ilyen cigány fiú hőst, aki ott igazságot tesz, és tök jó történeteket találtam ki, a fejezeteknél, de mégsem állt az egész úgy össze, ahogy én gondoltam volna. Radnai Évi mondta, hogy egyszer majd próbáljunk valamit kezdeni vele, hátha ő – akkor az Évi még nem volt –, majd belenyúl, segít, hogy a döcögős részeken átmenjünk, de nem tudtam vele mit csinálni, és polgármesterasszonynak meg marhára tetszett. Tehát nagyon érdekes. Mondom „Ez, így, neked?” és akkor azt mondta „Igen” és akkor így meglett a Korró. Na, azzal nem vagyok százszázalékig megelégedve. Az alapötlet nagyon jó, meg a hős. A *Korró* hősem az nagyon, nagyon jó. De nem tudtam a könyvet teljesen, olajozottan egymásba nyomatni.

Cz. F.: Az összes műfaj között milyen helyet foglal el nálad a mese? Mint írónak és mint olvasónak. A mese mindenkinek felett, vagy azért az egyéb műfajok is fontosak?

Cs. L.: Mint írónak, persze. Mert megkérdezték, miért a mese és mondtam, hogy mert nem tudok mást írni, meg hát a csoda. Tehát, hogy egy realiztikus regényben azért logikusnak kell lenniük a dolgoknak. Itt azért hirtelen jön egy csoda és mindjárt megoldódik minden. Tehát a csodával szuper jól lehet dolgozni. Fogyasztóként nem tom’, hát azok,

amiket nagyon szeretek, könyvek, azok is valamilyen szinten a mondavilágból vannak, ugye nekem az egyik első számú Wass Albert *Funtinelli boszorkánya*¹. Wass Albert azt a funtinelli mondavilágból kiindulva írta, ott volt egy boszorkány. Kós Károly *Varjúnemzetsége* a másik, ott is kökeményen az öreg Kós Karcsi bácsi belevette Kalotaszeg mondavilágát. De szeretem az amerikai, realiztikus regényeket is.

Pécs, 2022. 07. 11.

2. melléklet: *Császár Levente: Mézes-tanya*

Csend borult a tájra. A természet még téli álmát aludta. Az első napsugár óvatosan kémlelt be a kert végében álló fa alá, tolakodásával nem akarta megzavarni a békés szunnyadást. Ezt a lágy simogatást érezhette meg az a kis méh, amely kikémlelt a kas oltalmat adó melegéből. Végzett néhány tornagyakorlatot, átmozgatta dermedt szárnyacskáit, majd felröppent a hús levegőbe. A méhecske önfeledten adta át magát a repülés ötömének, hisz hónapok óta a kas falai között pihent tucatnyi társával együtt. oly mértékben belefeledkezett a repülés örömébe, hogy későn vette észre a madarat, amely lesben állt egy faágon. A vadász jól tudta: ha kisüt a nap, egy kíváncsi kis méh biztos kimerészkedik a kas melegéből. A madár elszántan vette üldözőbe a méhecskét. A hideg és a hosszú szendergés miatt a kis méh ügyetlenül menekült a támadó éles csőre elől. Az utolsó pillanatban sikerült berepülnie a kas nyílásán. A pórul járt vadász hangos koppanással ütközött a kas oldalának. Mérges csivitelés közepette állt odébb más eleség után nézni. A nagy ricsajra feléledt a kas. Felbolydult a telelőcsomó, ahol a békés téli hónapok alatt a méhcsalád összefűzve szendergett és közösen melegítették egymást. Több kíváncsi kis méh kikandikált a kas nyílásán, miközben a megmenekült méhecske izgatott zümmögéssel mesélte kalandját társainak. Most, hogy véget ért a szendergés, nekiálltak a méhecskék a tavaszi nagytakarításnak. Tisztára pucolták a kast a pincétől a padlásig, a téli álmom alatt összegyűlt szemetet kisöpörték belőle. S szárnyacskáik rezegtetésével kiszellőztették otthonukat. De nem csak a házukat takarították ki. Maguk is megtisztálkodtak: tisztuló repülést végeztek a friss levegőn. A méhecskéekkel együtt a Természet is nyújtózott egy nagyot a hosszú álmom után. A fák hajtásnak indultak, rügyek díszítették az ágakat. Ezeket a rügyeket keresték fel először a méhek. A hajtáson lévő ragadós, gyantaszerű anyagot kezdték gyűjteni. Ez a mézga, de van, ki a „fák könnyének” nevezi. A méhecskék behordták a mézgát a kasba. Titkos recept alapján

¹ Wass Albert: *A funtinelli boszorkány*

ebből készítik a propoliszt. Ez után az építészek nekifogtak a kas javításának. Ezzel a ragadós méhszurokkal bekenték a réseket, repedéseket. A propolisz nem csak kiváló tömítő és hőszigetelő, hanem az illata is nagyon kellemes. A kast keresztüljárta az üde aroma. Ha ezt a méhecskék beszipantják, egészségesek maradnak. A kőművesek a szigetelés után nekiálltak a belső munkálatoknak. A fiatal méhek termelik a viaszt. A kőművesek ebből a jól gyúrható anyagból rengeteg hatszögletű kis kamrát építettek. Ezekbe a sejtekbe raktározzák majd el a virágnektárt és a virágport, melynek gyűjtéséhez a méhecskék hamarosan nekifognak.

A kas legbelseje szigorúan le volt zárva a többi méhecske előtt. A bejáratot rendíthetetlen strázsák állták el, akárki ide nem tehetette be a lábát. Ez a méhanya, a méhkirálynő szentélye. Szolgák serege leste őfelsége minden kívánságát. Tejben fürösztötték, méhtejben, melyet a méhecskék saját maguk termelnek virágporból és nektárból. Ez a méhpempő. A méhpempő a királyné kedvenc elesége is egyben. A dajkaméhek a méhtejjel reggeltől estig etették úrnőjüket. A királynő a kőművesek által elkészített hatszögletű viaszüregekbe, sejtekbe rakta le petéit. Dajkaméhek megszámlálhatatlan sokasága etette az újszülött méhecskéket. Nemsokára virágot bontanak a fák, a családnak sok dolgos kézre lesz szüksége.

Virágba borultak a gyümölcsfák. Az illatot követve ezernyi méh repült ki a kasból. Fáról fára, virágról virágra szállva gyűjtötték a nektárt. Nagyokat falatoztak az édes nedűből. A gyomruk felső részében található a mézhólyag, ebben szállították az összegyűjtött virágnektárt és vizet a kasba. A méhek egy másik csapata virágot gyűjtött a lábuknál lévő kis kosárákba. Minden egyes méhecske rengeteget fordult a virágtenger és a kas között. A kis méhek csordultig töltötték kosáráikat, alig bírtak berepülni vele a kasba. Miután lepakolták rakományait, újabb forduló következett. S ahogy virágról virágra szállkostak, szorgalmi feladatként elvégezték a növények beporzását is. Jó, ha tudjátok: csak a lány méhecskék dolgoznak! A fiú méhek naphosszat a kasban henyélnek. A heréknek az utódok nemzése a feladata. S noha a közös munkában mihasznák, nekik köszönhető, hogy sok kis méhcsecsemő születik. Naponta több ezer fiatal lát napvilágot, így a dajkaméheknek, akik ezeket a pólyásméheket gondozzák, rengeteg a feladata. Amelyik kis méh megerősödött, rögtön kistestvérét kezdte gondozni, méhpempővel etette. Ahogy nőttek a méhecskék, úgy tudtak egyre több feladatot ellátni. Építették a kast, a berepülő fuvarosokat fogadták, a hatszögletű sejtekben mézzé érlelték a virágnektárt. Őrséget álltak, védték az éléskamrát. S majd ha kellően megerősödnek, és megfelelő tapasztalatra tesznek szert, indulhatnak gyűjteni.

Kibontotta virágát a fűz, a tölgy, a repce és a mezei virágok sokasága. A sorban az akác következett, majd pár hét múlva a hárs, s utána a napraforgó tenger. Az ágakról illatos csomókban lógtak a virágfürtök. Az akác virágából készül a legízletesebb méz, az akácméz, ezért ekkor

a legnagyobb a dologidő. „Sziasztok, akácok!”, zümmögték a méhecskék. „Szervusztok, kis méhek!”, susogta az akácerdő, aki tárt karokkal várta a szorgos sereget. „Adjon Isten, Hárs apó!”, köszöntötték a munkások az édes illatú fát. „Jó napot kisméhek, már vártalak benneteket!”, dörögte az öreg fa, s felkínálta virágait a méhek számára, akik ellepték az ágakat. Megtömték pocakjukat virágnektárral, kis kosárkaikba virágport pakoltak, és meg sem álltak vele a kamrákig. Nyár végére telehordták a kast. Csurig teltek a hatszögletű éléskamrák, lesz ennivaló télire bőven.

A mézkészítés olyan, akár egy varázslat. A sejtekbe ürített nektárt a belső munkások többször is felszívták a mézhólyagjukba, ott megérlelték, majd ismét visszaengedték a sejtekbe. Közben, mint egy legyezővel, a szárnyuk rezegtetésével szárították a híg mézet, míg be nem sűrűsödött. Ezt követően viaszlappal fedték be a kamrákat, hogy alatta a méz arannyá érlelődjön. Munka után a méhecskék az erdei forráshoz indultak inni, hogy a hús vízzel oltsák szomjukat és vigyenek a kasban szomjazó testvérekéiknek is. Repülés közben érdekes dologra lettek figyelmesek. Az erdő szélén rokon méhek tanyáztak. Ezeknek a családoknak a sokasága négy-szögletes fakaptárakban lakott. Szabályos rendben sorakoztak, mint egy hatalmas Kaptárváros.

Napok óta megkettőzött őrség védte a kas bejáratát. Darazsak ólálkodtak a környéken, ezért az éberség. Nem véletlenül portyázik erre a darázs népség. Mézre fáj a foguk. Mégpedig arra a mézre, amit a kis méhek tavasztól, a nyáron át készítettek. A darazsak nem tudnak a nektárból mézet előállítani, így a méhecskék éléskamrájából akartak élelmet szerezni. Ráadásul a lódarazsak még attól sem riadtak vissza, hogy a méhecskéket nektárostól rabolják el. A lódarazsak félelmetes zümmögéssel közelítettek a kas felé. De a kis méhek nem ijednek meg, ha az otthonukat kell védelmezni. Riadót fújnak és megkezdtek az ellentámadást. Igaz, hogy a lódarázs nagyobb termetű, de a méhek sokkal többen voltak. Bolyba fogták a kiszemelt áldozatot és elpusztították a betolakodót. Sok méh darazsat győz! A lódarazsak sem adták fel egykönnyen. Megerősítve tértek vissza. Szövetségre léptek a halálfejes pillangók nemzetségével. S a lepkék legalább annyira kedvelik a mézet, mint a darazsak. A méhek is megerősítették a sereget, besoroztak minden hadra fogható munkást. Leállt a szállítás, az építkezés. Harci ruhát öltöttek és fullánkot élesítettek a katonák. Hiába a pillangók rémisztő hadimaszkja, hiába a lódarázs rettentő termete. A méh, ha otthonát és mézét kell védeni, nem ijed meg senki rablófiától. Hangos zümmögés közepette, önfeláldozóan dőfték bele fullánkjukat az ellenségbe. A csata végén fejvesztve menekült a betolakodók serege.

Sokasodott a család. A királynő annyi kis méhnek adott életet, hogy már nehézkesen fértek el az otthonukban. Felderítők röppentek ki, a család egy részének kerestek új lakhelyet. Miután ez megtörtént, az öreg királyné népének felével kirepült a kasból Ez a rajzás. Hasukat

a méhek jól megtöltötték mézzel és nektárral, hogy legyen elegendő útravalójuk a rajzás alatt. A kiválasztott helyen aztán a raj nekiállt az új otthonuk felépítésének. A régi lakásban az otthon maradtak megtartották az új királyné esküvőjét. A fiatal méhanya esküvői táncot lejtett a herékkel, a fiúméhekkkel, akik idáig csak henyéltek. A násztánc, nászrepülés után a királynő lerakta petéit, hogy a család újra benépesedjen. S ha majd ismét kitavasodik, nekikezdenek a gyűjtésnek és a mézkészítésnek.

Lehullottak a levelek, deresedett a határ. A Természet lassan nyugovóra tér. A család a kasban összegbújt, hogy közösen melegítsék egymást a telelfűrtben. Néha-néha még kihallatszott valami halk zümmögés, ahogy az idősebbek a fiataloknak meséltek. A méhecskék közben váltogatták egymást. Aki nagyon fázott, az beljebb bújt. Így tartották melegen magukat és a bolyt, miközben az örök éberén virrasztottak. Az első havat békesség fogadta a kas környékén.

Szorgos a méh, s ügyes, ért mindenhez. Ha kell, kiváló mester, fuvaros, szakács, dajka. Ha a szükség úgy hozza, rettenthetetlen katona, önfeláldozó strázsa. S ne feledjük, mestere a mézkészítés varázslatának. De a legnagyobb erősségük az összetartozásban rejlik. A család egybetartásában. Példás életükre igaz a mondás: „Sok kicsi, sokra megy!”

3. melléklet: *Interjú a pécsi Csorba Győző Könyvtár munkatársával, Győriné Kövesdi Zsuzsannával*

1) Milyen gyakran tartanak könyvbemutatót, író-olvasó találkozót a helyi, pécsi írók új műveihez kapcsolódóan?

Az óvodák a tömegközlekedés használatának elkerülése érdekében a közeli könyvtárakat szokták látogatni. A Várkonyi Nándor könyvtár gyakrabban szervezhet könyvbemutatókat óvodásoknak, mivel a környékén több óvoda is van. A Tudásközpontban ritkábban vannak könyvbemutatók, legutóbb a *Mesekincstár* sorozat írója tartott könyvbemutatót. A bemutatókért a könyvtár fizet az íróknak. Például Harcos Bálintnak, Dániel Andrásnak, illetve a Várkonyi Nándor könyvtár szervezett Marék Veronika kiállítást.

A Tudásközpont évente egy alkalommal szokott, egy rendezvénysorozat keretén belül könyvbemutatót szervezni. Erre általában túljelentkezés szokott lenni, mert nincs elég hely az óvodásoknak szánt foglalkozásoknak, mivel azokat nem szeretnék egy kétszázfős, ülőhelyes teremben tartani, ezért a gyermekkönyvtárban tartják. A PécsLIT fesztiválon hétköznaponként óvadás csoportok számára alkalmas programokat szerveznek.

2) Milyen típusú, jellegű a kapcsolattartás, az együttműködés a helyi óvodák, az általános iskolai tanítók és a gyermekkönyvtár között? Mennyire igényelnek a pedagógusok rendszeres foglalkozásokat a könyvtárban? Milyen témákban?

A Csorba Győző Könyvtár gyermekkönyvtárainak honlapjain lévő elérhetőségeken keresztül kereshetik meg a pedagógusok a könyvtárakat, illetve a könyvtárosok a honlapokon megjelenítik a foglalkozások címét (ez viszont már régen volt frissítve). A könyvtár munkatársai tartanak foglalkozásokat. A foglalkozások középpontjában szemléltetéssel vagy drámajátékkal egybekötött mesemondás áll. Általában könyvnézegetéssel és kézműveskedéssel zárul a foglalkozás. A foglalkozások során az olvasás-írás előkészítéséhez is kapcsolódnak, játékos feladatok alkalmazásával.

Az óvodás csoportok havi egyszer tudnak elmenni foglalkozásra.

A könyvtárosok a Tudásközpontban fontosnak tekintik, hogy a lehető legtöbb óvodás korú gyermek beiratkozzon a könyvtárba. Vallják, hogy az olvasóvá nevelés már nulla éves korban kezdődik. Legfontosabb céljuk az óvodákon keresztül a könyvtárba nem járó szülőket meggyőzni arról, hogy hozzák el gyermekeiket a könyvtárba.

A könyvtár két típusú foglalkozást szervez, az egyik a már említett, tematikus foglalkozás, a másik a könyvtár bemutató foglalkozás. Itt a gyermekeknek megmutatják, hogyan kell a könyvtárt használni, mit szabad tenni benne és mit nem, megismerkedhetnek a könyvekkel, és a könyvtár és könyvesbolt közötti különbségekkel. A gyermekeket a pedagógusoknak először egy ilyen foglalkozásra kell elvinniük. Minden könyvtárnak más helye van a foglalkozásra, a Tudásközpont Gyermekkönyvtárának foglalkozásai a könyvtár végében szoktak lenni. Ezen a foglalkozáson a gyermekek mindig kapnak legalább egy könyvet a kezükbe, valamilyen játék keretében. Nem mehetnek el a könyvtárból anélkül, hogy könyvet fogtak volna a kezükben.

3) Milyen szintű érdeklődés mutatkozik a helyi írók művei iránt az óvodások szülei, illetve pedagógusai körében?

A PécsLIT keretében a Tudásközpont hívott meg pécsi írókat, viszont a találkozók elsősorban családi program keretében tudnak megvalósulni, könyvbemutatót inkább szülőknek szoktak tartani. Nincs sok kifejezetten óvodásoknak szóló könyv, illetve a magánkiadású könyvek a könyvtár számára nehezen beszerezhetők, a közbeszerzés miatt.

Méhes Károlyt ismerik személyesen is a könyvtárban, van vele kapcsolatuk, illetve Szakács Esztert is, mivel ő a könyvtár munkatársa.

Egy óvadás számára nem lehet olyan író-olvasó találkozót szervezni, mint a felnőtteknek.

4) *Mennyire keresik, ismerik az óvodapedagógusok, tanítók a Pécs környéki népmesekincsből táplálkozó, vagy a helyi táj, épített környezet által ihletett jelenkori meséket? Császár Levente meséinek volt-e már könyvbemutatója a gyermekkönyvtárban? Ha igen, milyen volt a visszhangja? Ön szerint mi a különlegessége ezeknek a meséknek?*

Berze Nagy János gyűjtéseiből az állatszereplős mesék valók leginkább az óvadás korosztálynak, és a mondái.

5) *Mekkora az érdeklődés Császár Levente meséi iránt az óvodások szülei körében?*

Császár Levente meséit még nem mutatták meg az óvodásoknak, ettől függetlenül keresték a műveit, amelyek közül négy van meg a Tudásközpontban: *Erdék és Tündők regéje*, *Aprónépek országa*, *Az erdő íze*, *Mézes-tanya*. *Erdék és Tündők regéje* 2020 óta van meg a könyvtárban, azóta összesen nagyjából 14-en kölcsönözték ki. Az *Aprónépek országa* 2018-tól szerepel, két példányban a könyvtár könyvei között, ezek közül egy példányt megközelítőleg 23-an, a másikat 15-en kölcsönözték ki. *Az erdő íze* 2011 óta van a könyvtár gyűjteményében, azóta nagyjából 30-an kölcsönözték ki. A *Mézes-tanya* 2012-óta van a könyvtár gyűjteményében, azóta óta megközelítőleg 20 fő kölcsönözte ki. Az adatok azért nem lehetnek pontosak, mert gyakori volt a könyvek esetében a hosszabbítás, az újra kölcsönzés, illetve a családon belüli továbbadás is. Ezek igen szép számok, főleg annak tükrében, hogy 2020 és 2021-ben a könyvtár a COVID19 pandémia miatt sokáig zárva tartott.

Pécs, 2022. 12. 09.

4. melléklet: *Interjú a pécsi Csorba Győző Könyvtár Apáczai Csere János Fiókkönyvtár munkatársával, Váló Judittal*

1) *Milyen gyakran tartanak könyvbemutatót, író-olvasó találkozót a helyi, pécsi írók új műveihöz kapcsolódóan?*

Évente egy alkalommal tartanak könyvbemutatót, törekednek arra, hogy helyi íróknak is adjanak lehetőséget. Személyes megkeresésre külön lehetőséget is adnának a helyi íróknak.

2) *Milyen típusú, jellegű a kapcsolattartás, az együttműködés a helyi óvodák, az általános iskolai tanítók és a gyermekkönyvtár között? Mennyire igényelnek a pedagógusok rendszeres foglalkozásokat a könyvtárban? Milyen témákban?*

Az Apáczai Csere János Fiókkönyvtár iskolai könyvtár is, ezért szoros a kapcsolat a pedagógusokkal, gyakran keresik egymást. A könyvtár biztosítja az iskolának és az óvodáknak a foglalkozásokat. Szoros a kapcsolattartás. A pedagógusok és az óvodás csoportok, illetve iskolas osztályok minden évben visszatérnek.

A könyvtárban tartott foglalkozások közt szerepel könyvtárhasználati foglalkozás, az ún. Bölcs bagoly foglalkozás, amely egy teljes éven át zajlik, ebben a tanévben is nyolc osztály játszik benne. Emellett tartanak Népmese napja foglalkozást, ami nagyon népszerű, illetve az abban az évben évfordulós íróhoz, költőhöz kapcsolódó foglalkozást is tartanak, például ebben a tanévben tartottak Bálint Ágnes órát, illetve Nemes Nagy Ágnes 100-at is, melyek nagyon népszerűek.

3) *Milyen szintű érdeklődés mutatkozik a helyi írók művei iránt az óvodások szülei, illetve pedagógusai körében?*

Akkor van elsősorban érdeklődés, ha van erre (az adott íróra/mesére) épülő foglalkozás, vagy író-olvasó találkozó. Tehát a könyvtárnak először meg kell ismertetnie az író a szülőkkel, illetve a pedagógusokkal.

4) *Mennyire keresik, ismerik az óvodapedagógusok, tanítók a Pécs környéki népmesekincsből táplálkozó, vagy a helyi táj, épített környezet által ihletett jelenkori mesék? Császár Levente meséinek volt-e már könyvbemutatója a gyermekkönyvtárban? Ha igen, milyen volt a visszhangja? Ön szerint mi a különlegessége ezeknek a meséknek?*

A Pécs környéki, Baranya megyei helyi tájhoz kötődő szépirodalom benne van a tananyagban, a Rejtett kincsek nyomában – Baranyai népmonda gyűjteménynek köszönhetően, amiből a Baranya megyéhez kapcsolódó fejezetet szokták feladni a gyermekeknek kutatómunkára.

Császár Levente tartott már könyvbemutatót a könyvtárban és népszerű is volt. A visszhangja is pozitív volt, több könyvet is vásároltak tőle, a könyvtár is.

Meséi közelebb hozzák a gyermekekhez az általuk ismert mecseki környezetet, ezért több könyvét is felhasználták. A *Bölcs Remetére* még foglalkozást is építettek, mert népszerű volt, és az alsós korosztály számára ideális ismereteket tartalmaz. Az *Erdék és Tündők* is nagyon

tetszett a gyerekeknek, több foglalkozásra is felhasználták. A *Kő Zsongor* közel hozta a Mecsek fontos helyeit a gyerekekhez, amiket ők már ismertek. Az *időmester* és a *Korró* azonban már nem került foglalkozáson feldolgozásra.

5) Mekkora az érdeklődés Császár Levente meséi iránt az óvodások szülei körében?

Jelenleg nem keresik Császár Levente könyveit, mert ehhez egy foglalkozást kellene kapcsolni. Amikor volt foglalkozás, akkor vitték. Mert a könyvekhez kell egy „jó reklám”, hogy felkeltsék az érdeklődést.

2017-ig visszamenően, a könyvtárban meglévő könyveket, a hosszabbításokat is beleszámolva, többen is kivették. A *Kő Zsongort* 5-ször, *Az erdő ízét* 3-szor, a *Mézes-tanyát* összesen 8-szor, *Az időmestert* egyszer sem, az *Erdék és Tündőket* 12-szer, az *Erdék és Tündők regéjét* 1-szer, A *Bölcs Remetét* pedig 2-szer vették ki a könyvtárból 2017 óta. Ebbe az időszakba természetesen beletartozott a COVID19 pandémia időszaka is, amikor a könyvtárak hosszú ideig zárva tartottak.

Pécs, 2022. 12. 16.

5. melléklet: Interjú a Nyugati Városrészi Óvoda Zipernowsky Károly Utcai Tagóvodájának óvodapedagógusával, Horváth Liliannal

1) Mi alapján választja a meséket a mesebemutató foglalkozásokhoz?

A mesék választásakor fontos szerepet játszik, hogy az adott mese a gyerekek életkorának megfelelő legyen. Olyan meséket, verseket választunk, melyek a gyerekeket szórakoztató, kíváncsiságukat felkeltő, róluk szóló történetekből kerülnek ki. Fontosnak tartjuk továbbá, hogy tartalmi elemei kapcsolódjanak a heti projekttémáinkhoz.

2) Milyen nevelési célokat helyez a középpontba egy-egy mese kiválasztásánál? A mesefoglalkozások során hogyan valósul meg a különböző nevelési területek összekapcsolása? (anyanyelvi nevelés, vizuális nevelés, környezeti nevelés)

A művészi értékű gyermekirodalmi alkotás az esztétikai és érzelmi hatások révén a személyiség sokoldalú gazdagodását biztosítja, emellett a beszédképesség fejlesztésének a hatékony eszköze. Célunk, hogy mindenki megtalálja a neki tetsző verset, mondókát, mesét és spontán idézze azokat. A gyerekek a versek és mesék által értik meg igazán a körülöttük levő világot. A játékok kapcsán különböző szerep és szituációs tevékenységek közben a gyerekek kijátsszák

érzelmeiket, lemásolják a felnőttektől látott metakommunikációs jeleket, játszanak a hangjukkal, hangerejükkel.

A munka közben bővül szókincsük, meg tanulják az egyes eszközök, munkafolyamatok neveit, beszédkapcsolataik révén alakul együttműködő képességük.

A vizuális tevékenységek során megtanulják a különböző eszközök, technikák neveit, bővülnek ismereteik, a produktumok révén gazdagodik fantáziájuk, mesélni tudnak róla. A mozgás közben szakszavakat tanulnak (pl. guggoló támasz, mellső középtartás stb.)

3) *Milyen arányban szerepelnek a foglalkozásokon a népmesék, klasszikus műmesék és a modern műmesék? A műmesék közül mely szerzők meséit szokta általában használni?*

A foglalkozásokra szeretünk bevinni magyar népmeséket, azonban arra nagyon odafigyelünk, hogy milyen népmeséket is viszünk be (tartalmi elemei, még ha csodás elemeket is tartalmaznak, azért életkoruknak megfelelő legyen). A népmeséken túl sokszor készülünk műmesékkel és modern műmesékkel is a gyerekeknek. Ezeknek a meséknek a nyelvezete közelebb áll a gyerekekhez, mint a népmeséké. Előtérbe kerülnek Fésüs Éva meséi, Döbrentey Ildikó meséi, Bálint Ágnes meséi, kiscsoportba nagyon szerettük bevinni Szutyjev meséit és Bartos Erika: *Bogyó és Babóca* történeteit.

4) *Szokott-e figyelni arra, hogy pécsi írók meséi is bekerüljenek egy-egy foglalkozásra? Ha igen, milyen gyakran és kik? Ön szerint miben áll ezeknek a meséknek a különlegessége, varázsa?*

Mivel heti projekt témákat dolgozunk fel és ahhoz szoktuk a mesék tartalmát is kötni, így nehéz arra is figyelni, hogy pécsi írók művei is bekerüljenek a foglalkozásokra.

5) *Viszi-e a csoportjait a gyermekkönyvtárba? Milyen gyakorisággal?*

Igen szeretünk a gyerekekkel könyvtárba járni, azonban általában csak nagycsoportba szoktunk ilyen programokat betervezni. Ilyenkor általában egy évben kétszer szoktunk menni.

6) *Ha viszi a csoportot gyermekkönyvtárba, előfordult-e, hogy részt vettek helyi írók író-olvasótalálkozóján, könyvbemutatóin, vagy más tematikus programokon?*

Olvasótalálkozón, könyvbemutatón még nem vettünk eddig részt, inkább a Tudásközpontba megyünk különféle tematikus programokra.

7) *Ön szerint a meséken keresztül milyen módszerekkel lehet erősíteni a gyermekek természetszeretetét, szülőföldhöz való kötődését? Óvodájukban a gyakorlatban hogyan valósul meg a helyi identitástudat erősítése? Milyen alkalmakkor találkoznak a gyermekek ilyen témájú mesékkel az Önök intézményében?*

Véleményem szerint a meséken keresztül lehet erősíteni a gyermekek természetszeretetét, hiszen sok olyan elemet tartalmaznak a mesék, melyek ebben erősítik a gyermekeket. A szülőföldhöz való kötődés az már szerintem egy nehezebb témakör, sokkal nehezebb olyan módszert találni rá, amivel feltudjuk a gyermekek figyelmét hívni erre. Próbáljuk a foglalkozásainkat olyan dolgokkal színesíteni, melyben a gyerekek identitás tudatukat erősítjük. Pl. népi játékokkal, hagyományokkal és szokásokkal való ismerkedés. Általában valamilyen ünnephez kötődik az ilyen témájú mesék bevitele. Pl. március 15.-e, Márton nap, stb...

8) *Mit gondol, milyen hatással vannak a helyi épített és természeti környezethez kapcsolódó, vagy arról szóló mesék az óvodás gyermekek személyiségfejlődésére, szocializációjára és helyi identitástudatának alakulására? Hogyan kapcsolódhatnak az óvoda / óvodások életébe ezek a mesék?*

Nem igazán szoktuk figyelembe venni, hogy pécsi írótól használjunk meséket. Nem is emlékszem, hogy meséltem volna ilyen meséket, ahol a helyszín pl. Pécs vagy pécsi az író. Legfeljebb úgy kerültek elő, hogy szoktunk menni a pécsi Bábszínházba.

9) *Találkozott-e már Császár Levente helyi tematikájú meséivel? Ha igen, beépíthetőnek tartja ezeket a meséket az óvoda tematikus terveibe?*

Sajnos nem ismerem Császár Levente írásait, így erről a kérdésről nem tudok véleményt alkotni.

Pécs, 2022. 12. 19.

6. melléklet: Interjú a Pécsi Apáczai Csere János Általános Iskola, Gimnázium, Kollégium, Alapfokú Művészeti Iskola tanítójával, Szakács Judittal

1) *Milyen arányban szerepelnek az olvasás órákon a népmesék, klasszikus műmesék és a modern műmesék? A műmesék közül mely szerzők meséit tanítja legszívesebben? Szokott-e figyelni arra, hogy pécsi írók meséi is bekerüljenek egy-egy tanórára?*

Tanórai keretben csak azokkal az irodalmi művekkel tudunk foglalkozni, amelyek a tanmenetben szerepelnek, más kiegészítő tananyagot, irodalmi műveket nem tudunk beépíteni a tanórákon, pl. a helyi írók műveit sem.

2) Viszi-e a csoportjait a gyermekkönyvtárba? Milyen gyakorisággal?

Jelenleg negyedik osztályban tanítok. A könyvtári foglalkozásokon mindig osztálykeretben veszünk részt. Van egy egész éves feladat, amit Bölcs Bagoly vetélkedőnek hívunk, és havonta egy alkalommal, egy egyeztetett időpontban megyünk erre a foglalkozásra.

Minden gyermeket beiratkoztatok az osztályból a könyvtárba. Eleinte mindig akkor kölcsönöztek, amikor az osztállyal mentünk egy-egy foglalkozásra, aztán később már rájuk bízom, és egyénileg kellett intézniük. Az olvasójegyet sajnos sok gyermek nem újíttatta meg a következő évben. Nálunk nincs könyvtári díj, mert intézményen belül vagyunk, és a gyermekek jelentős része még így sem jár könyvtárba. Sajnos a szülők részéről kevés ehhez a támogatás, azt nagyon szívesen veszik, ha az iskola megoldja a beiratkoztatást, de utána sok szülő nem figyel oda a hosszabbításra.

Érdekes volt még, hogy amikor elkezdtünk kölcsönözni, minden gyerek úgy vetette magát rá a könyvekre, mintha valami ingyen ajándék lenne. Négyesével, ötösével kölcsönözték a könyveket. Ugyanakkor kevés gyermek (2-3) olvasta el egyik, másik könyvet, a többiek érintetlenül vitték vissza. Legtöbbjük haza sem vitte a padból. Egy idő után rájuk szóltam, hogy ne adjunk a könyvtáros néniknek munkát ezekkel a csereberékkal, úgyhogy csak az vegyen ki könyvet, aki el is olvassa. Utána ugyanaz a 2-3 olvasó gyermek kölcsönzött továbbra is. Szülői támogatás nélkül nehéz tartósan fenntartani az igényt a gyermekekben, azért kitartóan próbálkozunk.

3) Ha viszi a csoportot gyermekkönyvtárba, előfordult-e, hogy részt vettek helyi írók író-olvasótalálkozóin, könyvbemutatóin, vagy más tematikus programokon?

A tematikus alkalmakon csapatokat kell a gyerekeknek alkotni (4-5 fő).

A foglalkozáson egy-egy magyar vagy éppen külföldi költő, író könyveit mutatják be, de van, hogy valami ünnephez kapcsolódik, de például a könyvtárhasználatot is (örjegy, kölcsönzés stb) ilyen foglalkozás keretein belül tanuljuk. A körülbelül 20 perces foglalkozás után egy feladatlapot kell megoldani a gyerekeknek, és általában az utolsó feladat mindig rajzos jellegű, amit akár az osztályban, a későbbi napokban is befejezhet a csapat. Ezekből a rajzokból szoktak kiállítást is rendezni, és nagyon nagy élmény, ahogy a saját rajzukat felfedezik.

Év végén a Bölcs Bagoly bulival zárul a "verseny". A színházteremben (nekünk az is van) meghívott fellépőkkel, műsorral kedveskednek a könyvtárosok a gyerekeknek, és minden résztvevő osztály kap egy tortát.

4) *Ön szerint a meséken keresztül milyen módszerekkel lehet erősíteni a gyermekek természet-szeretetét, szülőföldhöz való kötődését? Iskolájukban a gyakorlatban hogyan valósul meg a helyi identitástudat erősítése? Milyen alkalmakkor találkoznak a gyermekek ilyen témájú mesékkel az Önök intézményében? Hogyan kapcsolódhatnak az iskola / iskolások életébe ezek a mesék?*

Könyvtárosainknak nagyon színvonalas és kidolgozott foglalkozásaik vannak, és rendkívül változatos témában. Tulajdonképpen amit szeretnénk, azt megcsinálják, de ők is rendre előállnak valami újdonsággal. Ezeken előre egyeztetett időpontban szoktunk részt venni, általában valamilyen tanóra terhére. Nagyon változatosak a programok, a népmese napjától, a mézeskalács díszítésen át, az író-olvasó találkozóig minden van. De ha én kérem, akkor bármelyik tananyaghoz kapcsolódóan összeállítanak foglalkozást. A pécsi írók, költők megismertetése, és általában a helytörténeti témájú foglalkozástípusok mindig szerepelnek a tematikus foglalkozáskínálatban. Az iskola rendszeresen igényli az ilyen típusú foglalkozásokat.

Pécs, 2023. 01. 02.

5. sz. függelék – Hallgatói és konzulensi nyilatkozat minta

NYILATKOZAT

Alulírott CZUCZOR FLÓRA Mária, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, KAPOSVÁRI Campus, ÖVÖDAPEDAGÓGUS szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023 év 04 hó 28 nap

Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot záróvizsgán történő védelemre javasolom / nem javasolom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Kaposvár év 2023. 05. hó 01. nap

Belső konzulens

*Kérjük a megfelelőt aláhúzni!

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: CUKZOR FLÓRA MÁRIA
A Hallgató Neptun kódja: HER LRCWEJ
A dolgozat címe: MESÉK BARANYÁK - CSÁSZÁR LEVENTE PÉCSI ÍRÓ MESÉI A
A megjelenés éve: 2023 MESÉK-KÖRNYEKEL
A konzulens tanszék neve: NEVELÉSTUDOMÁNYI INTÉZET ANYANYELVI ÉS GYER-
MEKKULTÚRA TANSZÉK

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítotam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: 2023 év 05 hó 02 nap

Hallgató aláírása